

**Vanhan Stadin slangin ruotsalaisperäiset sanat nauhoitetussa
keskustelussa**

Maisterintutkielma

Jenni Mikkonen

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Jenni Mikkonen	
Työn nimi – Title Vanhan Stadin slangin ruotsalaisperäiset sanat nauhoitetussa keskustelussa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Lokakuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 97
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkielmassa tarkastelen ruotsalaisperäisiä sanoja vanhassa Stadin slangissa. Vanha Helsingin eli Stadin slangi on kielimuoto, jota puhuttiin Helsingissä 1890-luvulta 1940-luvun lopulle asti. Se syntyi Helsingin työläiskortteleissa helpottamaan suomen- ja ruotsinkielisten poikien välistä kommunikointia. Tutkielman tavoitteena on selvittää, kuinka suuri prosentuaalinen osuus vanhan Stadin slangin leksikosta on ruotsin kielestä peräisin. Lisäksi tarkastelen sitä, miten tutkimusaineiston sisältö- ja funktiosanat jakautuvat alkuperän mukaan, ja nouseeko aineistosta esiin selkeitä semanttisia attraktiokeskuksia eli aihepiirejä, jotka vetävät puoleensa paljon synonyymisia ilmauksia. Kyseisiä havaintoja tehdessäni kiinnitän erityisesti huomiota aineiston ruotsalaisperäisiin sanoihin. Teoriataustana tutkimuksessani on etymologinen kielentutkimus. Tutkielman teoriaosassa kerron myös Stadin slangin synnystä ja kehityksestä sekä tarkastelen vanhaa Stadin slangia kontaktilingvistiikan näkökulmasta.</p> <p>Tutkimusaineistona tutkielmassani on yksi M. A. Nummisen slanginahoituksista vuodelta 1965. Nauhoituksella kolme 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa syntyntä miestä keskustelee lapsuusvuosistaan Helsingissä. Kokoan litteroimani aineiston pohjalta lekseemilistan, jossa aineiston lekseemit on jaoteltu alkuperänsä perusteella kolmeen ryhmään: ruotsalaisperäisiin sanoihin, muusta kuin ruotsin kielestä peräisiin oleviin sanoihin sekä alkuperältään epävarmoihin sanoihin. Lekseemilista käsittää yhteensä 1272 lekseemiä. Selvitän lekseemien alkuperän etymologian kolmen peruskriteerin eli äänneasun, merkityksen ja levikin avulla.</p> <p>Tutkimusaineistoni perusteella ruotsalaisperäisten sanojen määrällinen osuus vanhassa Stadin slangissa on 26,7 %. Yhteensä ruotsin kielestä peräisin olevia sekä alkuperältään mahdollisesti (mutta ei varmasti) ruotsalaisia lekseemejä on 29,7 % eli alle kolmasosa tutkimusaineistosta. Suurin osa eli 70,3 % tutkimusaineiston lekseemeistä on peräisin muusta kuin ruotsin kielestä. Kyseiseen alaryhmään kuuluu pääasiassa suomen yleiskielestä ja murteista peräisin olevia sanoja, mutta myös venäjän, saksan ja englannin kielestä on omaksuttu yksittäisiä lekseemejä. Tutkielman analyysiosassa käsittelen lyhyesti myös lekseemien esiintymisfrekvenssejä. Aineistoni esiintymisfrekvenssiltään 20 yleisimmästä sanasta 19 on peräisin suomen kielestä. Ruotsalaisperäiset sanat ovat enimmäkseen sisältösanoja, kun taas funktiosanat ovat suurimmaksi osaksi suomen kielestä. Sisältösanojen joukossa on myös runsaasti suomalaisperäisiä lekseemejä, varsinkin yleisesti käytössä olevia verbejä kuten <i>elää</i> ja <i>mennä</i> sekä muutamia muista kielistä peräisin olevia lekseemejä. Tutkimuksessani selviää myös, että aineistostani ei selkeästi erotu mitään tiettyjä aihepiirejä, jotka vetäisivät juuri ruotsalaisperäisiä sanoja puoleensa. Selkeimmät semanttiset attraktiokeskukset koko aineistossani ovat 'tyttö' ja 'nainen', 'tupakka' ja 'tupakointi', 'uloste, paska', 'tappeleminen' sekä 'kaatuminen'.</p>	
<p>Asiasanat – Keywords Slangi, puhekieli, Helsinki, etymologia, kielikontaktit</p>	
<p>Säilytyspaikka – Depository Fennicum</p>	
<p>Muita tietoja – Additional information</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 VANHA STADIN SLANGI	4
2.1 Stadin slangin synty ja kehitys	5
2.2 Vanhan Stadin slangin äännerakenteen erityispiirteet	9
2.3 Vanhan Stadin slangin sanasto	12
2.4 Vanha Stadin slangi kirjallisuudessa ja tutkimuksen kohteena	14
2.5 Vanha Stadin slangi kontaktikielenä	16
3 ETYMOLOGINEN KIELENTUTKIMUS	20
3.1 Etymologia eli sanojen alkuperän tutkimus	20
3.2 Etymologian peruskriteerit	22
4 TUTKIMUSAINEISTO JA -METODI	24
4.1 Aineisto	24
4.2 Metodi	26
5 AINEISTON ETYMOLOGINEN RYHMITTELY	32
5.1 Ruotsalaisperäiset sanat	32
5.1.1 Täysin tai miltei täysin alkuperäisasussa säilyneet sanat	32
5.1.2 Ääntenmuutoksia läpikäyneet sanat	34
5.1.3 Merkityksenmuutoksia läpikäyneet sanat	35
5.1.4 Slangijohtimien avulla muodostetut sanat	36
5.1.5 Ruotsinkielisistä murteista ja erikoiskielistä peräisin olevat sanat	39
5.2 Sanat, joille ei löytynyt vastinetta ruotsin kielestä	39
5.2.1 Suomen yleiskielestä ja murteista peräisin olevat sanat	40
5.2.2 Muusta kuin ruotsin tai suomen kielestä peräisin olevat sanat	43
5.3 Alkuperältään epävarmat sanat	45
6 AINEISTON SEMANTTISTA TARKASTELUA	53
6.1 Sisältö- ja funktiosanat	53
6.2 Semanttiset attraktiokeskukset	58
6.3 Yhteenveto	66
7 PÄÄTÄNTÖ	68
LÄHTEET	73
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Helsingin slangi eli Stadin slangi (*stadi* 'kaupunki, erityisesti Helsingistä puhuttaessa' < rts. *stad* 'kaupunki') on sekakielimuoto, joka syntyi Helsingin työläiskortteleissa yhdistämään suomen- ja ruotsinkielisiä poikia kaupunginosa- tai korttelijoukkoihin eli sakkeihin. Se voidaan jakaa karkeasti kahteen melko erilaiseen aikakerrostumaan: vanhaan Stadin slangiin (1890–1949) ja uudempaan Stadin slangiin (1950–). (Paunonen 2000: 15, 17.) Tämä tutkimus keskittyy käsittelemään ensin mainittua kielimuotoa. Käytän tutkielmassa kauttaaltaan nimitystä Stadin slangi, koska se on sekä yleisesti tunnettu että muun muassa slangiaiheisten Slangi.net-internetsivujen (Kauhanen 2012) perusteella myös itse slanginpuhujien käyttämä nimitys. Kyseinen nimitys myös korostaa slangin suurta merkitystä stadilaisten identiteetin ja ryhmähengen vahvistajana (mp.).

Stadin slangia on tutkittu tähän mennessä suhteellisen vähän, lähinnä pro gradu -tutkielmissa (Paunonen 2000: 39). Pentti Liuttu (1951: 23) esittää pro gradu -työssään *Helsingin slangin keskeistä sanastoa* ruotsalaisten sanojen osuudeksi vanhan Stadin slangin sanastosta jopa 51,2 prosenttia. Liutun pro gradu -työn tutkimusaineistona on 1352 lekseemiä sisältävä sanalista. Myöhemmin Heikki Paunonen (2000: 28) mainitsee *Stadin slangin suursanakirjan* johdanto-osiossa, että vähintään kolme neljäsosaa vanhan Stadin slangin sanastosta koostuu ruotsalaisperäisistä sanoista. Samassa yhteydessä suomalaisperäisten sanojen määrän arvellaan jäävän noin 20 prosenttiin. Pro gradu -tutkielmassani haluan kvantitatiivisen analyysin menetelmin selvittää, pitääkö Paunosen väite ruotsalaisperäisten sanojen valtavasta määrästä paikkansa myös nauhoitetusta keskustelusta litteroidun aineiston kohdalla. Tutkimusaineistonani toimii M. A. Nummisen vuonna 1965 tekemä slangin nauhoitus, jolla helsinkiläissyntyiset miehet keskustelevat nuoruusvuosistaan.

Tutkielman toisessa luvussa kerron aluksi Stadin slangin eri vaiheista 1800-luvun lopulta nykypäivään saakka, jonka jälkeen esittelen tärkeimpiä vanhan Stadin slangin erityispiirteitä. Stadin slangia koskevassa tutkimuksessa on keskusteltu paljon siitä, pitäisikö sitä pitää itsenäisenä kielenä, yhtenä suomen murteena vai kenties jonkinlaisena sekakielenä (keskustelua vanhasta Stadin slangista esim. Paunonen 2000, Kallio 2007 ja Jarva 2008). Alaluvussa 2.5 sovellan kontaktilingvistiikan teoriaa vanhaan Stadin slangiin. Teoreettisena viitekehystenä tutkimuksessani toimii etymologia ja sen kolme peruskriteeriä: äänneasu, merkitys ja levikki. Näitä käsittelem tutkielman kolmannessa luvussa. Teoriaosuuden jälkeen esittelen tutkimusaineistoni alaluvussa 4.1, jonka jälkeen alaluvussa 4.2 teen selkoa siitä,

miten tutkimukseni käytännössä etenee, ja millä perusteiden olen rajannut tutkimusaineistoni sellaiseksi kuin se on tutkielmassa käytössä.

Tutkielman viidennessä luvussa analysoin tutkimusaineistoani etymologian teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Ryhmittelen aineistoni sanat niiden alkuperän mukaan, ja alaluvuissa 5.1–5.3 tarkastelen ryhmien sisäisiä ominaispiirteitä. Luvussa 6 tarkastelen aineistoa semanttisesti. Ensin alaluvussa 6.1 tutkin aineiston lekseemien jakautumista sisältö- ja funktiosanoihin, jonka jälkeen alaluvussa 6.2 teen havaintoja ruotsalaisperäisten sanojen mahdollisesta ryhmittymisestä eri aihealueisiin tai sanaluokkiin. Alaluvussa 6.3 teen yhteenvedon tutkimusaineistoni semanttisista piirteistä. Lopuksi luvussa 7 kokoan yhteen tutkimukseni tulokset ja vertailen niitä aiemmin esitettyihin arvioihin vanhan Stadin slangin sanaston koostumuksesta. Tutkielmani liitteinä ovat näyte tutkimusaineistonani toimivan slanginaihoituksen litteroinnista (1) sekä litteroinnin pohjalta tehty lekseemilista (2).

Tutkimuskysymykset tutkielmassani ovat seuraavat:

1. Kuinka suuri osa tutkimusaineiston lekseemeistä on ruotsalaisia?
2. Miten tutkimusaineiston sisältö- ja funktiosanat jakautuvat alkuperän mukaan?
3. Esiintyykö ruotsalaisperäisiä sanoja erityisen runsaasti jossain tietyssä aihealueessa?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni toimii lähtökohtana koko tutkimukselleni ja on sen tärkein osa. Pyrkimykseni on selvittää, kuinka monta prosenttia tutkimusaineistoni lekseemeistä on ruotsalaisperäisiä. Lekseemillä tarkoitetaan jonkin sanan kaikkia yksittäisiä sananmuotoja samassa nipussa. Lekseemi on siis sanan kaikkia taivutusmuotoja edustamaan valittu muoto, jota käytetään muun muassa hakumuotona sanakirjoissa. (Häkkinen 2003: 137–138.) Ennakkohypoteesinani tutkimuksessa on, että suurin osa tutkimusaineiston lekseemeistä ei ole ruotsin kielestä, vaan mitä luultavimmin aineistossa on eniten suomen kielestä peräisin olevia sanoja. Stadin slangia käsittelevässä kirjallisuudessa (ks. esim. Jarva 2008) on mainittu sen pohjautuvan suomen kieleen varsinkin rakenteeltaan, joten siitä johtuen oletan, että suomalaisperäisiä sanoja olisi aineistossani enemmän kuin Paunosen (2000: 28) mainitsemat noin 20 prosenttia.

Toisena ennako-olettamuksenani ennen analyysin suorittamista on, että aineiston ruotsalaisperäiset sanat ovat pääasiassa sisältösanoja, kun taas funktiosanat ovat suurimmaksi osaksi peräisin suomen kielestä. Sisältösanat ovat referentiaalisen merkityksen sisältäviä sanoja, joilla voidaan viitata johonkin kielenulkoiseen ilmiöön tai tarkoitteeseen. Sisältösanat

ovat tyypillisesti substantiiveja, adjektiiveja ja verbejä. Funktiosanat ovat jonkin kieliopillisen tai keskustelun kulkua ohjaavan tehtävän omaavia sanoja, ja sanaluokaltaan ne ovat partikkeleita, pronomineja ja apuverbejä. (VISK 2004 § 438.) Sanojen jakaminen sisältö- ja funktiosanoihin on esillä esimerkiksi *Isossa suomen kieliopissa* (VISK 2004 § 438), ja muun muassa Pieter Muysken (2000: 154–183) käsittelee tätä jakotapaa teoksessaan *Bilingual speech: a typology of code-mixing*. Toisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin selvittämään, millaisia funktio- ja sisältösanoja tutkimusaineistosta löytyy, ja ovatko ne todella jakautuneet sanojen alkuperän mukaan. Tästä voin edelleen tehdä päätelmiä siitä, ovatko eri kielistä peräisin olevat sanat kenties omaksuneet eri tehtäviä slangissa. Jarvan (2008: 53) mukaan vanhalle Stadin slangille on tyypillistä ruotsalaisen sanaston ja suomen kielen morfosyntaksin eli muoto- ja lauseopin yhdistäminen, mistä voisi päätellä, että todennäköisesti tutkimusaineistoni sisältösanat olisivat enimmäkseen ruotsalaisperäisiä, kun taas funktiosanat olisivat suomen kielestä.

Tutkielmani kolmas tutkimuskysymys koskee sanaston aihepiirejä. Tyypillisiksi aihepiireiksi vanhan Stadin slangin sanastossa luetellaan yleensä ainakin tytöt ja naiset, alkoholi ja tupakka, 'mukavaa' ja 'typerää' tarkoittavat adjektiivit, seksuaalisuus sekä tappelminen ja selkään antaminen (Paunonen 2000: 32–35). Tarkastelen tutkimuksessani sitä, erottuuko aineistoni ruotsalaisperäisistä sanoista edellä mainittujen kaltaisia semanttisia attraktiokeskuksia. Semanttiset attraktiokeskukset ovat sellaisia aihepiirejä tai merkityskeskittymiä, jotka vetävät puoleensa paljon uusia synonyymisia ilmauksia (Hakulinen & Ojanen 1976: s. v. *attraktiokeskus*).

2 VANHA STADIN SLANGI

Helsingin slangi eli Stadin slangi on muotoutunut 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa Helsingin kaksikielisissä työläiskortteleissa pihapiirin poikien leikeissä ja ajan myötä muuttanut rooliaan ensin yleisemmin nuorison omaksi kielimuodoksi ja myöhemmin edelleen erilaisten alakulttuurien slangiksi. Se poikkeaa merkittävästi suomen kielen murteista sekä yleiskielestä varsinkin sanastoltaan. Stadin slangin eri vaiheet jaotellaan yleensä kahteen selkeimmin erottuvaan aikakauteen, vanhaan ja uudempaan Stadin slangiin. Edelleen nämä kaksi laajempaa ajanjaksoa voidaan jaotella tarkemmin osiin:

1. Vanha Stadin slangi:

- a) slangin syntyvaiheet (1890–1919)
- b) Stadin slangin ”kultakausi” (1920–1949)

2. Uudempi Stadin slangi:

- a) yhtenäisen koululaisslangin aika (1950–1975)
- b) eriytyvien nuorisokulttuurien slangit (1976–). (Paunonen 2000: 17.)

Vanhan ja uudemman Stadin slangin taitekohta erottuu ennen kaikkea äänneasun ja sanaston suomalaistumisena: vanhemmalle slangille ominaisten ruotsalaisperäisten sanojen sijasta alettiin 1950-luvulta lähtien suosia suomenkielisiä, yleensä metaforisia ilmauksia, jotka ovat peräisin joko yleiskielestä tai murteista. Samalla slangin tehtävä kahden eri kieliryhmän yhdistäjänä muuttui vähitellen enemmänkin tiettyä ikäryhmää määrittäväksi puhetyyliksi. (Paunonen 2000: 16.)

Vaikka Stadin slangia koskevissa tutkimuksissa tyypillisesti tehdään edellä esitettyjen kaltaisia selvärajaisilta vaikuttavia jakoja eri aikakausiin, on slangin muuttuminen kuitenkin todellisuudessa tapahtunut hyvin vähitellen ja liukuvasti. Vielä nykyisessäkin Stadin slangissa on käytössä alkuperältään ruotsalaisia sanoja ja myös vanhoja venäläisiä lainasanoja. (Paunonen 2006b: 57.) Seuraavissa alaluvuissa kuvailen ensin niitä olosuhteita, jotka mahdollistivat Stadin slangin kaltaisen kahta kieltä yhdistelevän kielimuodon syntymisen. Tämän jälkeen esittelen erityisesti vanhalle Stadin slangille tyypillisiä ominaispiirteitä ja kerron aiemmasta Stadin slangia koskevasta tutkimuksesta. Alaluvussa 2.5 kerron vanhasta Stadin slangista kielikontaktien näkökulmasta.

2.1 Stadin slangin synty ja kehitys

Vanhalla Stadin slangilla voidaan ajatella olevan kahdet eri juuret (Waris 1973: 101–102; Paunonen 1989: 586–587). Jo 1800-luvulla, kun Suomen ensimmäinen yliopisto siirrettiin Turusta Helsinkiin, koululaisilla ja opiskelijoilla oli käytössään jonkin verran omia slangisanoja ja -kielioppia. Suurin osa näistä sanoista on ruotsalaista alkuperää, olihan ruotsin kieli vielä tuolloin valtaväestön kielenä Helsingissä. Ruotsin lisäksi slangisanoja omaksuttiin myös saksasta (*bira* 'olut', *flux* 'ensimmäisen vuoden opiskelija', *vippa* 'lainata') ja latinasta (*spiri* 'viina, alkoholi', *krapula*). Suurin osa tuohon aikaan syntyneistä slangisanoista katosi käytöstä jo ennen 1930-lukua, mutta etenkin monet alkoholiin ja sen kuluttamiseen liittyvät ilmaukset ovat yleisessä käytössä vielä tänäkin päivänä. Niiden oikeaa alkuperää ei tosin aina yleisesti hahmoteta, esimerkiksi sanan *krapula* voidaan ajatella olevan vanha kotimainen slangisana eikä suinkaan latinalainen laina. (Forsskåhl 2006: 58–59.) Vaikka slangi oli jossain muodossa olemassa jo ruotsinkielisten koululaisten ja opiskelijoiden keskuudessa 1800-luvulla, nähdään sen kuitenkin varsinaisesti kehittyneen teollisuustuotannon kasvun aikaan Helsinkiin muuttaneiden työläisperheiden lapsien yhteisissä leikeissä (Waris 1973: 101–102; Paunonen 1989: 586–587).

Vielä 1850-luvulla Helsingin sivistyneistö ja työväestö olivat suurimmaksi osaksi äidinkieleltään ruotsalaisia. Suomenkielisiä oli tuolloin vain alle 20 prosenttia väestöstä. (Paunonen 2006b: 23.) Vuonna 1881 Helsingissä syntynyt Väinö Tanner (1949: 117) kertoo muistelmateoksessaan *Näin Helsingin kasvavan*, ettei monilla esineillä tai ilmiöillä edes ollut arkipuheessa käytössä suomenkielistä vastinetta. Pikkuhiljaa teollisuus kaupungissa alkoi kasvattaa jalansijaa ja kasvoi lopulta räjähdysmäisesti 1870-luvulla aiheuttaen muun muassa ensimmäisen suuren muuttoliikkeen Helsinkiin, kun työväkeä eri puolilta Suomea muutti pääkaupunkiin elannon perässä. Vähitellen vanha yliopistokaupunki alkoi muuttua kauppa- ja teollisuuskaupungiksi. (Waris 1973: 97; Paunonen 2006b: 22.) Varsinkin Pitkäsillan pohjoispuolelle Kallioon, Sörnäisiin, Hermanniin ja Vallilaan muutti todella paljon suomenkielistä työläiskansaa eri puolilta Suomea. Helsingin väestörakenne koki valtavia muutoksia: aiemmin lähes täysin ruotsinkielinen kaupunki alkoi nopeaa vauhtia suomalaistua, ja 1900-luvulle tultaessa suomenkielisiä oli jo hieman yli 50 % kaupungin väestöstä. (Waris 1973: 98–99.) Kun teollistumisen myötä Helsinkiin muutti suomenkielistä väestöä joka puolelta maata, suomen kielen eri murteet sekoittuivat keskenään, ja tästä eri kielimuotojen sekoituksesta alkoi vähitellen muotoutua uusi puhekielen muoto, Helsingin puhekieli. Samaan aikaan myös

sivistyneistö alkoi suosia suomen kielen käyttöä, mutta sen taustalla olivat eri syyt, lähinnä kansallisaatteen mukainen suomen kielen aseman tietoinen vahvistaminen sekä suomen kielen nostaminen viralliseksi asiointikieleksi ruotsin rinnalle. (Paunonen 2006b: 13; Kallio 2007: 176.)

Vanhan Stadin slangin ydinalueita 1800-luvun lopulla olivat jo edellisessä kappaleessa mainittujen paikkojen lisäksi Punavuori, Hietalahti ja Ruoholahti (Waris 1973: 103; Paunonen 1989: 588). Suomen- ja ruotsinkieliset perheet asuivat sovussa samoilla alueilla, samoissa taloissa ja jopa samoissa asunnoissa, kun monet perheet majoittivat Helsinkiin töihin saapuneita nuoria miehiä koteihinsa saadakseen apua vuokranmaksussa (Waris 1973: 98–99). Myös erikielisten väliset avioliitot olivat yleisiä: Wariksen (1973: 100) mukaan joka viides avioliitto oli tuohon aikaan sellainen, jossa puoliset olivat erikielisiä. Helsingin työläiskortteleissa puhuttiin sekaisin sekä ruotsin että suomen kielen eri murteita, ja nämä kaikki kielimuodot yhdistyivät sulavasti toisiinsa varsinkin työläisten jälkikasvun arkipäivässä (mp.). Helsingissä asui tuohon aikaan myös paljon venäläisiä, yleensä joko kauppiaita tai sotilaita perheineen, ja heidän kielensä sanoja sekoittui työläisperheiden lasten puhekieleen (Paunonen 2006b: 52–53). Kaksikielisessä ympäristössä syntyneen ja varttuneen uuden sukupolven edustajat omaksuivat sanoja sekä ruotsista että suomesta ennakkoluulottomasti ja puhuivat sellaista sekakieltä, etteivät heidän vanhempansa aina edes ymmärtäneet heitä. Helsinkiin muuttaneista työläisistä suuri osa oppi puhumaan auttavasti vieraita kieliä, mutta kasvuikäisille lapsille se oli paljon helpompaa kuin aikuisille. (Waris 1973: 100–103.)

Työläisperheiden poikien leikeissä kielen tärkeimpänä tehtävänä oli saada viesti välitetyksi eteenpäin – sen muodolla ei niinkään ollut väliä. Helsinki oli jo 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa kulttuurisesti monimuotoinen ja suvaitsevainen kaupunki, ja samassa hengessä erikieliset pihapiirien lapset leikkivät sulassa sovussa keskenään. Oli aivan normaalia, että naapuruston suomen-, ruotsin- ja venäjänkieliset lapset leikkivät kaikki yhdessä samoja leikkejä. Koska kasvuiässä olevat lapset oppivat nopeasti uutta, ei erilaisista äidinkielistä muodostunut estettä kommunikoinnille. Ruotsalaiset sanat kuulostivat suomalaisista perheistä kotoisin olevien poikien korviin paljon kaupunkilaisemmilta kuin omat murrepohjaiset sanat, ja ruotsalaiset pojat olivatkin eräänlaista Helsingin alkuperäisväestöä kaupunkiin muualta muuttaneiden perheiden lasten silmissä. (Paunonen 2006b: 52.) Edellä mainitut seikat vaikuttivat todennäköisesti suotuisasti siihen, että äidinkieleltään suomalaiset pojat omaksuivat ennakkoluulottomasti sanoja ruotsin kielestä. Työläisperheiden pojat kävivät myös ostamassa kotiin leipää ja sokeria venäläisten kasarmilta, ja sitä kautta omaksuttiin

lisää venäläisiä sanoja slangisanastoon (Tanner 1949: 192; Paunonen 2006b: 59). Koska slangissa yhdistettiin eri kielten sanoja, se oli likimain vastakohtainen ilmiö sille puhutulle suomen kielen muodolle, jota samaan aikaan kehitettiin suomenkielisen sivistyneistön kodeissa. Koulussa ja ”paremmissa piireissä” Stadin slangia paheksuttiinkin avoimesti, eikä ylempien yhteiskuntaluokkien lasten annettu käyttää puheessaan lainkaan slangisanoja. (Paunonen 2006b: 58.)

Joskus poikaporukat tappelivat rajustikin keskenään, mutta tällöin oli kyse eri kortteli- tai kaupunginosaporukoiden välienselvittelyistä, ei erikielisten poikien välisistä kahi-noista (Waris 1973: 103–104). Helsinkiläissyntyinen Tanner (1949: 116) kuvailee omissa muistelmissaan, että saman talon poikien välillä ei juuri koskaan ollut tappeluita, mutta naapuruston muiden talojen poikajengien kanssa otettiin yhteen säännöllisesti. Tannerin (mp.) sanoin naapuritalojen pojat ”jo luonnostaan kuuluivat vihollisheimoihin”. Myös omassa tutkimusaineistossani on havaittavissa samankaltaista kaveriporukoiden välistä vihanpitoa, kuten esimerkistä (1) nähdään:

1) B: Jumalaut nii, meit oli pari Builiksen kundii, siinä kai kaks, kolme, ja lähettii sitte... Nii, sit oli Bärigan kundii, ne oli duunannu jo siihe, mis on nyt toi byggarien skole. Nii – – siin oli yks smedja just siinä, nii se on nyt toi Torkkelinkatu femma. Nii, ne oli duunannu sinne tommosen goitšun. Ja me mentiin söndraa se sitten, no perkele –

A: Saatana se oli meidän goitšu, kun te tulitte söndraamaan, perkele!

’B: Jumalauta niin, meitä oli pari Builiksen poikaa, siinä kai kaksi, kolme, ja lähdimme sitten... Niin, sitten oli Kallion poikia, he olivat tehneet jo siihen, missä on nyt tuo rakentajien koulu. Niin – – siinä oli eräs paja juuri siinä, niin se on nyt tuo Torkkelinkatu viisi. Niin, he olivat tehneet sinne sellaisen majan. Ja me menimme hajottamaan sen sitten, no perkele –

A: Saatana se oli meidän maja, jonka te tulitte hajottamaan, perkele!’

(*Builis* on erään entisen Itäisen Viertotien, nykyisen Hämeentien varrella olevan asuntoyhtiön kutsumanimi (Paunonen 2000 s.v. *Builis*.)

Poikien yhteisiin aktiviteetteihin kuului tutkimusaineistonani olevan slanginai-hoituksen perusteella muun muassa majojen rakentamista, tappelemista, kallioilla juoksentele-mista ja *bongnaamista* eli notkuvilla syysjäillä juoksentelemista. Tannerin (1949: 128) mukaan bongnaamista harrastettiin kymmenen, joskus jopa kahdenkymmenen pojan porukassa: jäällä juostiin rivissä edestakaisin ja näin se saatiin keinumaan jalkojen alla. Tyttöjäkin talojen pihapiireihin luonnollisesti kuului, mutta he leikkivät keskenään omia leikkejään (Tanner 1949: 101). Tanner (mp.) toteaa muistelmissaan: ”[Tytöt] eivät meitä poikia kiinnostaneet eivätkä ne sen vuoksi ole jääneet pysyvämmin mieleen. Eihän poikien

sopinut seurustella 'tammojen' kanssa. Siitä sai helposti nimityksen 'tyttöpoika'." (Lisäykset J. M.) Stadin slangia on aina pidetty nimenomaan poikien ja nuorten miesten käyttämänä kielimuotona (Hämäläinen 1946: 257–259; Kallio 2007: 180). Siitä johtuen Stadin slangin historia näyttäytyy tässäkin tutkielmassa niin voimakkaasti miesten näkökulmasta. Naisilla oli oma puhekielen muotonsa, kyökkisuomi, jota puhuivat sekä suomen- että ruotsinkieliset naiset (Paunonen 2000: 6). Kyökkisuomea en tässä tutkimuksessa kuitenkaan käsittele, vaan keskityn vanhaan Stadin slangiin.

Helsingin väestön yhä suomalaistuessa slangin tehtävä erikielisten asukkaiden viestintäkeinona alkoi vähitellen menettää merkitystään. Sen käyttö alkoikin yleistyä kaikkien helsinkiläisten lasten ja nuorten keskuudessa, eikä se ollut enää niin vahvasti leimattu huonomaineiseksi työläiskortteleiden sakkien salakieleksi. Viimein 1940-luvulle tultaessa sota-aika ja keskiluokkaistuminen aiheuttivat Stadin slangissa suuria muutoksia. Suurin osa tuolloisista slanginpuhujista oli sen ikäisiä nuoria miehiä, että heidät määrättiin rintamalle, ja valtaosa kaupunkiin jääneistäkin pojista vietiin maaseudulle sotaa karkuun. Näin slangia puhuvat poikaporukat hajosivat, eikä kielimuoto enää periytynyt saumattomasti vanhemmilta nuoremmille sakkien jäsenille. (Paunonen 2006b: 56.)

Kun työläisperheet alkoivat vaurastua, yhä useammat lapset laitettiin oppikouluun, ja slangin keskeinen sanasto mukautui sen myötä vastaamaan paremmin slanginpuhujien muuttuneita elinolosuhteita ja aihepiirejä (Paunonen 2000: 7). Pienistä korttelisakeista oli pikkuhiljaa kasvanut suurempia kaupunkialueita kattavia jengejä, ja jokaisella alueella oli omia tunnusmerkillisiä sanojaan. Vähitellen slangiin alettiin omaksua sanoja ruotsin sijaan suomen yleiskielestä ja eri murteista, ja jo olemassa olevia ruotsalaisperäisiä slangisanoja alettiin korvata suomalaisperäisillä. (Forsskåhl 2006: 65–66.) Vanhaan Stadin slangiin ei erityisemmin kuulunut suomenkielisten sanojen metaforinen käyttö, mutta uudempaan slangimuotoon kyseinen ilmiö kuuluu oleellisena osana (Paunonen 2006a: 344). Slangin merkitys erikielisten poikien kommunikoinnin välineenä muuttui vähitellen yleisemmin nuorison omaksi kielenmuodoksi (Paunonen 2006b: 56). 1950-luvulla Suomeen kulkeutui amerikkalainen nuorisokulttuuri tuoden mukanaan uusien musiikki- ja muotityylien lisäksi runsaasti englanninkielisiä sanoja ja ilmauksia (Paunonen 2000: 7). 1940–50-luvun taitteeseen hahmotetaan selkein raja vanhan ja uudemman Stadin slangin välille juuri sanaston suomalaistumisen ja englantilaisten lainasanojen yleistymisen johdosta. Vaikka vielä 1960-luvulla slangissa oli kuultavissa paljon aineksia vanhasta slangimuodosta, oli kehityksen suunta kääntynyt tuolloin jo selkeästi pois ruotsista, kohti suomea ja englantia. (Paunonen 2006b: 56.)

1970-luvun puolenvälin jälkeen slangissa tapahtui taas suuria muutoksia. Se alkoi saada erilaista sanastoa eri alakulttuureja edustavissa ryhmissä ja näin sen ensisijaiseksi rooliksi nousi eri harrastajaryhmien sisäisen yhteishengen ylläpitäminen jokaiselle ryhmälle oman erityisen slangisanaston avulla. (Forsskåhl 2006: 66.) Paunosen (2006b: 56) mukaan ensimmäisiä tällaisia ryhmittymiä olivat punkkarit, hevarit, diinarit ja skinit. Osin toisistaan poikkeavan sanaston lisäksi ryhmät erottautuivat muista muun muassa kuuntelemalla tietynlaista musiikkia ja pukeutumalla poikkeuksellisesti. Nykyisin Stadin slangi elää vahvimmin eri alueilla kuin sen vanhoina kukoistuksen vuosina: sen nykyiset ydinalueet ovat Itä-Helsingin Kontulassa, Myllypurossa ja Vuosaarella. Myös sen käyttäjäkunta on vaihtunut, 2000-luvulla slangia suosivat eniten räppärit. Slangi ei enää ole pelkästään ruotsin- ja suomenkielisten lasten ja nuorten kielimuoto, vaan myös maahanmuuttajien lapset ovat omaksuneet slangin käytön. (Mp.)

Kuten jo edellä mainitsin, Stadin slangia pidettiin pitkään katupoikien ja sakkien salakielenä, jota ei hyväksytty kouluissa eikä aina kotonakaan. Paunosen (2006b: 58) mukaan varsinkin äidit karsastivat slangin puhumista eivätkä olleet ollenkaan mielissään, jos heitä kutsuttiin *mutšeiksi*. Nykyisin arvostus Stadin slangia kohtaan on kuitenkin nousussa, kun syntyperäiset helsinkiläiset ovat alkaneet hahmottaa Stadin slangin eräänlaiseksi ”kotimurteekseen” ja siihen on alkanut liittyä positiivisia mielleyhtymiä (mp.). Nuolijärvi (1999: 20) arvelee, että itse slanginpuhujat ovat kuitenkin aina pitäneet omaa kielimuotoaan arvossa ja ovat aina puolustaneet sen olemassaoloa. Syksyllä 1995 perustettiin Helsingissä Stadin Slangi ry, stadilaisten kulttuuria ja kielimuotoa ylläpitävä yhdistys (Stadin Slangi ry). Lisäksi maininnan arvoiset ovat Erkki Johannes Kauhasen (2012) tekemät slangiaiheiset Slangi.net-internetsivut, joiden tarkoituksena on jakaa kaikenlaista Stadin slangiin liittyvää tietoa kenelle tahansa asiasta kiinnostuneelle.

2.2 Vanhan Stadin slangin äännerakenteen erityispiirteet

Tässä luvussa käyn läpi vanhalle Stadin slangille tyypillisiä erityispiirteitä, jotka erottavat sen uudemmasta Stadin slangista sekä suomen murteista ja yleiskielestä. Vanhalle slangimuodolle ovat tyypillisiä esimerkiksi suomen yleiskielelle vieraat äänneet *b*, *d*, *f*, *g*, *š* ja *tš* (Paunonen 2000: 18), kuten tutkimusaineistoni esimerkistä (3) voidaan havaita:

- 3) Ja perkele, et se olis skiiannu mulle, kiittäny mua, et mä frelssasin sen kundin, nii mitä, se alko skriikaa mulle, et: ”Missä kundin **tšubu** on?” Perkele se oli siellä

plotissa! ”No sökaa se **tšubu!**” Ja sanon, et: ”Ei helvetti, vaikka sun **kundi** ei sais ikinä **tšubuu**, nii enhän mä enää tonne **dyykkaa!**”

’Ja perkele, että hän olisi sanonut minulle, kiittänyt minua, että minä pelastin hänen poikansa, niin mitä, hän alkoi huutaa minulle, että: ”Missä pojan lakki on?” Perkele se oli siellä lammikossa! ”No hae se lakki!” Ja sanon, että: ”Ei helvetti, vaikka sinun poikasi ei saisi ikinä lakkia, niin enhän minä enää tuonne sukella!”’
(Vahvennuokset J. M.)

Edellä luetelluista äänteistä *d* toki kuuluu suomen yleiskielen äänteistöön, mutta esiintyy käytössä suurimmaksi osaksi vain *t*:n heikkoasteisena vastineena (*katu*, *kadun*). Muut kaksi soinnillista klusiilia *b* ja *g* esiintyvät yleiskielessä vain lainasanoissa, kuten myös *f*. Vanhassa Stadin slangissa taas kaikki kyseiset äänteet ovat aina olleet hyvin yleisiä, ja ne kaikki esiintyvät sekä yksittäisinä että geminaattoina. Slangissa on esimerkiksi aivan tavallista, että *d* esiintyy myös sanan alussa (*dallaa* ’kävellä’, *draisaa* ’vetää’, *duuni* ’työ’) ja *g* geminaattana keskellä sanaa (*blygga* ’lyijy’, *bygga* ’rakennus’, *daggari* ’kastemato’, *hermosluggit* ’hermosavut tupakasta’). (Paunonen 2000: 18.) Uudemmasta Stadin slangista varsinkin geminaattillisen klusiilin sisältävät variantit ovat huomattavasti vähentyneet, joskin niitä esiintyy vieläkin joissain yksittäisissä sanoissa, kuten *diggaa* ’pitää jostakin’, *proggis* ’ohjelma tai esitys, projekti’ ja *doggi* ’koira’ (mp., esimerkit Paunosen).

Soinniton palatoalveolaarinen frikatiivi (konsonanttien luokittelusta lisää Karlsson 1998: 54–57) eli kirjoitusasultaan *š* on yksi vanhan slangin tunnusmerkillisimpiä äännepiirteitä (Paunonen 2000: 18). Tutkimusaineistossani se esiintyy sanoissa *hernešubu* ’hernekeitto’, *mašunisti* ’koneenkäyttävä, konemestari’, *šagga* ’ruoka’, *šeefi* ’johtaja, esimies’, *šellaa* ’haukkua jotakuta; häpäistä joku puhumalla hänestä pahaa’, *šingraa* ’lähteä (salaa) pois, pötkiä pakoon’, *šönepaita* ’merimiehen sini-valkoraidallinen paita’ ja *šötepulla* ’lihapulla’. Yleensä se esiintyy yhdessä *t*:n kanssa *tš*-affrikaattana, joka puolestaan on joskus myös kirjoitusasussa *č* (Paunonen 1989: 601). Affrikaatta on nimitys klusiilin (*p*, *t*, *k*, *b*, *d*, *g*) ja frikatiivin (*f*, *s*) muodostamalle äänneyhdistelmälle (Tieteen kansallinen termipankki s. v. *affrikaatta*; VISK 2004 § 4). *Tš*-affrikaatan sisältäviä sanoja tutkimusaineistossani ovat esimerkiksi *bärtši* ’kallio’, *glitšari* ’korvapuusti’ ja *tšubu* ’lakki’. Liuttu (1951: 12) ja Paunonen (1995 [1982]: 21) arvelevat, että kyseinen affrikaatta saattaa olla peräisin venäjän kielestä. Monet nykyslangissa *s*-äänteellisenä lausuttavat sanat sisältävät vanhassa Stadin slangissa lähes poikkeuksetta *š*-äänteen, esimerkiksi *mutši* ’äiti’, *fatši* ’isä’ ja *rantišu* ’ranta’ (Paunonen 2000: 18–19). Paunosen (mp.) mukaan itse vanhan slangin puhujatkaan eivät kirjoita affrikaattaa *tš*-muodossa, mutta puheessa se kuuluu selvästi. Myös omassa tutkimus-

aineistossani on selkeästi kuultavissa š-äänteen sisältämien varianttien suosiminen. Tutkimusaineistossani olen merkinnyt *tš*-affrikaatan näkyviin, jotta litterointia lukeva näkee, milloin sitä on käytetty puheessa. Vieraiden äänteiden vaikutuksesta vanha Stadin slangit kuulostaa lausuttuna hyvin poikkeukselliselta verrattuna suomen murteisiin tai yleiskieleen.

Suomen yleiskielestä selvästi poikkeavia äänteitä käytetään myös sellaisissa sanoissa, joihin ne eivät alun perin kuuluneet. Tämä hyperkorrektien muotojen tuottaminen johtuu mitä luultavimmin siitä, että sanat saadaan tällä tavoin kuulostamaan ”slangimaisemmilta”, ja sanat myös erottuvat selkeästi slangiin kuuluviksi. (Jarva 2008: 71.) Tällaisia hyperkorrekteja muotoja ovat esimerkiksi ruotsalaisperäiset *tortši* ’tori’ < rts. *torg* ’tori’ ja *glitšu* ’kellari, liiteri’ (*gli-* + *-tšu*) < rts. *lider* ’liiteri’ (Paunonen 2006b: 53) sekä suomalaisperäiset *dallaa* ’kävellä’ < sm. *tallata* ja *burari* ’puuro’ (*bur-* + *-ari*) < sm. *puuro* (Jarva 2008: 71). Suomen yleiskielelle vieraita äänteitä ja sananalkuisia konsonanttiyhtymiä lisätään slangissa siis sekä ruotsista, suomesta että muista kielistä peräisin oleviin sanoihin.

Alla olevassa esimerkissä (4) esiintyy vieraiden äänteiden lisäksi myös sananalkuisia konsonanttiyhtymiä (*snadi*, *krageli*, *draisaa*, *skriigaa*, *klabbi*), joita ei vanhastaan ole ollut suomen yleiskielessä (Paunonen 2000: 19).

- 4) No mä sain sitä **snadii** kundia, nii **kragelist** kii ja aloin **draisaa** sitte. Mut eihän mulla ollu enää varaa lähtee pakkiin menee, niin mä **skriigasin** niille gimmoille, että: ”Tulkaa **draisaamaan klabbista** vek!”

’No minä sain sitä pientä poikaa, niin kauluksesta kiinni ja aloin vetää sitten. Mutta eihän minulla ollut enää varaa lähteä peruuttamaan, niin minä huusin niille tytöille, että: ”Tulkaa vetämään jaloista pois!”’ (Vahvennuokset J. M.)

Nykykielessä tosin varsinkin kahden konsonantin yhtymät ovat jo melko tavallisia sekä suomen yleiskielessä että murteissa. Vanhassa Stadin slangissa sanan alkuun kasautuvat konsonanttiyhtymät ovat aina olleet hyvin tavallisia, ja siinä on aina esiintynyt myös kolmen konsonantin yhtymiä (*skl-*, *skn-*, *skr-*, *skv-*, *spj-*, *spl-*, *spr-* ja *str-*). (Paunonen 2000: 19–20.)

Vanhalle Stadin slangille on yleistä myös vokaalisoinnusta poikkeaminen: *bökat* ’housut’, *klyyvari* ’nenä’, *röökaa* ’tupakoida’, *skyttaa* ’ampua’, *sö(ö)kaa* ’etsiä’, *söndraa* ’rikkoa’. Suomen yleiskielessä tai murteissa sitä ei esiinny samassa mittakaavassa kuin Stadin slangissa, ei edes lainasanoissa. Tässä voidaan nähdä, miten mittava vaikutus ruotsin kielellä on Stadin slangiin ollut: suomen kielen tiukimpiakin fonotaktisia sääntöjä on rikottu. (Paunonen 2006b: 54.) Vokaalisointusääntöä on tarkoituksella jätetty noudattamatta sellaisissakin suomalaisperäisissä sanoissa, joissa vokaalisoinnun mukainen muoto olisi odotuksen-

mukaisempi: esimerkiksi sm. *järjestää* > slg. *järkkää* esiintyy slangissa myös muodossa *järkkaa* (Jarva 2008: 71, esimerkki Jarvan).

2.3 Vanhan Stadin slangin sanasto

Vanhan Stadin slangin sanasto on peräisin hyvin monesta eri kielestä: ruotsin ja suomen lisäksi sanoja on tullut myös ainakin venäjältä, englannista, saksasta, italiasta sekä latinasta (Liuttu 1951: 24; Paunonen 2000: 32; Forsskåhl 2006: 59). Muusta kuin ruotsin, suomen tai venäjän kielestä peräisin olevien sanojen osuus tosin on muun muassa Jarvan (2008: 76–77) mukaan vain marginaalinen. Vanhan Stadin slangin erottaa selkeimmin uudemmasta slangista juuri sanaston koostumuksen perusteella. Koska vanha Stadin slangi syntyi eri äidinkieltä puhuvien lasten yhteiseksi kommunikaation välineeksi, on eri kielten leksikoiden yhdistely sille hyvin leimallinen piirre. Uudemmassa Stadin slangissa päämääränä ei enää ole ollut auttaa eri äidinkieltä puhuvia poikia ymmärtämään toisiaan, vaan se on erikoistunut enemmänkin nuorison tai tietyn ryhmän erikoiskieleksi. Siten uudemmassa slangissa ei myöskään ole samassa määrin ruotsista lainautuneita sanoja. Suuri osa vanhoista ruotsalaisperäisistä sanoista on uudemmassa slangissa joko korvattu suomalaisperäisillä vastineilla tai lainattu esimerkiksi englannista. (Paunonen 2006b: 57.) Kuten jo alaluvussa 2.1 mainitsin, muun muassa Paunonen (mts. 51–52) sanoo ruotsalaisten sanojen valtavan määrän vanhan Stadin slangin sanastossa johtuvan osaksi myös siitä, että suomenkielisten poikien on oletettu omaksuneen hyvin innokkaasti itseään kaupunkilaisempina pitämiensä ruotsalaisten poikien slangisanastoa.

Semanttisesta näkökulmasta tarkasteltuna slangisanojen aihepiirit liittyvät niihin asioihin, joista slanginpuhujilla on tarve puhua: vanhan Stadin slangin puhujien puheenaiheet liittyivät pääasiassa ympäröivään maisemaan eli kallioihin, katuihin ja pihoihin, sekä myös pojille tyypillisiin mielenkiinnon kohteisiin kuten leikkimiseen, tappelemiseen, alkoholiin ja tupakkaan sekä tyttöihin (Forsskåhl 2006: 58). Tutkimusaineiston esimerkissä (5) slanginpuhujat keskustelevat eräästä pieleen menneestä mato-ongintareissusta:

- 5) Kerranki, niin me lähettiin meetaamaan, rutsaril mentiin kundien kans siihen Blöbikan ja Turikan väliin, siihe Flensmanin bårtšille – –. Nii meetattiin siint, abborrii ja fibborrii tuli ja muuta snadia. Ja perhana yks epeli sitte kniipas meetiä, ja perhana toi koukku meniki ton yhen selkään, niskaan!

'Kerrankin, niin me lähdimme onkimaan, soutuveneellä menimme poikien kanssa siihen Mustikkamaan ja Tullisaaren väliin, siihen Flensmanin kalliolle – –. Niin ongimme siitä, ahvenia tuli ja muita pieniä. Ja perhana yksi epeli sitten heitti onkea, ja perhana tuo koukku menikin tuon yhden selkään, niskaan!'

Slangi saattoi kuulostaa sitä puhuneiden poikien vanhempien korviin salakieleltä sen sisältämien outojen ruotsalais- ja venäläisperäisten sanojen lisäksi myös siksi, etteivät vanhemmat usein edes olleet tekemisissä niiden tarkoitteiden tai ilmiöiden kanssa, joihin slangisanat viittasivat (Forsskåhl 2006: 64). Esimerkiksi tutkimusaineistossani esiintyvät *daggareiden meetaaminen* 'mato-ongella onkiminen', *bärtseillä brassaileminen* 'kallioilla leikkiminen' ja *blygun bloggaaminen* 'lyijyn kerääminen' olivat työläisperheiden pojille normaaleja aktiviteetteja, mutta vanhempien arkeen ne eivät juuri kuuluneet. Tannerin (1949: 60) muistelmien mukaan aikuisten arvolle ei ollut sopivaa esimerkiksi kerätä metalliromua rahaa vastaan, joten se puuha jäi lapsille. Koska slangisanat liittyivät niin kiinteästi siihen ympäristöön, jossa slanginpuhujat elivät, eivät slangisanat herkästi tarttuneet myöskään yleisempään Helsingin puhekieleen (Forsskåhl 2006: 58).

Yksi vanhan Stadin slangin erityispiirteistä on niin sanottujen slangijohtimien runsas käyttö. Nimityksestään huolimatta slangijohtimet eivät ole varsinaisia johtimia, koska niillä ei aina ole merkitystä muuttavaa tehtävää, vaan ne toimivat myös mekaanisina rakennuspaalikoina mukautettaessa vieraskielisiä sanoja slangisanastoon. Esimerkiksi ruotsalaiset yksitavuiset verbit on mukautettu slangisuffikseilla äidinkieleltään suomea puhuvan suuhun sopivammiksi: *rutsaa* 'soutaa' (*ru + -tsa- + -a*) < *rts. ro* 'soutaa'. Ääntämisen helpottamisen lisäksi ne myös osoittavat sanojen kuuluvan slangiin. (Paunonen 2006b: 55; Jarva 2008: 69–70.) Slangisanojen johtamiseen kuuluu tyypillisesti sanojen lyhentyminen sekä sanavartalon äänteellinen muokkaaminen. Slangisanojen johtaminen siis eroaa hieman yleiskielen sanojen johtamisesta. (VISK 2004 § 214.) Yleisimpiä slangijohtimia ovat *-Ari*, *-de*, *-gA*, *-is*, *-kA*, *-kkA*, *-sA*, *-ski*, *-sku*, *-tsA*, *-tsi* ja *-tsu* (Paunonen 2000: 25). Slangisuffikseja on käytetty ruotsista peräisin olevien sanojen lisäksi myös suomalaisperäisistä sanoista slangisanoja muodostettaessa (Paunonen 2006b: 55), esimerkiksi tutkimusaineistossani esiintyvissä sanoissa *ildis* 'iltaloma' (*ild- + -is*) < *sm. iltaloma* ja *disarit* 'rinnat' (*dis- + -ari- + -t*) < *sm. tissit* 'rinnat'. Slangisuffiksien käyttämisen lisäksi edellä olevissa slangisanoissa on myös hyperkorrektisti korvattu odotuksenmukainen *t*-äänne slangimaisemmalla *d*-äänteellä. Slangijohtimien avulla johdettuja sanoja käyn yksityiskohtaisemmin läpi tutkielman analyysiosassa luvussa 5.

2.4 Vanha Stadin slangia kirjallisuudessa ja tutkimuksen kohteena

Ensimmäinen vanhaa Stadin slangia sisältävä teos on vuonna 1890 julkaistu Santeri Ivalon novelli *Hellaassa*. Koko teos ei kuitenkaan ole kirjoitettu Stadin slangilla, vaan sisältää vain muutamia yksittäisiä slangisanoja muuten yleiskielellä kirjoitetun tekstin lomassa. 1900-luvun alkupuolen kirjallisuudessa Stadin slangia hyödynnettiin etenkin dialogeissa korostamaan puhekielisyttä ja tekemään vuoropuhelu autenttisemman kuuloiseksi. (Paunonen 2000: 39–41.) 1960-luvulle tultaessa Helsingin kaupunki miljöönä ja Stadin slangia kielimuotona yleistyivät suomalaisessa kirjallisuudessa, ja viimeistään 1970-luvulta lähtien Stadin slangia on kirjallisten lähteiden perusteella ollut muiden puhekielen muotojen tavoin yhtä luonnollisessa käytössä niin naisten kuin miestenkin keskuudessa (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 134–135). Myöhemmin Stadin slangiksi on käännetty monipuolisesti muun muassa sarjakuvia, keitto-kirjoja, otteita *Raamatusta* sekä joitain kirjallisuuden klassikoita (Jarva 2008: 61–62). Stadin slangia elää myös runoissa ja lauluissa: esimerkiksi Tuomari Nurmio (2013) on julkaissut albumin *Dumari ja spuget*, joka sisältää kaksitoista Stadin slangiksi laulettua kappaletta.

Stadin slangia on tutkittu lähinnä sanaston tasolla. Sanastonkeruuta on tehty jo 1900-luvun alusta alkaen, ja se jatkuu vielä 2000-luvullakin. (Jarva 2008: 62.) Jo 1900-luvun alusta alkaen slangisanoista on tehty sanalistoja, joista yksi aikaisimmista oli Eerikki Meriluodon laatima *Sakilainen sanakirja*, *Kurikka*-lehdessä vuonna 1915 julkaistu sanalista. Se piti sisällään silloisen arkielämän merkityspiiriin kuuluvia sanoja kuten *aporkat* 'kengät', *blykari* 'lyijy', *buidu* 'puoti', *dallaa* 'kävellä', *hima* 'koti', *jungu* 'puukko', *kaveeraa* 'puhua', *kurva* 'yleinen nainen', *koikkaa* 'lyödä', *noisaa* 'pitää melua', *rigi* 'puku' ja *trokaa* 'myydä'. Lisäksi se sisälsi myös lyhyet listat eri paikkojen ja rahojen nimityksistä (esim. *Bergga* 'Kallio' ja *fimtsika* '50 penniä'). (Paunonen 1989: 595.) Myös esimerkiksi Toivo Kaiponen, Kullervo Linna ja Kaarlo Stenvall ovat keränneet laajoja sanalistoja, joista kukin sisältää noin 3000 slangisanaa 1900-luvun alusta 1940-luvulle saakka. Joihinkin yksittäisiin aihealueisiin, kuten alkoholiin tai vankilaympäristöön, keskittyviä sanalistoja on myös koottu runsaasti. (Paunonen 2000: 37–38.) Suuri osa sanastonkeruusta on tehty kilpailuja järjestämällä: esimerkiksi vuonna 1962 Sanakirjasäätiö ja populaarikauslehti *Suosikki* järjestivät slangisanojen keruukilpailun, jonka tuloksena oli yhteensä noin 20 000 sanakorttia. Vuonna 1976 järjestettiin samanlainen kilpailu *Helsingin Sanomien* ja Kotikielen Seuran toimesta, ja tuolloin tuloksena oli noin 50 000 sanakorttia yli sadalta osallistujalta. Monessa eri sanakortissa saattaa tosin olla merkittynä samoja sanoja, joten sanakorttien lukumäärä ei suoraan kerro sitä, kuinka monta

eri slangisanaa kilpailuiden kautta saatiin kirjattua ylös. (Paunonen 1989: 596.) Uusin slangisanojen keruukilpailu järjestettiin vuonna 2014 Stadin Slangi Ry:n, Helsingin yliopiston ja Kotimaisten kielten keskuksen toimesta, ja sen pohjalta koottiin koululaisslangisanasto (Takala 2014).

Tähän mennessä laajimman yksittäisen slangisanakokoelman on kerännyt professori Heikki Paunonen, joka yhdessä vaimonsa Marjatta Paunosen kanssa julkaisi vuonna 2000 noin 33 000 sanaa sisältävän *Stadin slangin suursanakirjan*. Teos sisältää vanhojen slangisanojen lisäksi myös nykyslangin sanastoa, mutta eri aikakausien sanaston hahmottamiseksi jokaisen yksittäisen sanan yhteydessä on mainittu, millä aikakaudella kyseinen sana on ollut käytössä. (Jarva 2008: 62.) Keruukilpailujen kautta kerättyjen sanakokoelmien ja sanalistojen lisäksi slangia on tallennettu myös haastattelujen muodossa, esimerkiksi Aila Rantalan ja Tapio Ruotsin Helsinki-aiheiset nauhoitukset sekä tämänkin tutkielman tutkimusaineistona toimivat M. A. Nummisen slanginauhoitukset (Paunonen 1989: 597).

Varsinaista tieteellistä tutkimusta Stadin slangista on tehty suhteellisen vähän. Pentti Liutun (1951) pro gradu -tutkielma *Helsingin slangin keskeistä sanastoa* sisältää yli tuhat eri lekseemiä ja on näin ollen kattava läpileikkaus vanhan Stadin slangin leksikosta. Slangista on myöhemminkin tehty pro gradu -töitä, esimerkkeinä mainittakoon Pirjo Lehtilän (1986) *'Tyttöä' tai 'naista' sekä 'poikaa' tai 'miestä' tarkoittavat sanat Helsingin slangissa*, Riitta Taskisen (1986) *Positiivisia tai negatiivisia ominaisuuksia kuvailevat ilmaukset Helsingin slangissa* sekä Heli Lumpeen (1994) *Muijat ovat lautoja ja jätkät homoja. Naisen tai tytön ja miehen tai pojan nimitysten halventavuus helsinkiläisten koululaisten slangissa* (Paunonen 2000: 39). Vuonna 1999 Nuolijärvi (1999: 21) on huomauttanut suomalaisen slangintutkimuksen elävän ”jonkinlaista suvantovaihetta”, ja tilanne vaikuttaa jatkuvan samanlaisena edelleen. Nuolijärvi (mp.) arvelee julkaistujen tutkielmien vähyuden johtuvan siitä, että slangintutkimukseen kaivataan kipeästi uutta näkökulmaa: esimerkiksi puhetilanteita ei ole tutkittu oikeastaan ollenkaan. Uusimpia Stadin slangiin liittyviä pro gradu -tutkielmia ovat esimerkiksi Mikaela Othmanin (2002) *Stadin slangin teoksessa Sieppari ruispellossa*, joka tarkastelee slangia osana kaunokirjallista teosta, sekä Maarit Kallion (2013) *Venäläiset lainasanat Helsingin slangissa*, joka käsittelee Helsingin slangia venäjän kielen näkökulmasta. Kallion pro gradu -työn tutkimusaineistona on Heikki Paunosen (2000) aiemmin tässä tutkielmassa mainittu *Stadin slangin suursanakirja*. Viime vuosina Stadin slangia on tarkasteltu myös sen puhujien identiteetin ilmentäjänä. Esimerkiksi Laura Paanasen (2012) pro gradu -tutkielma *Jumala siunaa tota jätkää: Slangin ja uskonnollisen sanaston tehtäviä kolmen nuoren aikuisen kielessä* tutkii uskonnollisuuden ja itähelsinkiläisyyden kuvaamista

uskonnollisten ilmausten ja slangilmausten avulla. Päivi von Rabenau (2014) puolestaan tutkii helsinkiläisyyttä kansatieteen näkökulmasta pro gradu -tutkielmassaan *Diivaa sakkii vai redii jengii – Stadilaisidentiteetit esityksellisenä yhteisönä Tsilari-lehdessä 1996–2014*. Kaisa Rosenberg (2011) selvittää kyselylomakkeen avulla Helsingin lähialueilla asuvien ihmisten näkemyksiä slangista maisterintutkielmassaan *Pääkaupunkiseudulla asuvien slangikäsitteitä*.

Stadin slangista on kattavimmin tehnyt tutkimusta jo aiemmin tässä tutkielmassa mainitsemani professori Heikki Paunonen (ks. esim. 1989, 2000, 2006a, 2006b). Hän on kirjoittanut laajalti sekä Stadin slangista että Helsingin kaupungista ja niiden eri vaiheista. Paunosen (2000) *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja* sisältää slangisanaston lisäksi artikkelin *Stadin slangin historiallisena, kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä*, joka kokoaa yhteen kaiken oleellimmän tiedon Stadin slangin sanastosta, erityispiirteistä, historiasta, nykypäivästä, käytöstä sekä slangista tehdystä tutkimuksesta.

2.5 Vanha Stadin slangin kontaktikielenä

Vanhaa Stadin slangia on Paunosen (2006a: 360) mukaan hieman harhaanjohtavaa kutsua slangiksi, sillä se ei ole tyypillistä nuorison slangia, jossa käytetään jonkin tietyn ryhmän omaa erikoissanastoa puhekielen rinnalla, vaan äidinkieleltään erikielisten puhujien keskinäisen kanssakäymisen tulos. Kielitoimiston sanakirja (KS s.v. *slangi*) määrittelee slangin varsinkin sanastoltaan yleiskielestä poikkeavaksi puhekieleksi, jota käyttää jokin ikä-, ammatti-, harrastaja- tai muu vastaava ryhmä. Slangia puhutaan muun kielen ohessa, ja sitä voisi verrata rentoon puhekieleen (Karttunen 1979: 7). Näin ollen uudempi Stadin slangin sopii hyvin slangin yleiseen määritelmään, mutta vanha Stadin slangin on ennemminkin eri kielten välisen kontaktin synnyttämä kielimuoto.

Vanhaa Stadin slangia on sitä koskevassa tutkimuksessa yleensä kohdeltu yhtenä suomen puhekielen varianttina, ja sitä on tutkittu lähinnä vain leksikon tasolla. Ruotsalaisperäisten sanojen suuren määrän on yleensä selitetty johtuvan yksinkertaisesti ruotsin kielestä lainaamisesta. Viime aikoina vanhaa Stadin slangia on kuitenkin alettu tarkastella myös kontaktilingvistiikan näkökulmasta: esimerkiksi Paunonen (2000), Wälchli (2005), Kallio (2007) ja Jarva (2008) ovat artikkeleissaan ottaneet kantaa aiheeseen. Ruotsinkielistä Helsingin slangia kontaktikielten perspektiivistä on erityisesti tutkinut Mona Forsskähl (2006). Tässä alaluvussa kerron seuraavaksi kontaktilingvistiikan teoriasta ja sen keskeisimmistä käsitteistä. Lyhyen teoriakatsauksen jälkeen esittelen eri tutkijoiden näkemyksiä vanhasta

Stadin slangista kielimuotona ja kerron, millaisena sitä kohdellaan tässä tutkielmassa. Päätös käsitellä vanhaa Stadin slangia joko itsenäisenä kielenä, sekakielenä tai yhtenä suomen puhekielen muotona on tärkeä, koska se vaikuttaa slangista tehtävän tutkimuksen näkökulmaan. Jos vanhaa Stadin slangia pidetään yhtenä suomen kielen muotona, on silloin oleellista tutkia, miltä osin se on ottanut vaikutteita esimerkiksi ruotsin kielestä. Jos taas sitä kohdellaan itsenäisenä kielenä, on sen sanasto ja kielioppi silloin myös oma itsenäinen kokonaisuutensa. Tällöin tutkimuksen keskipiste ei ole siinä, miltä osin vanha Stadin slangi on kehittynyt eroavaiseksi suomen yleiskielestä. (Jarva 2008: 53.)

Kontaktilingvistiikka tutkii ilmiöitä, joita syntyy eri kielten välisen vuorovaikutuksen tuloksena. Tutkimuksessa otetaan huomioon kielitieteellisen näkökulman lisäksi kaikki sosiaaliset, psykologiset ja ympäristölliset tekijät, jotka vaikuttavat kommunikaatitilanteissa. Se siis yhdistää kielitieteellisen ja sosiologisen näkökulman. Kielikontaktien tutkimuksella on pitkät perinteet ja se on alkanut jo 1800-luvun lopulla, jolloin tutkijat alkoivat kiinnittää huomiota siihen, että monet kielet ovat omaksuneet aineksia toisista kielistä ja näin ollen vaikuttavat toisiinsa kielikontaktien kautta. (Winford 2003: 5–6.) Sanojen lainautuminen kielestä toiseen on erittäin tavallinen ilmiö eri kielten ollessa tekemisissä keskenään (mts. 29).

Kontaktikielien ovat syntyneet kahden tai useamman kielen ollessa kontaktissa toisiinsa. Ne toimivat uutena kommunikaation välineenä tilanteissa, joissa kumpikaan yksittäinen kieli ei riitä välittämään tarvittavaa informaatiota puhujalta toiselle. (Winford 2003: 1–2.) Bakkerin (1996: 19) mukaan erilaiset sosiaaliset olosuhteet synnyttävät erityyppisiä kontaktikieliä. Sosiaaliset vuorovaikutustilanteet voivat esimerkiksi olla satunnaisia ulkomaan kauppaan liittyviä tapaamisia tai jonkin yhteisön sisällä tapahtuvaa jatkuvaa keskinäistä kommunikointia (Matras 2011: 275). Kontaktikielien jaetaan tavallisesti kolmeen ryhmään: pidginkieliin, kreolikieliin ja sekakieliin (mixed languages, intertwined languages, bilingual mixtures) (Bakker 1996: 18; Thomason 2001: 1645).

Pidginkieli on yksinkertaistettu kieli, jota käyttävät keskusteluissaan sellaiset henkilöt, joilla ei ole yhteistä kieltä. Pidginiä ei puhuta äidinkielenä, vaan se täytyy opetella. (Bakker 1996: 25.) Pidginejä käytetään tyypillisesti esimerkiksi monikansallisten työorganisaatioiden sisällä käytävissä keskusteluissa, joissa eritaustaiset puhujat käyttävät sekalaisesti eri kielistä oppimiansa sanoja ja pyrkivät näin pääsemään yhteisymmärrykseen. Kreolikieliä muodostuu kahden tai useamman kielen joutuessa välittömään, pitkäaikaiseen kontaktiin keskenään, ja kun näiden eri kielten puhujien keskinäinen ymmärrys on taattava. (Matras 2011: 277–279.) Kreolikielten sanasto on vain yhdestä kielestä, kun taas kielioppi ei ole mistään yksittäisestä kielestä (Bakker 1996: 13). Kreolikieliä on syntynyt erityisen runsaasti

eurooppalaisten siirtomaavaltujen orjuuttamien kansojen keskuudessa, kun alkuperäiskansan äidinkieli (tai alkuperäiskansan kieltä ja siirtomaavallan kieltä yhdistelevä pidginkieli) ja siirtomaavallan äidinkieli ovat sekoittuneet keskenään. Tällöin virallisena asiointikielenä käytetään tyypillisesti siirtomaavallan omaa kieltä, kun taas kotona puhutaan kreolia. Kreolin puhujat pyrkivät toimimaan suurimmaksi osaksi sisältösanojen varassa molemminpuolisen ymmärryksen takaamiseksi, ja näin ollen kreolikielille onkin tyypillistä kieliopillisten morfeemien vähäinen käyttö. (Matras 2011: 278–279, 281.) Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kreolikieliset olisivat laadullisesti yhtään vähempiarvoisia kuin muutkaan puhutut kielet (Muysken & Smith 1995: 4–5).

Sekakieliä syntyy, kun kahta eri äidinkieltä puhuvat ihmiset kommunikoivat keskenään säännöllisesti. Sekakielen syntymistä on useissa tapauksissa motivoimassa jonkin tietyn ihmisryhmän tarve erottautua kummastakin lähdekieltä puhuvasta ryhmästä omaksi itsenäiseksi ryhmäkseen. (Bakker 1996: 18.) Näin sekakielten muodostuminen poikkeaa pidgineistä ja kreoleista, koska viimeksi mainittuja puhuvat tyypillisesti yksikieliset henkilöt, jotka siirtävät uuteen kielimuotoon myös virheellisesti tai puutteellisesti opitut rakenteet. Sekakielessä taas virheitä on hyvin vähän, eikä pidgineille ja kreoleille luonteenomaista kielen yksinkertaistamista tapahdu. (Thomason 2001: 1645–1646; Matras 2011: 288.) Kaksikieliset puhujat voivat sekakielen käytöllä myös tietoisesti väistellä molempien kielten konventioita (Matras 2011: 289). Vaikka sekakielessä yhdistyy kaksi eri kieltä, ei se kokonaisuudessaan vastaa kumpaakaan lähdekieltä, vaan muodostaa oman kielimuotonsa (Thomason 2001: 1645–1646). Karkeasti jaoteltuna sekakieliä voi olla kahdenlaisia: sellaisia, joissa sanasto on omaksuttu yhdestä kielestä ja kielioppi toisesta, tai sellaisia, joissa kahden kielen kieliopit ovat yhdistyneet ja sanasto on vain yhdestä kielestä (Jarva 2008: 63).

Jokaisella itsenäisellä kielellä on eräänlainen perussanasto (basic vocabulary), johon kuuluu suhteellisen universaaleja ihmisten jokapäiväiseen elämään liittyviä nomineja ja verbejä sekä esimerkiksi ruumiinosien ja perheenjäsenten nimityksiä. Perussanastoon kuuluvat sanat ovat yleensä ikivanhoja ja omaperäisiä. (Häkkinen 2003: 140; Winford 2003: 53.) Kielen perussanastoon kuulumattomat sanat lainautuvat helpommin vieraista kielistä, kun taas perussanasto pitää tiukimmin kiinni kielen omaperäisistä varianteista (Thomason & Kaufman 1991: 74; Winford 2003: 53). Vaikka vanhan Stadin slangin kielioppi onkin suomen kielestä, on sen perussanastoon kuitenkin omaksuttu runsaasti sanoja muista kielistä, pääasiassa ruotsista (Wälchli 2005: 1; Jarva 2008: 66). Tästä seikasta johtuen vanhaa Stadin slangia onkin verrattu pidgin-, kreoli- ja sekakielten tyyppeihin usean eri kielen sekamuodostelmiin

(Paunonen 2006a: 360; Jarva 2008: 63). Sekakielten keskuudessa jopa 90 % sanastosta voi olla poikkeavaa siitä kielestä, josta kielioppi on omaksuttu (Matras 2011: 289–290).

Monet tutkijat mieltävät vanhan Stadin slangin jopa omaksi kielekseen, koska se poikkeaa niin paljon suomen yleiskielestä ja murteista (Paunonen 2000: 36; Jarva 2008: 53). Kallio (2007: 178) kutsuu vanhaa Stadin slangia *lingua franca*ksi. Sillä tarkoitetaan eräänlaista yleiskieltä, jota monen eri kielen puhujat osaavat. Tyypillinen esimerkki *lingua franca*sta on englanti. (MOT Suomi s. v. *lingua franca*.) Kallion (2007: 180) mukaan Stadin slangia ei voida pitää sekakielenä, koska sen kieliopin geneettiset juuret ovat vain yhdessä kielessä eli suomen kielessä, ja sitä ovat puhuneet vain äidinkieleltään suomalaiset. Hänen mukaansa kielen sukulaisuus olisi aina määriteltävä sen kieliopin eikä sanaston perusteella. Kuitenkin muun muassa Wariksen (1973: 102–103) mukaan vanhaa Stadin slangia puhuvat olivat pääasiassa kaksikielisiä. Wälchlin (2005: 8) mukaan vanha Stadin slangi on tuskin esiintynyt yksinään itsenäisenä kielimuotona, vaan on pikemminkin ollut olemassa suomen ja ruotsin kielten rinnalla. Vanhan Stadin slangin selkeää määrittelyä sekakieleksi vaikeuttaa myös se seikka, että suomenkielinen perussanasto elää vieraskielisen sanaston rinnalla yhtäaikaaisesti, eikä ruotsinkielinen sanasto näin ole korvannut suomenkielistä, vaan tullut sen rinnalle täydentäväksi lisäksi (mts. 3). Tässä tutkimuksessa tarkastelen vanhaa Stadin slangia itsenäisenä kielimuotona, en irrallisina sanoina. Lasken siis tutkimusaineistoni kaikki lekseemit kuuluviksi vanhaan Stadin slangiin, en pelkästään suomen kielelle vieraita äänteitä sisältäviä vierasperäisiä sanoja.

3 ETYMOLOGINEN KIELENTUTKIMUS

Tässä luvussa esittelen tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä toimivan etymologisen kielentutkimuksen. Saadakseni määrällisiä tuloksia ruotsalaisten sanojen osuudesta tutkimusaineistossani minun on luonnollisesti selvitettävä kaikkien aineistossani esiintyvien sanojen alkuperä. Tutkimukseni kuuluu täten etymologian eli sanojen alkuperän tutkimuksen piiriin (Tieteen kansallinen termipankki s. v. *etymologia*). Kyseisestä tutkimussuuntauksesta kerron alaluvussa 3.1. Etymologisen kielentutkimuksen mukaan sanan alkuperän selvittäminen tapahtuu kolmea etymologista peruskriteeriä eli äänneasua, merkitystä ja levikkiä hyödyntäen. Näitä peruskriteereitä käsittelen alaluvussa 3.2.

3.1 Etymologia eli sanojen alkuperän tutkimus

Etymologia on tieteenala, joka tutkii sanojen ikää ja alkuperää sekä sanoissa esimerkiksi ajan tai lainautumisen myötä tapahtuneita muutoksia. Etymologia on osa leksikologiaa eli sanastontutkimusta. Etymologinen tutkimus on luonteeltaan historiallista, sillä selvitettäessä sanojen alkuperää on tarkasteltava kielen aiempia kehitysvaiheita, ja kielen lisäksi on otettava huomioon myös kielenulkoinen maailma, joka vaikuttaa paljon kielen kehitykseen. (Häkkinen 1997: 9–10.) Etymologia liittyy läheisesti sananmuodostusoppiin, koska sanan alkuperää selvitettäessä on väistämättä kiinnitettävä huomiota sanan rakenteeseen eli siihen, onko sana yksimorfeeminen, jakamaton perussana vai kompleksinen sana eli johdos tai yhdyssana (Häkkinen 2003: 139; VISK 2004 § 145).

Etymologinen tutkimus voi olla vain yhtä kieltä koskevaa tai useampaa kieltä toisiinsa vertailevaa. Se voi myös olla niin kutsuttua elämäkerrallista tutkimusta, jossa pyritään selvittämään ja dokumentoimaan yksittäisten sanojen alkuperä mahdollisimman tarkasti. Viimeksi mainittu tutkimussuuntaus on vahva etenkin romaanisissa kielissä, joista löytyy kirjallisia tuotoksia hyvin pitkältä ajalta ja näin yksittäisten sanojen alkuperän selvittäminen on helpompaa kuin esimerkiksi suomen kielen kohdalla, jonka kirjallinen perinne on verraten hyvin lyhyt. (Kulonen 1996: 9, 11.) Paitsi laajemmin tieteenalan nimityksenä, etymologian käsitettä voidaan käyttää myös konkreettisemmalla tasolla viittaamaan selvitykseen jonkin yksittäisen sanan alkuperästä (Häkkinen 1997: 9). Tässä tutkielmassa käytän etymologiaa terminä lähinnä viimeksi mainitussa tarkoituksessa viitaten sillä tutkimusaineistoni leksiemien etymologian eli alkuperän selvittämiseen.

Kulonen (1996: 11) nimittää yksittäisten sanojen tai samaan alkuperäryhmään kuuluvien sanojen alkuperän selvittämistä etymologiseksi perustutkimukseksi. Toisaalta voidaan myös pyrkiä laatimaan laajempi, yhtenäinen kuva jonkin kielen sanastosta. Etymologisessa tutkimuksessa tyydytään yleensä perus- tai kantasanojen alkuperän selvittämiseen, eikä esimerkiksi johtamalla muodostettujen sanojen johtimiin kiinnitetä paljoa huomiota. Jos selvityksen kohteena on yhdyssana, yleisen käytännön mukaan sana jaetaan osiin ja selvitetään erikseen kunkin osan alkuperä. (Mts. 27.) Esimerkiksi tutkimusaineistostani löytyvä vanhassa Stadin slangissa käytössä oleva yhdyssana *öölilafka* 'ravintola, kuppila' jaetaan etymologista tutkimusta tehtäessä kahteen osaan ja selvitetään erikseen lekseemien *ööli* 'olut' ja *lafka* 'kuppila' etymologiat (*ööli* 'olut' < rts. *öl* 'olut'; *lafka* 'kuppila' < ven. *lavka* 'puoti'). Johdosten etymologioita selvittäessä törmätään Kulosen (1996: 28) mukaan usein siihen ongelmaan, että samasta kantasanaasta voi olla peräisin useita johdoksia, mutta aina ei voida varmuudella todeta, onko johdokselta vaikuttava sana syntynyt varsinaisesti jostain kantasanaasta johtamalla vai analogisesti jonkin johdostyyppin mallin mukaan. Kulonen (mp.) antaa esimerkkinä lainasanat *lakka* ja *lakata*, *maali* ja *maalata*, jotka näyttävät olevan johtosuhteessa toisiinsa, mutta millään perustein ei osata sanoa, kumpi sanoista on johdettu kummasta, vai ovatko sanat ensinkään johtamalla muodostettuja.

Vanhan Stadin slangin sanastoa koskevassa etymologisessa tutkimuksessa törmää moniin haasteisiin. Slangisanat ovat esimerkiksi voineet lainautua monesta eri lähteestä, ja ne ovat myös voineet lainautua edestakaisin kielestä toiseen, eikä tällöin ole mahdollista nähdä, kumman kielen pohjalta slangisana on alun perin muodostettu (Paunonen 2000: 28). Forsskåhl (2006: 60) kutsuu tällaista sanojen edestakaista lainautumista kielestä toiseen pingpong-lainaamiseksi (engl. ping pong loaning). Vanhassa Stadin slangissa on myös lisätty slangijohtimia ja vieraita äännejä sellaisiin sanoihin, joiden kantasanaa niitä ei ole ollut, ja näin sanat on saatu kuulostamaan ”slangimaisemmilta” (Jarva 2008: 71). Tällaiset slangimaisuutta lisäävät keinot hankaloittavat edelleen etymologioiden selvittämistä. Etymologisessa tutkimuksessa on siis siedettävä hieman epävarmuutta. Sanojen alkuperälle ei aina pystytä löytämään selkeitä kirjallisia todisteita, ja tällöin tutkijan on pyrittävä systemaattisesti perustelemaan mahdollinen etymologia mahdollisimman hyvin nojautuen etymologian teoriapohjaan, etenkin sanojen äänneasun substituutioperiaatteisiin. (Kulonen 1996: 73.) Tutkimusaineistossani olevat etymologialtaan epävarmat sanat olen tutkimukseni analyysi-osassa sijoittanut omaan, erilliseen ryhmäänsä.

3.2 Etymologian peruskriteerit

Selvitettäessä sanan etymologiaa eli selitystä sanan alkuperälle tukeudutaan kolmeen etymologian peruskriteeriin: äänneasun, merkitykseen ja levikkiin. Kaikki kriteerit ovat luonteeltaan toisiaan täydentäviä, eikä vakuuttavia etymologisia päätelmiä pystytä tekemään vain yhden kriteerin perusteella. (Häkkinen 1997: 24, 27.) Monet tutkijat ovat todenneet, että suurin osa Vanhan Stadin slangin sanastosta on peräisin ruotsin sekä suomen murteista ja yleiskielestä (ks. esim. Paunonen 2000, Forsskåhl 2006, Jarva 2008). Tämä tieto antaa minulle tutkimusta tehdessäni jo alustavaa osviittaa siihen, mistä suunnasta slangisanan etymologista vastinetta voi lähteä selvittämään. Yleensä jo sanan äänneasun tarjoaa vihjeitä siitä, mistä kielestä sanan alkuperäistä vastinetta kannattaa etsiä. Häkkisen (1997: 24) mukaan etymologian on kuitenkin perustuttava muuhunkin kuin silmämääräisesti tehtyyn arvioon sanojen samankaltaisuudesta. Seuraavaksi käsittelemme tarkemmin etymologian kolmea peruskriteeriä, joiden avulla sanoille voidaan esittää tieteellisesti perusteltuja etymologioita.

Sanan äänneasun perusteella tehtävien päätelmien tueksi on muodostettu varsin luotettavia substituutio- eli korvaamissääntöjä, joiden mukaan tietyt äänneet yleensä johdonmukaisesti korvautuvat lainautuessaan kielestä toiseen. Substituutiosäännöt ovat muotoutuneet lukuisten sanarinnastusten pohjalta. (Häkkinen 1997: 24, 73.) Koska vanhassa Stadin slangissa on aineksia sekä suomesta että ruotsista, ei äänneiden korvaamissääntöjä esimerkiksi ruotsista suomeen voida soveltaa siihen sellaisenaan. Vanhan Stadin slangin puhujista suuri osa on Paunosen (2000: 15) mukaan ollut kaksikielisiä, joten esimerkiksi suomen yleiskielelle tai murteille vieraita äänneitä ei voida varsinaisesti luokitella vieraisiksi vanhan Stadin slangin äännejärjestelmälle. Suomen yleiskielestä poikkeavat äänneet ovat niin olennainen osa slangia, että niitä on lisätty myös sellaisiin sanoihin, joihin sitä ei alkuperäisen sanan perusteella odotettaisi (Jarva 2008: 71). Vieraiden äänneiden tarkoitus on muun muassa vahvistaa slanginpuhujien ryhmähenkeä erottamalla se muista puhekielen varianteista (Hämäläinen 1946: 259). Häkkisen (1997: 24) mukaan on yleensä helppoa todeta sana lainasanaksi, mutta vaikeampaa on määrittellä, mistä kielestä se on lainattu. Vanhan Stadin slangin kohdalla ei äänneasun perusteella aina voida olla varmoja edes siitä, onko sana lainaa vai ei, koska sana voi olla saatu kuulostamaan esimerkiksi ruotsalaisperäiseltä slangijohtimien ja vieraiden äänneiden avulla, vaikka se olisikin suomen yleiskielestä peräisin. Esimerkkejä tällaisista tapauksista tarjoan alaluvussa 5.2, jossa käsittelemme tutkimusaineistoni muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevia leksemejä.

Toisin kuin äänneasun kohdalla, sanan merkityksen säilyminen tai muuttuminen kielestä toiseen lainautuessa ei aina noudata johdonmukaisia sääntöjä (Kulonen 1996: 73). Keskenään verrattavien sanojen merkitysten välillä on kuitenkin aina oltava jonkinlainen perusteltavissa oleva yhteys. Tutkimuksessa voidaan myös tukeutua tietoon yleisimmistä ja todennäköisimmistä merkityksen muutoksista. (Häkkinen 1997: 24–25.) Merkityksen muuttuminen on eräänlaista viittaussuhteen muuttumista, eli samalla sanalla aletaankin viitata johonkin toiseen tarkoitteeseen tai käsitteeseen kuin ennen. Sanan merkitys voi laajentua tai supistua, tai se voi siirtyä tarkoittamaan aivan eri asiaa, minkä seurauksena sanan alkuperäinen merkitys voi hiljalleen kadota. (Häkkinen 1997: 42.) Sanan merkitys voi esimerkiksi muuttua konkreettisemmasta abstraktimpaan tai yleisemmästä tarkemmin rajattuun. Tutkimusaineistossani tällaista merkityksen muuttumista lainautumisen yhteydessä näkyy esimerkiksi sanoissa *hugari* 'puukko' < rts. *huggare* 'sapeli', *döftaa* 'haista, lemuta' < rts. *dofta* 'tuoksua' ja *slangi* 'Stadin kieli, helsinkiläinen katukieli' < rts. *slang* 'slangi'. Lisää esimerkkejä merkityksen muuttumisesta lainautumisen yhteydessä löytyy tutkielmani analyysiluvusta.

Levikillä tarkoitetaan sitä maantieteellistä aluetta, jossa sana tai sen läheiset vastineet ovat käytössä. Jos tutkittavan sanan vastineita löytyy laajalti sukukielistä, mutta ei eri sukua olevista naapurikielistä, voidaan päätellä sanan olevan todennäköisesti vanha omaperäinen sana. Vastaavasti jos sanalle löytyy vastineita erisukuisista naapurikielistä, voidaan olettaa sanan lainautuneen leksikkoon jostain toisesta kielestä. Useimmissa tapauksissa alkeellisemmat kieliyhteisöt lainaavat sanoja edistyneisemmiltä. (Häkkinen 1997: 25.) Esimerkiksi Helsingissä 1900-luvun alussa monet kaupunkiin muuttaneiden työläisten lapset omaksuivat ruotsinkielisten ystäviensä puheesta runsaasti sanoja omaan kielenkäyttöön (Paunonen 2006b: 52). Tässä tutkimuksessa tarkastelen sanan etymologiaa selvittäessäni ensin sitä, onko tutkittavalla sanalla selkeää vastinetta suomen yleiskielessä tai murteissa. Jos näin ei ole, ja sen lisäksi esimerkiksi ruotsista tai venäjältä löytyy läheinen vastine sanalle, on levikin kriteerin puolesta perusteltua pitää sanaa lainana. Sanan levikkiä ei voida kuitenkaan automaattisesti pitää perusteluna sanan etymologialle, koska ajan myötä levikki voi muuttua (Häkkinen 1997: 25). Sen avulla ei aina voida päätellä myöskään lainautumisen suuntaa, koska etenkin vanhan Stadin slangin syntyäikoihin 1900-luvun alussa sanoja on lainautunut edestakaisin suomen ja ruotsin välillä (Forsskähl 2006: 60). Paunosen (2000: 28) mukaan monet slangisanat voivat olla peräisin kummasta kielestä tahansa.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA -METODI

4.1 Aineisto

Tutkimusaineistonani on M. A. Nummisen vuonna 1965 tekemä slanginauhoitus, jossa vuosina 1899–1905 syntyneet helsinkiläiset miehet keskustelevat nuoruusvuosistaan. Aineisto on peräisin Kotimaisten kielten keskuksen suomen kielen nauhoitearkistosta. Yhteensä nauhoituksia on viisi noin tunnin mittaista äänitettä, ja ne sisältävät vapaiden keskustelujen lisäksi esimerkiksi ääneen luettuja slangimuotoisia kirjeitä ja muita kirjoituksia. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on 65 minuuttia pitkä ja siinä on yhteensä 8607 sanetta eli juoksevaa sanaa tekstissä. Valitsin kyseisen nauhoituksen tutkimusaineistokseni viiden nauhoituksen joukosta sillä perusteella, että se sisältää pelkästään slanginpuhujien välistä vapaata keskustelua, joten se edustaa paremmin spontaania puhuttua vanhaa Stadin slangia kuin esimerkiksi ääneen luetut kirjeet tekisivät. Ote nauhoituksen litteroinnista on tämän tutkielman liitteenä (1). Litteroidussa nauhoituksessa on yhteensä 1272 eri lekseemiä, eli lähes saman verran kuin Liutun (1951) pro gradu -tutkielman 1352 lekseemin aineistossa. Näin ollen omat tutkimustulokseni ovat aineiston koon puolesta verrannollisia esimerkiksi Liutun pro gradu -työn tuloksiin.

Nauhoituksella kolme iäkstä miestä keskustelelee nuoruusvuosistaan Helsingissä. Puhujat ovat olleet nuoria poikia 1900-luvun alkuvuosikymmeninä, jotka olivat Paunosen (2000: 17) mukaan vanhan Stadin slangin ”kultakautta”. Puheenaiheet nauhoituksella vaihtelevat yhteisistä tutuista kallioilla leikkimisen kautta sairaalareissuihin ja korttelijengien välisiin tappeluihin. Keskustelu maalaa elävän kuvan 1900-luvun alun helsinkiläispoikien päivittäisistä puuhista. Vaikka puheenaiheet aineistossa ovat rajoittuneet tiettyihin aihepiireihin, voi sitä kuitenkin pitää validina tutkimusmateriaalina, sillä Forsskåhlin (2006: 64) mukaan slangia on kehittynyt juuri nauhoitukselle tallennetussa keskustelussa esiin nousevien aihepiirien ympärille. Slangisanoja on siis syntynyt kuvaamaan juuri niitä ilmiöitä ja esineitä, jotka olivat osa slanginpuhujien jokapäiväistä arkea (mp.).

Tutkimusaineistoni edustaa vanhaa Stadin slangia, erotuksena uudemmassa Stadin slangista. Tämä on perusteltavissa sillä, että aineistossani esiintyy Paunosenkin (2000: 17) mainitsemia juuri vanhalle Stadin slangille tyypillisiä erityispiirteitä, kuten suomen yleiskielelle vieraita ääniteitä ja sananalkuisia konsonanttiyhtymiä. Selkeimmin erottuva erityispiirre on ruotsalaisperäisten sanojen suuri määrä sanastossa (mts. 28). Uudemmassa Stadin

slangissa suuri osa ruotsalaisista slangisanoista on hävinnyt käytöstä, ja niiden tilalle on tullut variantteja joko suomen murteista, suomen yleiskielestä tai esimerkiksi englannista (Paunonen 2006b: 57). Vanhaa Stadin slangia koskevassa tutkimuksessa yleisenä aineiston valintakriteerinä on, että slangia puhuvat henkilöt ovat syntyneet ennen 1940-lukua. Näin voidaan suurella varmuudella olettaa puhujien käyttävän juuri vanhaksi Stadin slangiksi määriteltyä varianttia. (Jarva 2008: 53.) Tutkimusaineistoni täyttää tämänkin kriteerin: kaikki haastateltavat ovat syntyneet 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Myös Jarva (2008: 62) toteaa vanhaa Stadin slangia koskevassa artikkelissaan, että M. A. Nummisen tekemissä nauhoituksissa puhuttu kielimuoto on vanhaa Stadin slangia.

Lisää perusteluja sille, että nauhoituksilla puhutaan juuri vanhaa Stadin slangia, tarjoavat aineistossa esiintyvät yksittäiset sanat. Paunosen (2006b: 55) mukaan esimerkiksi valtavasti synonyymisia variantteja omaavilla tarkoitteilla 'kivi', 'savuke' ja 'olut' on slangissa olemassa niin kutsuttuja primaarilekseemejä, jotka ovat säilyneet slangissa vuosikymmenestä toiseen, ja joiden pohjalta suuri osa muista synonyymisista ilmauksista on muodostettu. Näitä vanhoja primaarilekseemejä ovat muun muassa *stenu* 'kivi', *rööki* 'savuke' ja *ööli* 'olut' (mp.), jotka esiintyvät samassa muodossa myös tutkimusaineistossani. Sen sijaan Paunosen (mp.) mainitsemia uudemmalta Stadin slangille tyypillisiä variantteja, kuten *stemari* 'kivi' ja *spaddu* 'savuke', ei esiinny aineistossani.

Aineiston rajaamisessa olen törmännyt hankalaan kysymykseen siitä, millaiset sanat oikeastaan hahmotetaan kuuluvaksi vanhan Stadin slangin sanastoon. Forsskåhl (2006: 63) sanoo vanhan Stadin slangin sanaston alkuperästä seuraavaa:

Finnish slang researchers – – have agreed that about three quarters of **the words used as slang** by Finnish speakers of this time were of Swedish origin. Words with Finnish origin amounted to only 20% of the slang vocabulary. (Vahvenukset J. M.)

Forsskåhl puhuu yllä olevassa sitaatissa ”slangina käytettävistä sanoista”. Tällä viitataan mitä luultavimmin sellaisiin sanoihin, jotka esimerkiksi suomen yleiskielelle vieraiden äänteiden vuoksi kuulostavat slangilta. Jos vanhan Stadin slangin sanotaan olevan kielimuoto, joka yhdistää (pääasiassa) suomen ja ruotsin kieltä, onko tällöin aiheellista rajata tarkastelun ulkopuolelle suomen yleiskielestä peräisin olevia sanoja? Tässä tutkielmassa olen laskenut aineistooni kuuluvaksi myös suomen yleiskieleen kuuluvat sanat, koska ne kuuluvat oleellisesti nauhoituksella puhuvien henkilöiden tuottamaan puheeseen. En siis rajaa aineistooni kuuluvaksi vain sellaisia sanoja, jotka esimerkiksi suomen yleiskielelle vieraiden äänteiden vuoksi kuulostavat slangilta, vaan käsitän kaiken puheen kokonaisuudessaan vanhaksi Stadin

slangiksi. Jos poistaisin suomen yleiskielestä peräisin olevat sanat litteroinnista, ei se enää olisi kieltä käytössä, vaan irrallinen lista slangilta kuulostavia sanoja.

4.2 Metodi

Tutkimukseni on luonteeltaan pääasiassa kvantitatiivista eli määrällistä, vastakohtana kvalitatiiviselle eli laadulliselle. Tarkoitukseni on saada tutkimustulokseksi numeraalista tietoa siitä, kuinka suuri osa aineistostani on ruotsalaisperäistä. Tässä alaluvussa kerron, miten käsittelen tutkimusaineistoani saadakseni sen sellaiseen muotoon, että voin tutkielman analyysiosassa tarkastella aineiston jakautumista alaryhmiin alkuperän perusteella.

Tutkimusaineistoni on äänitemuodossa, joten ensimmäinen toimenpiteeni on litteroida nauhoitus tekstimuotoon. Litteroin aineistonani toimivan keskustelun sanatarkkuudella, mikä tarkoittaa sitä, että jätän merkitsemättä esimerkiksi kaikki sellaiset miettimistä tai epävarmuutta osoittavat ääntelyt (esim. *hmm*, *öö*), jotka toki ovat vuorovaikutuksen kannalta oleellisia komponentteja, mutta eivät ole lekseemejä. Puheenvuoron kesken jäämistä merkitsen ajatusviivalla, jotta litterointia lukeva ymmärtää äänessä olevan puhujan tulleen keskeytetyksi ja seuraavan puhujan jatkavan puhumista edellisen päälle. Puhujien pitämät lyhyet mietintätauat merkitsen tekstiin kolmella pisteellä, jälleen tekstisisällön ymmärtämisen helpottamiseksi. Jos tekstin ajatussisällön selkeyttämiseksi ja tilan säästämiseksi lyhennän litteroidusta aineistosta otettuja esimerkkejä tutkielmassani, merkitsen tällöin katkoksen kahdella ajatusviivalla (– –). Aineiston kolme puhujaa nimeän kirjaimin A, B ja C, kuten aineistoesimerkistä (6) voidaan nähdä:

- 6) C: Sjömanin Arska eiks se asunu Paasilassa?
 A: No se asu tässä kolmosella, kolmekytkolme –
 C: Fredikas –
 B: Ei vaan Paasilas –
 A: Niin niin se asu siinäki, mut ensin, silloin kun me oltiin pikkukundia, se oli kolmeskymmeneskolmes, kolmannel Linjalla.

Litteroinnin jälkeen muutan tekstiaineiston taulukoksi Microsoft Excel -ohjelmaan, jotta saan muodostettua aakkosjärjestyksen mukaisen luettelon kaikista yksittäisistä saneista. Seuraavaksi poistan luettelosta kaikki saman lekseemin toistot eli ylimääräiset sanaesiintymät, ja muutan jokaisen lekseemin sen perusmuotoon eli sanakirjamuotoon. Esimerkiksi taivutusmuodot *tietää*, *tietäisimme* ja *tiedettyämme* kuuluvat kaikki samaan *tietää*-lekseemiin.

Lekseemin ja sanaesiintymän erottaminen on Häkkisen (1997: 75) mukaan erityisen tärkeää tehtäessä sanastoa koskevia laskelmia, koska joitain lekseemejä esiintyy tekstissä hyvin paljon, kun taas toisten lekseemien esiintymät ovat hyvin harvinaisia. Näin ollen esimerkiksi *olla*-verbi eri muodoissaan voi esiintyä aineistossani satoja kertoja, kun taas slangisana *skoiji* 'outo, omituinen' vain muutaman kerran. Koska haluan tässä tutkielmassa ottaa selvää, miten suuri osa vanhan Stadin slangin leksikosta on ruotsalaisperäistä, käsittelem aineistoani lekseemien tasolla. Sanaesiintymien laajamittainen tarkastelu ei tässä tapauksessa tarjoaisi juurikaan tärkeää lisätietoa slangin leksikon koostumuksesta. Tutkimusaineistonani oleva nauhoitettu keskustelu sisältää esimerkiksi runsaasti suomalaisperäisten dialogipartikkeleiden ketjuja, kuten *nii nii, kato kun, no kyllähän sitä nyt sekä joo ja ei siinä mitään* (partikkeliketjuista lisää VISK 2004 § 859). Sanaesiintymiä tarkastelemalla suomalaisperäisten sanojen määrä näyttäisi siis muun muassa edellä mainittujen partikkeliketjujen takia huomattavasti suuremmalta kuin se leksikon tasolla on. Tarkastelemalla aineistoni lekseemejä voin suoraan nähdä, kuinka suuri osa sanastosta on peräisin ruotsin kielestä.

Poistan lekseemilistasta selkeyden vuoksi kaikki erisnimet, koska esimerkiksi monen henkilönnimen kohdalla on hyvin vaikea päätellä, mistä kielestä ne ovat peräisin. Esimerkiksi monet tutkimusaineistossa esiintyvät henkilöiden nimet ovat lempinimiä, joiden alkuperäisestä muodosta ei välttämättä ole tietoa: aineistossani erästä poliisikomisariota kutsutaan nimellä *Valkonen Kustu*, ja erästä helsinkiläispoikaa nimitetään *Pitkä-Laiskaksi*. Lasken kuitenkin tutkimusaineistoon kuuluvaksi sellaiset erisnimiltä kuulostavat, yleisnimenä käytössä olevat sanat, jotka kirjoitetaan Paunosen (2000) *Stadin slangin suursanakirjassakin* pienellä alkukirjaimella. Tällaisesta esimerkkinä on aineistostani löytyvä yhdyssana *vagemikko* 'vahtimestari', jonka edusosa *-mikko* toki on isolla alkukirjaimella kirjoitettuna miehen nimi, mutta se ei tässä yhteydessä viittaa kehenkään tiettyyn henkilöön, vaan miespuoliseen vahtimestariin yleensä. Edelleen sanoista *Stadi* 'Helsinki' ja *stadi* 'kaupunki' ensiksi mainittu jää aineistoni ulkopuolelle, kun taas viimeksi mainittu kuuluu siihen.

Kuten tutkielman teorialuvussa mainitsin, Kulosen (1996: 27) mukaan yhdyssanojen etymologiaa selvittäessä on tapana tarkastella kutakin yhdyssanan osaa erikseen. Näin toimin myös tässä tutkimuksessa. Yhdyssanat on lekseemilistassa kirjoitettu yhteen, jotta lukija näkee millaisia yhdyssanoja aineistossa on ollut, mutta lukumäärällisesti lasken jokaisen yhdyssanan osan erilliseksi lekseemiksi. Yhdyssanojen osat voivat kumpikin olla eri alkuperää, esimerkiksi yhdyssanan *himakieli* 'kotikieli' määriteosa *hima-* 'koti-' on ruotsalaisperäinen (*hima* < rts. *hem* 'koti'), ja sanan edusosa *-kieli* on peräisin suomen kielestä. Kuitenkin yhdysnumeraalien (esim. *kuustoista, neljäkytkaks*) kohdalla teen poikkeuksen

(yhdysnumeraaleista lisää VISK 2004 § 780). Yhdysnumeraalit muodostavat niin kiinteän kokonaisuuden, etten näe järkevänä erottaa niiden osia toisistaan.

Koska lasken yhdyssanojen kaikki osat erillisiksi lekseemeiksi, aiheutuu tästä eräitä käytännön tason hankaluuksia niiden merkitsemisessä lekseemilistaan. Jos esimerkiksi yhdysosan toinen osa on ruotsista ja toinen suomesta, tulee lekseemilistaan näkyviin yksi merkintä ruotsalaisperäisten sanojen sarakkeeseen ja yksi merkintä muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevien sanojen sarakkeeseen. Jos taas yhdyssanan molemmat osat ovat samaa alkuperää, tulee siitä lekseemilistaan näkyviin vain yksi merkintä yhteen sarakkeeseen, eikä loppusummassa näin ollen näy kahta erillistä merkintää samassa sarakkeessa. Alla olevasta taulukosta (1) voidaan havaita, miten lekseemien yhteissummaa laskettaessa sanan *snadibroidi* kohdalta tulee näkyviin vain yksi merkintä ruotsalaisperäisten sanojen sarakkeeseen, ja lekseemejä näyttäisi olevan yhteensä vain kolme, vaikka niitä todellisuudessa on neljä:

Taulukko 1. Esimerkki yhdyssanojen merkitsemisestä lekseemilistassa.

Lekseemi	Käännös	Etymologia	Muusta kuin rts.	Rts.
snadibroidi	pikkuveli	< (s)nadd 'pieni'; < bror 'veli'		1
sähköslangi	sähköjohto	< slang 'letku'	1	1

Koska merkitsen lekseemilistaan samalla myös sanaesiintymät eli sen, kuinka monta kertaa tietty lekseemi esiintyy eri muodoissaan tutkimusaineistossa, en voi yksinkertaisesti merkitä lekseemilistaan lukua 2 ilmaisemaan kahta ruotsalaisperäistä lekseemiä. Luvut ilmaisevat siis lekseemilistassa kunkin lekseemin sanaesiintymien määrää, kuten alla olevasta taulukosta (2) voidaan nähdä.

Taulukko 2. Esimerkki lekseemien ja sanaesiintymien merkitsemisestä lekseemilistassa.

Lekseemi	Käännös	Etymologia	Muusta kuin rts.	Rts.	Epävarmat
musu	heitettävän kokoinen kivi, sepelikivi	vrt. rts. mosa 'murskata', mosas 'murskaantua'			5
mut(ta)			102		
mutši	äiti	< mor, moder 'äiti'		29	
Sanaes. yht.			102	29	5
Lekseemit yht.			1	1	1

Jotta välttyisin virheelliseltä tulokselta lekseemien yhteissummassa, lasken mekaanisesti lekseemilistasta kaikki sellaiset lekseemit, joiden määrite- ja edusosa ovat samaa alkuperää, ja lisää jälkeensä lekseemien yhteissummaan jokaisesta tällaisesta yhdyssanasta yhden merkinnän oikeaan sarakkeeseen. Tämä toimenpide estää lekseemien lukumäärän vääristymisen. Vaikka en tutkimuksessani varsinaisesti tarkastele sanaesiintymiä vaan lekseemejä, antaa sanaesiintymien määrien laskeminen kuitenkin tärkeää taustatietoa siitä, millaisia sanoja aineistossani esiintyy eniten. Aineiston lekseemien esiintymisfrekvensseihin palaan tutkielman alaluvussa 6.1.

Monet vanhassa Stadin slangissa esiintyvät slangijohtimet ovat alkuperältään ruotsalaisia, mutta tässä tutkimuksessa tarkastelen vain johdosten kantasanojen alkuperää. Kuten Kulonenkin (1996: 27) sanoo, etymologisessa tutkimuksessa keskitytään tyypillisesti kantasanojen etymologian selvittämiseen, eikä näin ollen johtimien alkuperää oteta huomioon. Vaikka esimerkiksi johdin *-de* onkin Jarvan (2008: 70) mukaan lainautunut vanhaan Stadin slangiin ruotsalaisten sanojen mukana, jätän sen tässä tutkielmassa huomioimatta ja keskityn kunkin slangijohdoksen kantasanaan erikseen.

Yhdistän lekseemilistassa kaikki tietyn lekseemin eri äännevariantit yhdeksi lekseemiksi. Esimerkiksi aineistossa esiintyvät *vek*, *veke* ja *veks* 'pois, poissa' sisältyvät kaikki samaan lekseemiin, kuten myös *böbi* ja *pöpi* 'hullu, tyhmä' ovat yhden ja saman lekseemin eri äännevariantteja. Äännevaihtelun erittelemine ei ole tarpeellista tutkielmassani, koska tarkasteluni kohteena ovat lekseemit ja niiden etymologiat, eivät saman lekseemin eri varianttien keskinäiset suhteet. Slanginaihoituksessa esiintyy myös joitain kahden sanan yhteensulautumia, esimerkiksi *silloli* (< *sillä oli*) ja *mullon* (< *mulla on*). Kyseessä on ensimmäisenä olevan sanan loppuvokaalin kato eli elisio, joka aiheuttaa kahden sanan lausumisen saumattomasti yhteen. Varsinkin sananloppuisen *a:n* ja *ä:n* kato on puhekielessä hyvin yleinen ilmiö. (VISK 2004 § 38.) Tässä tutkimuksessa erotan loppuvokaalin kadosta aiheutuvat elisiotapaukset kahdeksi eri lekseemiksi, koska muodot eivät ole leksikaalistuneita merkitykseltään itsenäisiä kokonaisuuksia, vaan ääntämisen tasolla tapahtuva muutos. Yllä mainitut esimerkit merkitsen siis lekseemilistaan omiksi lekseemeikseen (*silloli* > lekseemit *se* ja *olla*; *mullon* > lekseemit *mä* ja *olla*).

Kun lekseemilista on valmis, selvitän yksitellen jokaisen lekseemin etymologian eli alkuperän. Sanojen etymologioiden selvittämisessä hyödynnän muun muassa etymologisia sanakirjoja (esim. *Suomen sanojen alkuperä 1–3*) sekä eri tutkijoiden vanhaa Stadin slangia käsitteleviä artikkeleita. Lähdän liikkeelle tarkastelemalla lekseemin äänneasua ja etenkin sitä, onko siinä lainasanalle ominaisia vierasperäisiä äänneitä. Vertailen myös tutkittavaa sanaa

ruotsin, venäjän ja saksan kielen vastineisiin. Jos esimerkiksi jokin ruotsinkielinen sana on äänneasultaan selkeästi tutkittavan sanan kaltainen, vertailen sanoja myös merkityksen ja levikin suhteen. Häkkisen (1997: 29) mukaan etymologioiden selvittäminen kannattaa aloittaa sekä äänneasun että merkityksen kannalta selkeästi yhteenkuuluvista sanoista. Tutkimusaineistossani tällaisia sanoja on runsaasti, esimerkiksi *abborri* 'ahven' < rts. *abborre* 'ahven', *lotja* 'laiva, vene' < ven. *lod'já* 'proomu, vene' ja *röökaa* 'tupakoida' < rts. *röka* 'tupakoida'. Kuten alaluvussa 3.2 etymologian peruskriteereitä esitellessäni totesin, ei erikielisten etymologisten vastineiden tarvitse Häkkisen (1997: 24–25) mukaan olla merkitykseltään täysin vastaavia keskenään, kunhan sanojen merkitysten välillä on jonkinlainen perusteltavissa oleva yhteys. Toisaalta Häkkinen (mts. 29) myös varoittaa liian rohkeasta yhdistelystä. Esimerkiksi aineistossani esiintyvän 'heittämistä' tarkoittavan *kniipaa*-verbin voisi äänneasunsa perusteella ajatella olevan muodostettu ruotsalaisesta verbistä *knipa* 'nipistää', mutta sanojen merkitykset ovat sen verran kaukana toisistaan, ettei pelkän äänteellisen vastaavuuden perusteella voida todeta kyseisen slangisanan olevan peräisin ruotsalaisesta *knipa*-verbistä.

Tutkielman analyysiosassa ei jokaisen yksittäisen sanan kohdalla aina ole erikseen merkintää siitä, mistä lähteestä olen löytänyt sanan etymologian, koska monissa tapauksissa sanan alkuperä on selvinnyt yksinkertaisesti tutkimalla useita kaksikielisiä sanakirjoja ja vertailemalla tutkimuksen kohteena olevaa sanaa ja sen vieraskielisiä vastineita. Esimerkiksi tutkimusaineistossani esiintyvän verbin *öppnaa* 'avata' alkuperää selvittäessäni etsin kaksikielisestä sanakirjasta ensin samamerkityksisen ruotsinkielisen vastineen, koska monet äänneasultaan suomen yleiskielestä poikkeavat sanat ovat tulleet vanhaan Stadin slangiin ruotsin kielestä. Ruotsinkielinen verbi merkityksessä 'avata' on *öppna*, joka vastaa äänneasultaan miltei täysin slangissa esiintyvää *öppnaa*-verbiä. Näin ollen sanan *öppnaa* ruotsalainen alkuperä on sekä merkityksen, äänneasun että levikin osalta perusteltavissa. Kuitenkin sellaisten sanojen kohdalla, joiden etymologian olen löytänyt suoraan esimerkiksi jostain vanhaa Stadin slangia koskevasta artikkelista, olen merkinnyt etymologian lähteen näkyviin tekstiin. Samoin niissä epäselvissä tapauksissa, joissa sanalle on esitetty useita toisistaan poikkeavia etymologioita, mainitsen tekstissä kunkin mahdollisen vaihtoehdon lähteen.

Käytyäni läpi jokaisen lekseemilistassa olevan lekseemin jaan aineistoni lekseemit kolmeen ryhmään: ruotsalaisperäisiin sanoihin, muusta kuin ruotsin kielestä peräisin oleviin sanoihin sekä alkuperältään epävarmoihin sanoihin. Näin menettelemällä pystyn laskemaan kunkin ryhmän lekseemit yhteen ja saan laskettua myös kunkin ryhmän prosentuaalisen osuuden koko tutkimusaineistosta. Tutkimusaineistona toimiva lista lekseemeistä kolmeen alaryhmään jaoteltuna on tutkielman liitteenä (2). Tutkielmani analyysiluvussa syvennyn

tarkemmin jokaiseen eri alaryhmään ja teen muun muassa havaintoja siitä, millaisin eri keinoin sanoja on muokattu kussakin ryhmässä vanhaan Stadin slangiin sopiviksi. Samalla voin myös tutkia sitä, käytetäänkö eri kielistä lainattujen sanojen mukauttamisessa vanhaan Stadin slangiin eri keinoja, vai pätevätkö samat mukauttamiskeinot yleisesti kaikkiin sanoihin.

5 AINEISTON ETYMOLOGINEN RYHMITTELY

Tässä luvussa analysoin tutkimusaineistoani etymologian teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Alaluvussa 5.1 käsittelen aineistossa esiintyviä ruotsin kielestä peräisin olevia slangisanoja ja alaluvussa 5.2 muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevia lekseemejä. Alaluvussa 5.3 käyn läpi alkuperältään epävarmat lekseemit. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluu sanoja, joille en löydä sellaista etymologiaa, joka täyttäisi kaikki kolme etymologian peruskriteeriä. Täten en voi varmuudella sijoittaa niitä kumpaankaan ensiksi mainittuun ryhmään. Analyysiluvussa esiintyvät kielenaineokset ja slangiesimerkit ovat omasta tutkimusaineistostani, ellen toisin mainitse.

5.1 Ruotsalaisperäiset sanat

Tutkimusaineistoni 1272 lekseemistä 340 eli 26,7 % on ruotsalaisperäisiä. Suurin osa näistä lekseemeistä on ruotsin yleiskielestä peräisin, mutta useita sanoja on myös lainautunut Ruotsin ja Suomen ruotsalaismurteista, Tukholman alamaailman slangista sekä Tukholman koulupoikien slangista. Hyvin moni ruotsalaisperäinen nomini on muodostettu jonkin slangijohtimen avulla, kun taas verbien vartalot ovat useimmissa tapauksissa lainautuneet miltei suoraan ruotsinkielisestä vastineestaan. Alaluvussa 5.1.1 käsittelen täysin tai miltei täysin ruotsinkielisessä alkuperäisasussa säilyneitä lekseemejä. Sen jälkeen alaluvussa 5.1.2 tarkastelen sanoja, joissa on tapahtunut ääntenmuutoksia niiden siirtyessä vanhaan Stadin slangiin. Supistumaverbien suomen yleiskielestä poikkeavista infinitiivimuodoista kerron alaluvussa 5.1.3. Mittava osa aineistoni ruotsalaisperäisistä sanoista on muodostettu slangijohtimien avulla. Niitä käsittelen alaluvussa 5.1.4. Lopuksi alaluvussa 5.1.5 tarjoan esimerkkejä ruotsinkielisistä murteista ja joistain erikoisista kielimuodoista kuten rikollisten slangista tai *fikon*-kielestä lainatuista sanoista.

5.1.1 Täysin tai miltei täysin alkuperäisasussa säilyneet sanat

Puhtaasti ruotsinkielisiä ilmauksia tutkimusaineistossa on yksi: *svara på svenska* 'vastaa ruotsiksi'. Lasken myös puhtaasti ruotsinkieliset lekseemit kuuluvaksi tutkimusaineistoon, koska ne ovat yhtä lailla kiinteä osa slanginkäyttäjän tuottamaa puhetta kuin muutkin nauhoituksella esiintyvät lekseemit. Edellä mainittua esimerkkiä lukuun ottamatta aineiston

ruotsalaisperäiset sanat ovat suomen kielen muoto- ja lauseoppia eli morfosyntaksia noudattavia. Jarvan (2008: 53) toteamus siitä, että vanhalle Stadin slangille on tyypillistä ruotsalaisen sanaston ja suomalaisen muoto- ja lauseopin yhdistäminen, pitää siis paikkansa myös omassa tutkimusaineistossani. Seuraavassa tutkimusaineistostani poimitussa esimerkissä (7) ruotsalaisperäinen verbilauseke on taivutettu suomen kieliopin mukaisesti:

7) Lenkka tulee sisään, saatana se **öpnas** justii **dörren**, ja perkele samassa luffaa slurkki sen perään!

'Lenkka tulee sisään, saatana hän **avasi** juuri **oven**, ja perkele samassa juoksee poliisi hänen peräänsä!' (Vahvennuokset J. M.)

Lauseessa kuvaillaan, kuinka mieshenkilö *öpnas dörren* 'avasi oven', eli sanojen ruotsalaisperäisiin vartaloihin on liittynyt supistumaverbin yksikön 3. persoonan imperfektin *si*-tunnus ja yksikön genetiivin *n*-päätte. Tässä tapauksessa imperfektin tunnuksesta on jäljellä vain *s*, sillä supistumaverbien kohdalla *s*-aineksen voi laskea kuuluvaksi imperfektin tunnukseen (VISK 2004 § 59), ja imperfektin *i* on aineiston esimerkissä kadonnut sanan lopusta eli siinä on suomen puhekielelle tyypillinen loppuheitto (VISK 2004 § 37). Jos kappaleen alussa mainitun puhtaasti ruotsinkielisen ilmauksen *svara på svenska* mukauttaisi suomen kielioppiin sopivaksi, se olisi muodossa *sva(a)raa svenskaks* 'vastaa ruotsiksi'.

Aineistostani löytyy myös runsaasti sanoja, jotka on lainattu suoraan ruotsin kielestä ilman mitään muutoksia sanojen nominatiivimuodossa. Tällaisia ovat esimerkiksi sanat *bastu* 'sauna' < rts. *bastu* 'sauna', *flamma* 'heila, tyttöystävä' < rts. *flamma* 'heila, tyttöystävä' (Karttunen 1979 s.v. *flamma*), *fylla* 'humalatila, juopumus' < rts. *fylla* 'humalatila, juopumus', *gamla* 'vanha' < rts. *gammal*, *gamla* 'vanha', *gimma* 'nainen' < rts. *gimma*, *gremma* '(vanha) nainen' (Paunonen 2006a: 345, 347) ja *gubbe* '(vanha) mies, poika' < rts. *gubbe* 'kaveri (miehestä), ukko, vaari'. Kaikki tällaiset sanat noudattavat suomen kielen morfosyntaksia, kuten jo edellisessä kappaleessa mainitsin.

Yksitavuiset verbit ovat muuttuneet vanhassa Stadin slangissa kaksitavuisiksi, jotta ne sopisivat suomen kielen rakenteeseen paremmin, esim. *flytaa* (*fly*- + *-taa*) 'karata' < rts. *fly* 'karata' ja *rutsaa* 'soutaa' (*ru*- + *-tsa*- + *-a*) < rts. *ro* 'soutaa'. Reilusti suurin osa tutkimusaineistoni verbeistä on kuitenkin jo lähtökieleessä kaksitavuisia, esim. *skrivaa* 'kirjoittaa' < rts. *skriva* 'kirjoittaa', *luktaa* 'haista' < rts. *lukta* 'haista', *kantraa* 'kaatua, mennä nurin' < rts. *kantra* 'kaatua, mennä nurin', *huggaa* 'hakata, pilkkoa' < rts. *hugga* 'hakata, pilkkoa', *byggaa* 'rakentaa' < rts. *bygga* 'rakentaa' ja *föraa* 'viedä, kuljettaa' < rts. *föra* 'viedä, kuljettaa'. Edellä lueteltujen kaltaisissa kaksitavuisissa *a*-loppuisissa verbeissä verbivartalo on suoraan

ruotsin kielestä, ja siihen on vain lisätty A-infinitiivin tunnus *-A* suomen kielen morfo-syntaksiin sopeuttamisen vuoksi. Vanhassa Stadin slangissa *tA*-loppuisten supistumaverbien A-infinitiivin perusmuoto on yleiskielestä poiketen pitkävokaalisessa muodossa eli *bulttaa* 'lyödä' pro *bultata* (Paunonen 2000: 8). Paunosen (2000: 23) mukaan supistumaverbien tavutuksessa *t*-aines voi joskus puuttua myös monikon 2. persoonan imperatiivimuodosta. Tämä ilmiö näkyy myös tutkimusaineistossani: *förakaa nyt toi Väiski bastuu ja tvettakaa sen klabbitt* (pro **föra-t-kaa* ja **tvetta-t-kaa*) 'kuskatkaa nyt tuo Väiski saunaan ja peskää sen jalat' (vahvennuokset J. M.).

5.1.2 Äänne muutoksia läpikäyneet sanat

Ruotsin kielestä omaksuttuihin yksitavuisiin sanoihin on usein lisätty vokaali konsonanttiloppuisuuden välttämiseksi (*han-du* 'käsi' < rts. *hand* 'käsi'), koska konsonanttiin päättyvät yksitavuiset sanavartalot eivät sovi suomen fonotaktiseen järjestelmään (Häkkinen 1997: 32). Koska suomen sijapäätteet (esim. *-ksi*, *-nA*, *-stA*) ovat suurimmaksi osaksi konsonanttialkuisia, on sanavartalon senkin takia päätyttävä vokaaliin (Jarva 2008: 70). Jos esimerkiksi edellä mainittuun ruotsin kielen sanaan *hand* 'käsi' lisättäisiin translatiivin päätte *-ksi*, saataisiin muoto *hand-* + *-ksi* > **handksi*, joka ei ole suomen kieliopin mukainen muoto. Tästä syystä sanan loppuun on lisätty vokaali *-u*, joka helpottaa esimerkiksi translatiivin päätteen lisäämistä sanavartaloon: *handu-* + *-ksi* > *handuksi* 'kädeksi'. Tutkimusaineistossani tällaiset yksitavuiset konsonanttiloppuiset lekseemit ovat suurimmaksi osaksi nomineja, joihin on tyypillisimmin lisätty *-e*, *-i* tai *-u*, esim. *bose* 'putka, vankila' < rts. *boss* 'ruumenet, pahnat' tai rts. *bås* 'karsina' (Karttunen 1979 s.v. *bose*), *hesti* 'hevonen' < rts. *häst* 'hevonen', *ööli* 'olut' < rts. *öl* 'olut', *futu* 'jalka' < rts. *fot* 'jalka', *sakki* 'joukko, jengi, porukka' < rts. *schack*, *sjack* 'porukka, joukko' ja *vedu* '(poltto)puu' < rts. *ved* 'polttopuu'. Lainasanoihin on sananloppuisen vokaalin lisäksi saatettu lisätä äänneitä myös sanan keskelle, edelleen suomen tavutusjärjestelmään sopeuttamiseksi ja ääntämisen helpottamiseksi. Tällaista ilmiötä kutsutaan epenteesiksi. (VISK 2004 s.v. *epenteesi*.) Esimerkiksi aineistoni lekseemin *jeeveli* 'vihainen, suuttunut; tavattoman; piru' < rts. *jävla*, *jävlig* 'pirunmoinen' tapauksessa lähtösanaan on lisätty ylimääräinen vokaali ensimmäisen ja toisen tavun väliin: rts. *jäv-la* (tai *jäv-lig*) > *jee-ve-li*.

Monet ruotsalaiset lekseemit ovat myös kokeneet erilaisia äänne muutoksia, jotta ne sopisivat paremmin äidinkieleltään suomalaisten slanginpuhujien suuhun. Esimerkiksi *j*-äänne ei esiinny *Ison suomen kieliopin* (VISK 2004 § 30) mukaan suomen yleiskielessä saman tavun

sisällä olevassa konsonanttiyhtymässä. Se näkyy myös tutkimusaineistossani esiintyvässä sanassa *sköne* (*skö-ne*) 'meri' < rts. *sjö(n)* 'meri'. Myös suomen yleiskielelle tyypillisissä kahden tavun rajalla esiintyvissä konsonanttiyhtymissä on rajoituksia: esimerkiksi *kt*-äänneyhtymä esiintyy kahden tavun rajalla vain vierasperäisissä sanoissa, kun taas *ht*-yhtymä on suomen yleiskielen mukainen (VISK 2004 § 31). Tutkimusaineistossani suomen kieliopin mukaisen muodon suosiminen näkyy sanassa *ahteri* (*ah-te-ri*) 'takapuoli, takamus' < rts. *akter* (*ak-ter*) '(laivan) perä'.

Läheskään aina edellä esitetyn kaltaisia ääntämistä helpottavia äänne muutoksia ei kuitenkaan tapahdu, koska vanhalle Stadin slangille on ominaista säilyttää tai jopa lisätä sanoihin suomen yleiskielelle ja murteille epätyypillisiä äänneitä, esimerkiksi konsonantteja *b* ja *g* tai sananalkuisia konsonanttiyhtymiä (Paunonen 2000: 18). Tämä on nähtävissä myös omassa tutkimusaineistossani, esimerkiksi sanoissa *flygaa* 'lentää' < rts. *flyga* 'lentää, lennähtää', *glen(t)sa* 'leninki' < rts. *klänning* 'leninki' ja *bakki* 'peruutus' < rts. *back* 'pakki, peruutus'. Etenkin sananalkuiset konsonanttiyhtymät ovat tutkimusaineistoni perusteella säilyneet erittäin hyvin vanhan Stadin slangin ruotsalaisperäisissä sanoissa.

5.1.3 Merkityksenmuutoksia läpikäyneet sanat

Ruotsinkielisen vastineensa kanssa äänneasultaan ja merkitykseltään täysin samanlaiset tai vain vähäisin osin erilaiset lekseemit on etymologian peruskriteereiden nojalla helppo sijoittaa ruotsalaisperäisten lekseemien ryhmään, mutta tutkimusaineistossani on myös joitain tapauksia, jotka vaativat hieman enemmän selvittämistä. Tällaisissa tapauksissa esimerkiksi eri kielentutkijoiden tekemät aiemmat etymologiset päätelmät voivat osoittaa suunnan sille, mistä kielestä tietyn lekseemin etymologisen vastineen etsiminen kannattaa aloittaa. Esimerkiksi verbi *bamlaa* 'puhua' on Karttusen (1979 s.v. *bamlata*) mukaan ehkä peräisin ruotsin kielen verbistä *babbla* 'jaaritella'. Äänneasun perusteella sanat muistuttavatkin läheisesti toisiaan, ja *b*-äänne vaihtuminen *m*-äänneeksi on selitettävissä ääntämistä helpottavalla assimilaatiolla, jossa klusiili *b* ääntyy *m*-nasaalina likvidan *l* edellä, koska nasaali on ääntötavaltaan klusiilia lähempänä likvidaa (VISK 2004 § 3–6). *B*-äänne muuntuminen *m*-äänneeksi siis muuttaa sen ääntötavaltaan samankaltaisemmaksi sitä seuraavan *l*-äänne kanssa. Tällainen konsonantin muuttuminen on loogista, koska Karlssonin (1998: 61–62) mukaan luonnollisella kielellä on taipumus pyrkiä ääntämisen helppouteen ja mukavuuteen. Verbien *bamlaa* 'puhua' ja *babbla* 'jaaritella' merkitykset ovat myös tarpeeksi lähellä toisiaan: sanan merkitys on ilmeisimmin vanhaan Stadin slangiin siirtyessään laajentunut

tarkoittamaan kaikenlaista 'puhumista' suppeammaksi rajatun 'jaarittelemisen' merkityksen sijaan. Sanan levikki tukee myös ratkaisua sijoittaa se ruotsalaisperäisten lekseemien ryhmään: suomen yleiskielessä tai murteissa ei ole sekä äänneasultaan että merkitykseltään vastaavanlaista verbiä, mutta ruotsin kielen *babbla* taas on hyvin lähellä sitä. Merkityksen laajentuminen on tapahtunut myös verbissä *kragaa* 'tapella, nahistella' < rts. *krage* 'kaulus', jossa 'kaulusta' tarkoittavan sanan merkitys on laajentunut slangiin lainautuessaan ja alkanut merkitä myös 'toisen kauluksiin tarttumista' eli 'tappelemista'.

Merkityksen siirtyminen on kyseessä esimerkiksi verbin *faidaa* 'naida, rakastella' kohdalla, joka Liutun (1951 s.v. *faidata*) mukaan on peräisin ruotsalaisesta murre-sanasta *fajtas* 'tapella'. Uudemmassa Stadin slangissa taas on olemassa äänneasultaan samanlainen lekseemi *faidaa*, joka merkitsee ruotsinkielisen vastineensa tavoin 'tappelemista' (Paunonen 2000 s.v. *faidaa*). Paunosen (mp.) mukaan sana on viimeksi mainitussa merkityksessä ollut käytössä vasta 1980-luvulta lähtien, toisin kuin 'rakastelemisen' merkityksessä oleva lekseemi, joka on ollut sekä Paunosen (mp.) mukaan että keräämäni aineiston perusteella käytössä juuri vanhan Stadin slangin aikaan 1900–1950-luvuilla. Merkitys on siirtynyt myös verbissä *brassailla* 'leikkiä, leikitellä', jonka ruotsinkielinen etymologinen vastine on Karttusen (1979 s.v. *brassata*) mukaan *brassa ihop* 'käydä toistensa kimppuun'. Sanan merkitys on siis muuttunut viittaamaan hieman erilaiseen ihmisten väliseen kontaktiin siirtyessään ruotsin kielestä osaksi vanhan Stadin slangin leksikkaa. Tosin Kallion (2007: 185) mukaan *brassailla*-verbi on peräisin ruotsin kielen verbistä *brassa* 'leikkiä', jolloin merkitys olisikin pysynyt täysin samana. Verbillä *brassailla* on Paunosen (2000 s.v. *brassailla*) mukaan ollut 1970-luvulta lähtien myös merkitys 'kerskailla, leveillä'. Aineistossani sana ei esiinny tässä jälkimmäisessä merkityksessä. Yhdyssanan *kaatoplaani* 'kaatopaikka' edusosa *-plaani* on varsinkin äänneasunsa perusteella luultavasti peräisin ruotsin kielen sanasta *plan* 'kenttä, aukio', ja vaikka 'paikka' ja 'aukio' eivät merkitykseltään täysin vastaa toisiaan, ovat ne kuitenkin tarpeeksi lähellä toisiaan, koska kaatopaikka on ulkomuodoltaan yleensä eräänlainen aukio.

5.1.4 Slangijohtimien avulla muodostetut sanat

Kuten jo vanhan Stadin slangin erityispiirteistä kertovassa alaluvussa 2.2 mainitsin, yleisimmät slangijohtimet vanhassa Stadin slangissa ovat Paunosen (2000: 25) mukaan *-Ari*, *-de*, *-gA*, *-is*, *-(k)kA*, *-sA*, *-ski*, *-sku*, *-tsA*, *-tsi* ja *-tsu*. Tutkimusaineistostani löytyy hyvin runsaasti slangijohtimien avulla muodostettuja ruotsalaisperäisiä sanoja. Slangi-

johtimilla ei läheskään aina ole kieliopillista tehtävää, vaan ne toimivat ennemminkin slangisanaston yhtenäistävänä tekijänä (mp.). Samasta kantasanaasta on voitu eri slangijohtimien avulla muodostaa useita synonyymisia sanoja, esim. *botski* 'vene' ja *botu* 'vene' < rts. *båt* 'vene'. Tyypillisesti slangijohtaminen lyhentää kantasanaa (VISK 2004 § 214), kuten seuraava aineistoesimerkki osoittaa: *bilari* (*bil-* + *-ari*) 'matka- tai pääsylippu' < rts. *biljett* 'matka- tai pääsylippu'. Tosin vaikka kantasana lyhenisikin slangisuffiksin edellä, voi valmis johdos silti olla alkuperäistä kantasanaa pitempi, esim. *farstari* 'eteinen' (*farst-* + *-ari*) < rts. *farstu* 'eteinen'.

Itsenäisten lekseemien lisäksi myös monet slangijohtimet ovat peräisin ruotsin kielestä: esimerkiksi *Ari*-johdin on peräisin ruotsin *are*-johtimesta (Jarva 2008: 70). Jotkin slangisanat ovat lainautuneet ruotsin kielestä sellaisenaan *are*-aines mukaan lukien, joten ne eivät varsinaisesti ole mukautettu vanhaan Stadin slangiin johtamalla (VISK 2004 § 216; Jarva 2008: 70): *brotari* 'painija' < rts. *brottare* 'painija', *byggari* 'rakennusmestari, rakentaja' < rts. *byggare* 'rakennusmestari, rakentaja', *hugari* 'puukko' < rts. *huggare* 'sapeli', *frelssari* 'pelastaja' < rts. *frälssare* 'pelastaja' ja *klyyvari* 'nenä' < rts. *klyvare* 'halkaisija (purje)'. Osa *Ari*-loppuisista slangisanoista taas on muodostettu liittämällä *Ari*-johdin vierasanaan. Tällöin lähtösana yleensä lyhentyy slangisuffiksin edellä ja tuloksena on kolmitavuinen substantiivi. (VISK 2004 § 216.) Aineistossani *Ari*-johtimella muodostettuja kolmitavuisia johdoksia ovat esimerkiksi *daggari* 'kastemato' < rts. *daggmask* 'kastemato', *haglari* 'haulikko' < rts. *hagelgevär* 'haulikko', *dispari* 'isännöitsijä' < rts. *disponent* 'isännöitsijä' ja *kondari* 'konduktööri' < rts. *konduktör* 'konduktööri'. Kantasanan lyhenemistä ei kuitenkaan aina tapahdu, vaan kantasana voi myös säilyä slangijohtimen edellä ennallaan, kuten sanassa *gravari* 'hauta' < rts. *grav* 'hauta'. Aineistostani löytyy myös yksi monikkosana (plurale tantum) *bysarit* 'housut' (*bys-* + *-ari-* + *-t*), joka on johdettu *Ari*-johtimella samaa tarkoittavasta ruotsinkielisestä sanasta *byxor* (lisää monikkosanoista VISK 2004 § 558). Samalla myös kantasanan *ks*-äänneyhtymä (kirjoitusasussa *x*) on muuttunut yksittäiseksi *s*-äänteeksi johtimen edellä.

Slangijohdin *-de* on *Ari*-johtimen lailla tullut vanhaan Stadin slangiin ruotsin kielestä. Se on lainautunut kielimuotoon alun perin *d*-loppuisten sanojen mukana, esim. *blude* 'veri' < rts. *blod*, *blodet* 'veri', *lande* 'maaseutu, maa' < rts. *land*, *landet* 'maaseutu, maa', mutta sittemmin *de*-johdinta on alettu käyttää myös muunlaisissa sanoissa, kuten saksan kielestä lainatussa slangisanassa *grode* 'suuri' < saks. *gross* 'suuri'. (Jarva 2008: 70.) Myös johdin *-is* on ruotsalaista alkuperää: se on Forsskåhlin (2006:59) mukaan tullut vanhaan Stadin slangiin ruotsin kaupunkilaisslangista, sanoista kuten rts. slg. *kondis* 'kahvila, kondi-

toria' (< rts. *konditori* 'kahvila, konditoria') ja rts. slg. *gosis* 'koulun vahtimestari' (< rts. *gårdskar* 'koulun vahtimestari'). *Is*-johtimella muodostettuja slangisanoja aineistossani ovat esimerkiksi *golvis* 'lattia' < rts. *golv* 'lattia', *blosis* 'tuuli' < rts. *blåsa* 'tuulla', *falskis* 'salakuoppa' < rts. *falsk* 'harhaanjohtava, petollinen, epäaito' sekä *breggis* 'murtunut (esim. käden tai jalan luusta)' < rts. *bräcka* 'murtaa'. Seuraavassa aineistoesimerkissä (8) näkyy tekstikontekstissaan slangisana *breggis* 'murtunut (esim. käden tai jalan luusta)', jonka ruotsinkielinen kantasana on verbi, mutta vanhaan Stadin slangiin siirtyessään se on muuttunut merkitykseltään suomen yleiskielen NUT-partisiippimuotoa vastaavaksi adverbiksi:

8) Ja koko konkkaronkka vietiin sinne [Tširraan]. Ja minä, joka olin, mul oli käsi **breggis**, niin ei lekuri tšiiwannukaan mua! Ne alko niitä vaa jeesaa!

'Ja koko joukko vietiin sinne [Kirurgiseen sairaalaan]. Ja minä, joka olin, minulla oli käsi **murtunut**, niin ei lääkäri katsonutkaan minua! He alkoivat heitä vain auttaa!' (Vahvennukset ja lisäykset J. M.)

Is-loppuinen johdos esiintyy aineistossani myös yhdyssanan määriteosana sanoissa *frelssisbotski* 'pelastusvene' ja *frelssisrengas* 'pelastusrengas'. Substantiivi *frelssis-* 'pelastus-' on samaa sanapesuetta kuin verbi *frelssaa* 'pelastaa', joka on peräisin ruotsin kielen verbistä *frälsa* 'pelastaa'.

Tsi- tai *tši-*johtimen avulla muodostettuja slangisanoja on tutkimusaineistossani runsaasti, esim. *bärtši* 'kallio' < rts. *berg* 'kallio', *tatsi* 'katto' < rts. *tak* 'katto', *mutši* 'äiti' < rts. *mor, moder* 'äiti', *tortši* 'tori' < rts. *torg* 'tori', *frötši* 'naisopettaja' < rts. *fröken* 'neiti' ja *rotši* 'takki' < rts. *rock* 'takki'. Aineistosta löytyy myös *tsu-*, *tšu-* tai *ski-* johtimen sisältäviä sanoja: *goitšu* 'maja, koju, koppi' < rts. *koja* 'maja, koju, koppi' ja *botski* 'vene' < rts. *båt* 'vene'. Kolmitavuisissa sanoissa (*k*)*kA*-johdinta edeltää usein aines *-i-* tai *-tsi-* (VISK 2004 §218), kuten esimerkiksi tutkimusaineistossa esiintyvässä 'autoa' tarkoittavassa sanassa *bilika* (*bil-i-ka*) < rts. *bil* 'auto'. Vanhassa Stadin slangissa (*k*)*kA*-johdin voi esiintyä myös soinnillisena: *blygga* 'lyijy' < rts. *bly* 'lyijy'. Yleinen piirre slangijohdoksissa on myös johdinainesta edeltävän klusiilin, useimmiten *k:n*, geminoituminen (VISK 2004 § 215), tutkimusaineistossani esim. *branttis* (*brantt-* + *-is*) 'jyrkkä mäki' < rts. *brant* 'jyrkkä; jyrkänne'.

5.1.5 Ruotsinkielisistä murteista ja erikoiskielistä peräisin olevat sanat

Johtamisen lisäksi slangisanoja saattoi vanhan Stadin slangin aikaan muodostua myös eräänlaisen lasten käyttämän salakielen eli *fikon*-kielen kautta. *Fikon*-kieli on ruotsalainen vastine suomalaiselle kontinkielelle (esim. *kirja-kontti* > *korja-kintti*). Siinä sanan perään lisätään *fikon*, ja molempien sanojen ensimmäisten tavujen paikkaa vaihdetaan: *äpple-fikon* > *fipple-äkon* (rts. *äpple* 'omena'). Näin on syntynyt esimerkiksi hyvinkin yleisessä käytössä oleva slangisana *fillari* 'polkupyörä': rts. *velosiped-fikon* > *filosiped-vekon* > *filosiped* > slg. *filo* > slg. *fillari*. (Paunonen 2000: 29.) Omassa tutkimusaineistossani on yksi tällainen *fikon*-kielen väännöksestä peräisin oleva sana *fibborri* 'ahven': rts. *abborre-fikon* (*abborre* 'ahven') > *fibborre-akon* > *fibborre* > slg. *fibborri*.

Vanhaan Stadin slangiin omaksuttiin sanoja ruotsin yleiskielen lisäksi myös ruotsinkielisistä pitäjistä Helsinkiin muuttaneiden työmiesten puhumista ruotsinkielisistä murteista (Paunonen 2000: 29). Merkitykseltään läheiset sanat *duunaa* 'tehdä (työtä)', *duuni* 'työ' ja *duunari* 'työntekijä, työmies' ovat Paunosen (mp.) mukaan Uudenmaan ruotsinkielisiltä alueilta peräisin, ja myös Liuttu (1951 s.v. *duunata*) toteaa sanojen olevan peräisin joko Espoon seudulla käytössä olleesta sanasta *duna* 'valmistaa' tai pohjanmaalaisesta murre-sanasta *dona* 'puuhata'. Sana *bisi* '(vanha) mies, ukko, äijä' on Uudenmaan ruotsalaismurteista peräisin, ja sitä on käytetty Sipoossa asussa *finn-bisse* sekä neutraalina ilmauksena että haukkumanimityksenä (Paunonen 2000: 29). Sanat *jebari*, *jepari* 'poliisi' ja *jeppis* 'poliisilaitos' ovat sekä Paunosen (mp.) että Liutun (1951 s.v. *jepari*; *jeppis*) mukaan luultavimmin peräisin Ruotsin rikollisten kielestä. Myös alatyylisiä ja halventavia ilmauksia on lainattu ruotsin kielestä, tutkimusaineistossa esimerkkinä tästä on 'naisten sukupuolielintä' tarkoittava sana *fibosa*, joka on peräisin ruotsin alatyylisestä ilmauksesta *fitta* 'pillu, vittu'. Sana esiintyy vanhassa Stadin slangissa myös kantasanan mukaisessa äänneasussa *fitta* (Paunonen 2000 s.v. *fitta*).

5.2 Sanat, joille ei löytynyt vastinetta ruotsin kielestä

Muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevia lekseemejä tutkimusaineistossani on 894 eli 70,3 % koko aineistosta. Seuraavasta taulukosta (3) voidaan nähdä, miten muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevien sanojen alaryhmä jakautuu sisäisesti eri alkuperää oleviin sanoihin.

Taulukko 3. Tutkimusaineiston lekseemit, joille ei löytynyt vastinetta ruotsin kielestä.

	Lekseemit	%
Suomen yleiskieli ja murteet	868	68,2
Venäjän kieli	22	1,7
Englannin kieli	2	0,2
Saksan kieli	2	0,2
Yhteensä	894	70,3

Kuten yllä olevasta taulukosta voidaan havaita, ylivoimaisesti suurin osa ryhmän lekseemeistä on peräisin suomen yleiskielestä ja murteista. Suomalaisperäisiä lekseemejä aineistossa on 868 eli 68,2 % koko tutkimusaineistosta ja 97,1 % sanoista, joille ei löytynyt vastinetta ruotsin kielestä. Toiseksi suurin alaryhmä on venäjän kielestä peräisin olevat sanat, joita on 1,7 % koko aineistosta ja 2,5 % sanoista, joille ei löytynyt vastinetta ruotsin kielestä. Seuraavaksi käsitelen ensin suomalaisperäisiä sanoja alaluvussa 5.2.1, jonka jälkeen alaluvussa 5.2.2 tarkastelen muusta kuin ruotsin tai suomen kielestä vanhaan Stadin slangiin lainautuneita sanoja.

5.2.1 Suomen yleiskielestä ja murteista peräisin olevat sanat

Vaikka valtaosan vanhan Stadin slangin leksikosta sanotaan olevan peräisin ruotsin kielestä (ks. esim. Paunonen 2000), tutkimusaineistoni sanoista lähes 70 prosenttia on kuitenkin suomalaisperäisiä. Tutkimusaineistossa on muun muassa hyvin paljon verbejä suomen yleiskielestä, esimerkiksi *alkaa*, *haluta*, *jutella*, *soittaa*, *varoa*, *vetää*, *viedä*, *voida*, *ymmärtää* ja *yrittää*. Kaikki suomalaisperäisetkään sanat eivät kuitenkaan ole edellä mainittujen esimerkkien lailla äänneasultaan yhtä läpinäkyviä, vaan suomen yleiskielestä ja murteista omaksuttuihin sanoihin on usein myös lisätty tai vaihdettu äänneitä, jotka kuulostavat vierasperäisiltä. Esimerkiksi konsonantit *k*, *p* ja *t* ovat suomalaisperäisissä sanoissa usein korvautuneet soinnillisilla vastineillaan *g*, *b* ja *d*. Äänneiden muuttaminen soinnillisiksi saa sanat kuulostamaan slangimaisemmilta ja näin ollen erottaa ne selkeämmin suomen yleiskielestä. (Jarva 2008: 71.) Esimerkiksi 'puukkoa' tarkoittava slangisana *keglu* on lainautunut suomalaisesta metaforisesta sanasta *kekäle* 'puukko', joka Paunosen (2000: 33) arvion mukaan on luultavasti ollut alun perin rikollisten salakieltä. Kyseisessä lekseemissä soinnillistunut klusiili *g* kuuluu sanavartaloon, vokaali *ä* on supistunut vartalon keskeltä pois, ja vartaloon on

kiinnittynyt slangijohdin *-U*: *kekäle* > *kegl-* + *-u* > *keglu*. Myös *rindis* 'rinta(kehä)' on *d*-äänteestään huolimatta mitä luultavimmin johdettu *is*-johtimella suomen kielen *rinta*-sanasta, koska ruotsin kielen *bröst* 'rinta' ei ole äänteellisesti lähelläkään slangisanaa, eikä liioin sanan venäjän- tai saksankieliset vastineet ven. *grud* 'rinta' ja saks. *Brust* 'rinta' (MOT Ruotsi s.v. *rinta*; MOT Saksa s.v. *rinta*; MOT Venäjä s.v. *rinta*).

Tutkimusaineistossa esiintyy soinnillisia konsonantteja alkuperäisten soinnittomien vastineiden sijasta myös esimerkiksi sanoissa *dallaa* 'kävellä, kulkea, mennä' < sm. *tallata*, *disarit* 'rinnat' (*dis-* + *-ari-* + *-t*) < sm. *tissit* 'rinnat' sekä *ildis* 'iltaloma' (*ild-* + *-is*) < sm. *iltaloma*. Suomenruotsissa *k* lausutaan [tš] vokaalien *e*, *i*, *y*, *ä* ja *ö* edellä (Pohjoismainen kulttuuripiste 2011), esimerkiksi sanoissa *käpp* [tšepp] 'keppi', *kyrka* [tšyrka] 'kirkko' ja *köra* [tšö:ra] 'ajaa, kuljettaa'. Kyseinen ääntämistapa on siirtynyt sanojen mukana vanhaan Stadin slangiin: *tšeba* 'keppi' < rts. *käpp* 'keppi' (Kallio 2007: 186), *tšyrkka* 'kirkko' < rts. *kyrka* 'kirkko' ja *tšöraa* 'ajaa, kuljettaa' < rts. *köra* 'ajaa, kuljettaa'. Edellä esitetyn mallin mukaisesti myös joitain *k*-alkuisia suomalaisperäisiä sanoja äännetään vanhassa Stadin slangissa hyperkorrektisti *tš*-äänteellä, esimerkiksi tutkimusaineistossani esiintyvä *tšengut* 'kengät' < sm. *kengät* (Karttunen 1979 s.v. *tšengut*). Slangisanassa *peffa* 'takamus, takapuoli' taas on suomen kielelle vieras äänne *f* geminaattana. Kyseinen äänne on tullut suomen yleiskieleen lainasanojen mukana (VISK 2004 § 6). Sana *peffa* on kuitenkin peräisin suomen kielestä, siihen on vain lisätty suomen kielelle vieraita äännteitä: *peffa* 'takamus, takapuoli' < sm. *pehva* 'takamus, takapuoli' < sm. *perse* 'takamus, takapuoli' (SSA 2 s.v. *peffa*).

Yleensä varsinkin suomalaisperäiset sanat lyhentyvät siirtyessään osaksi vanhan Stadin slangin leksikkoa (Liuttu 1951: 13). Lyhentyneeseen sanavartaloon liitetään tyypillisesti jokin slangijohdin, esim. *tyntši* 'tynnyri' (*tyn-* + *-tši*) < sm. *tynnyri* ja *romis* 'romukauppa' (*rom-* + *-is*) < sm. *romukauppa* (Paunonen 2000 s.v. *romis*; *tyntši*). Edellä mainituissa esimerkeissä kantasana on siirtynyt slangijohdokseen vain kolme ensimmäistä äännettä, loput sanasta on tippunut pois slangijohtimen edeltä. Slangisuffikseja on siis käytetty ruotsinkielisten sanojen lisäksi myös suomen kielen sanoista slangisanoja muodostettaessa (Paunonen 2006b: 55). Tästä johtuen vanhan Stadin slangin leksikko kuulostaa yhtenäiseltä, vaikka sanoja on omaksuttu monesta eri kielestä (Wälchli 2005: 15). Sanat *kuude* 'kupari' ja *meede* 'messinki' on äänneasunsa perusteella johdettu *de*-slangisuffiksilla suomenkielisistä sanoista *kupari* ja *messinki* (*kuu-* + *-de*, *mee-* + *-de*). Alun perin nämä sanat on mitä ilmeisimmin lainattu suomen kieleen samaa tarkoittavista ruotsalaisista vastineista *koppar* 'kupari' ja *messing* 'messinki', mutta varsinkin *kuude*-sanan *u*-äänne (ruotsinkielisen vastineen kaltaisen *o*-äänteen sijaan) viittaa suomalaisesta variantista slangiin lainautumiseen. Slangi-

johtimen *d*-aines saa sanat kuulostamaan vierasperäisiltä, mutta *de*-johdinta käytetään vanhassa Stadin slangissa muodostettaessa johdoksia myös suomalaisista sanoista (Jarva 2008: 70). Slangijohtimen avulla on muodostettu myös sana *glitšari* 'korvapuusti, poskelle tai korvalliselle annettu läimäys' (*glitš-* + *-ari*). Sanavartalolla on Liutun (1951 s.v. *glitšari*) mukaan onomatopoeettinen eli ääntä jäljittelevä alkuperä: sana pohjautuu korvalle läimäyttämistä imitoivaan *klits*-äänteeseen.

Sana *kaveri* 'ystävä, toveri' on kontaminaatiomuoto, jossa kaksi merkitykseltään läheistä lekseemiä on sekoittunut äänteellisesti keskenään ja muodostanut uuden lekseemin: *kamraati* + *toveri* > *kaveri* (*ka-* + *-veri*) (SSA 1 s.v. *kaveri*). Sanalla on erittäin mielenkiintoinen etymologia, sillä *kamraati* on alun perin ruotsalaislaina sanasta *kamrat* 'kaveri, kumppani, toveri' ja *toveri* on peräisin venäjän kielen sanasta *tovarištš* 'kaveri, toveri' (MOT Ruotsi s.v. *kamrat*; MOT Venäjä s.v. *toveri*). Vaikka *kaverin* voisikin siis ajatella olevan ainakin osaksi ruotsalaista alkuperää, lasken sen kuitenkin kuuluvaksi muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevien sanojen ryhmään, koska se ei ole kokonaisuudessaan lainautunut ruotsin kielestä. Sana *kaveri* on suomen yleiskielessäkin niin yleisessä käytössä, etten voi olettaa sen lainautuneen vanhaan Stadin slangiin ruotsin kielen *kamrat*-sanasta, vaan suomen yleiskielen *kaveri*-kontaminaatiomuodosta.

Suomen murteista vanhaan Stadin slangiin on omaksuttu esimerkiksi sana *hokaa* 'huomata, havaita', joka on Liutun (1951 s.v. *hokata*) mukaan peräisin Suomen murteissa esiintyvistä sanasta *hokata*, *honata* 'huomata'. Myös metaforinen slangisana *hoito* 'puukko' on Suomen murteista peräisin, Paunosen (2000: 30) tarkemman määrittelyn mukaan Hämeen seudulta. Sanalle *epeli* 'vintiö, viikari, veijari' löytyy vironkielinen äänneasultaan ja merkitykseltään hyvin läheinen sana *ebel* 'keikaileva, typerä, narri' (SSA 1 s.v. *epeli*). Sana on siis levikkinsäkin perusteella vanha omaperäinen sana, koska vastaavaa ei löydy vierassukuisista naapurikielistä, mutta sukukielistä löytyy (Häkkinen 1997: 25). *Epeli* on tuskin kuitenkaan suoraan viron kielestä vanhaan Stadin slangiin lainattu, vaan hyvin yleisessä käytössä olevasta suomenkielisestä vastineestaan.

Yksi pieni ryhmä tutkimusaineistossani muodostuu sanoista, joita Häkkinen (1997: 34) kutsuu kansainvälisiksi kulkusanoiksi. Ne kulkeutuvat kielestä toiseen tarkoitteensa mukana (mp.). Kansainvälisiä kulkusanoja on aineistossani esimerkiksi *kioski*, joka voi olla *Suomen sanojen alkuperän* (SSA 1 s.v. *kioski*) mukaan lainautunut suomen kieleen englannista, ruotsista, saksasta tai jostain muusta kielestä. Koska kyseessä on kuitenkin hyvin iäkäs lainasana, on se mitä ilmeisimmin lainautunut vanhaan Stadin slangiin suomen yleiskielen kautta. Kulkusanojen lisäksi tutkimusaineistossani on myös ikivanhoja kantagermaanista

suomen kieleen lainattuja sanoja, kuten *viikko* (SSA 3 s.v. *viikko*), *ankkuri* (SSA 1 s.v. *ankkuri*) ja *saippua* (SSA 3 s.v. *saippua*). Sana *ankkuri* esiintyy tutkimusaineistossani myös yhdyssanan osana sanoissa *ankkuripoiju* ja *ankkuritšeggari* 'ankkurikettinki' (*tšeggari* 'kettinki' < rts. *kätting* 'kettinki'). Vanhan Stadin slangin kannalta tällaiset todella vanhat germaaniset lainasanat ovat kulkusanojen lailla suomalaisperäisiä, koska ne ovat tulleet slangiin suomen yleiskielen kautta (Jarva 2014 sähköpostitse). Samoin esimerkiksi sanat *joo*, *kori*, *pannu* ja *sama* ovat Suomen sanojen alkuperän (SSA 1 s.v. *joo*; SSA 1 s.v. *kori*; SSA 2 s.v. *pannu*; SSA 3 s.v. *sama*) mukaan tulleet suomen kieleen alun perin ruotsin kielestä, mutta vanhan Stadin slangin näkökulmasta tarkasteltuna kyseiset sanat ovat hyvin todennäköisesti suomalaisperäisiä.

Kirosana *perkele* on Suomen sanojen alkuperän (SSA 2 s.v. *perkele*) mukaan alun perin balttilaislaina. Liettuan kielessä *perkūnas* tarkoittaa 'ukoksen jumalaa, ukkosta' (mp.). On kuitenkin epätodennäköistä, että sana *perkele* olisi lainattu vanhaan Stadin slangiin suoraan esimerkiksi liettuan kielestä. Levikin peruskriteerin nojalla sana onkin todennäköisemmin omaksuttu vanhaan Stadin slangiin suomenkielisten puhujien kautta. Kirosanasta *perkele* esiintyy tutkimusaineistossani myös monenlaisia muunnelmia, kuten *perkema* ja *perhana*. Myös muut tutkimusaineiston kirosanat (*helkkari*, *helvetti*, *saakeli*, *saatana*) laskin kuuluvaksi suomalaisperäisiin sanoihin, koska ne ovat *perkele*-sanana tavoin tulleet vanhaan Stadin slangiin mitä todennäköisimmin kyseessä olevien kirosanojen suomenkielisistä vastineista. Koska kiro sanoja käyttivät varmasti yhtä paljon sekä ruotsin- että suomenkieliset slangipuhujat, ne voisivat sillä perusteella tietenkin olla peräisin kummasta kielestä tahansa. Nauhoituksella kiro sanojen ääntäminen ja painotus vastaavat kuitenkin sanojen suomenkielistä äänneasua ruotsinkielisen sijaan.

5.2.2 Muusta kuin ruotsin tai suomen kielestä peräisin olevat sanat

Paunosen (2000: 28) mukaan vanhimpaan Stadin slangin kerrostumaan on lainautunut venäjän kielestä noin sata sanaa, eli korkeintaan viisi prosenttia vanhan Stadin slangin sanastosta on venäläisperäisiä sanoja. Tutkimusaineistostani löytyy 22 venäjän kielestä peräisin olevaa lekseemiä, eli 1,7 % koko aineistosta on venäläisperäisiä sanoja. Hyvin yleisiä verbejä aineistossani ovat esimerkiksi *bonjaa* 'ymmärtää, tajuta' < ven. *ponjat*, *ponimat* 'ymmärtää, tajuta' (Paunonen 2000: 28) ja *kaveeraa* 'sanoa, puhua, kertoa, jutella' < ven. *govorit* 'puhua' (Leinonen 1992: 77; Paunonen 2000: 28). Monet nykyäänkin yleisesti tunnetut slangisanat ovat peräisin venäjän kielestä, esimerkiksi *mesta* 'paikka' < ven. *mesto* 'paikka'

(Paunonen 2000) ja *putka*, *putku* 'poliisiputka' < ven. *budka* 'koju, (poliisi)putka' (SSA 2 s.v. *putka*). *Mesta*-sanana venäjänkielisessä *mesto*-vastineessa *o*-vokaalit lausutaan *a*-äänteen kaltaisina, ja siitä ovat peräisin myös suomenkielisen muodon *a*-vokaalit (Leinonen 1992: 77). Slangisana *slusi* 'venäläinen' on peräisin venäjänkielisen verbin käskymuodosta *slušaj*, joka tarkoittaa samaa kuin suomen imperatiivimuoto *kuule* (Leinonen 1992: 79). Myös muusta kuin ruotsin kielestä peräisin oleviin sanoihin on monesti lisätty vokaali sanavartalon loppuun taivutuksen ja lausumisen helpottamiseksi, esim. *kasakka* 'poliisi, kasakka' < ven. *kazak* 'kasakka'. Lekseemin ensimmäinen *k*-äänne kuuluu kantasanaan: ven. *kazak* > slg. *kasak*- + -*ka*.

Monet venäläisperäiset sanat ovat vanhaan Stadin slangiin siirtyessään muokkautuneet suomalaisille puhujille äänneasultaan helpommin lausuttaviksi. Esimerkiksi venäjän kielen 'pullaa' tarkoittava *búlka* on muuttunut muotoon *bulkki* 'pulla' (Karttunen 1979 s.v. *bulkki*), ja tutkimusaineistossani monikkomuodossa esiintyvä sana *boblat* 'kengät' (myös asussa *boblikat*) on etenkin merkityksensä perusteella peräisin venäjän kielen samaa tarkoittavasta sanasta *botínok*, *polubotínok* 'kenkä' (MOT Venäjä s.v. *kenkä*). Sävyltään halventava venäjän kielen sana *bljadj* 'huora, portto' on muuttunut vanhassa Stadin slangissa äänneasun *blaija* 'katunainen, ilotyttö' (Paunonen 2000: 31). Alkuperäissanana *dj*-konsonanttiyhtymä ei ole suomen kielelle ominainen (VISK 2004 § 30), joten luultavasti siitä johtuen yhtymän ensimmäinen konsonantti on slangisanassa korvautunut *i*-vokaalilla. Toinen suomen yleis-kielelle vieras ilmiö eli sananalkuinen konsonanttiyhtymä (*bl*-) taas on säilynyt sanassa slangiin siirryttyäänkin. Tämä johtuu luultavimmin pyrkimyksestä säilyttää sanan slangimaisuus (Paunonen 2000: 19; Jarva 2008: 71).

'Jäätelöä' tarkoittava slangisana *karra* 'jäätelö' on muunnelma toisesta vanhassa Stadin slangissa esiintyvistä sanasta *karoosi* 'jäätelö', joka puolestaan on peräisin venäjän kielen sanasta *horóšoje* 'hyvä'. Paunonen (2000: s. v. *karoosi*) kertoo *Stadin slangin suur-sanakirjassa*, että venäläiset jäätelönmyyjät huutelivat myyntilauseita *Horóšoje moróženoje!* 'Hyvää jäätelöä!' myydessään jäätelöä kaduilla. Suomenkieliset helsinkiläiset imitoivat keskusteluissaan venäläisten puhetta ja sanoivat venäläisten myyvän "garoosi maroosia" (mp.). Samasta lähteestä on peräisin seuraavassa aineistoesimerkissäkin (9) esiintyvän yhdyssanan *karrakuski* 'jäätelönmyyjä' määriteosa:

- 9) Lenkka perkele sano, et: "Älä sä Väiski itke", että: "tos on sulle", antoks se fiman vai tisikan mulle, "mee slumppaa **karraa** tost!" Kato **karrakuski** oli, se slusi siin trokaamassa.

'Lenkka perkele sanoi, että: "Älä sä Väiski itke", että: "tos on sulle", antoiko hän viisipennisen vai kymmenpennisen minulle, "mee ostamaan jäätelöä tosta!"
Katsos jäätelönmyyjä oli, se venäläinen siinä myymässä.' (Vahvennuokset J. M.)

Safkis 'ruokapaikka, kuppila' (*safk-* + *-is*) on *is*-johtimella muodostettu johdos 'ruokaa' tarkoittavasta sanasta *safka*, joka on lainaa venäjänkielisestä 'aamiaista' merkitsevästä sanasta *závtrak* (Paunonen 2000 s.v. *safka*). Tutkimusaineistossani esiintyvä *šagga* 'ruoka' on Karttusenkin (1979 s.v. *sagga*) mukaan muunnelma *safka*-sanasta. Lekseemi esiintyy aineistossani myös yhdyssanassa *šaggafyrkka* 'ruokaraha', jossa yhdistyy venäläisperäinen määriteosa ja ruotsalaisperäinen edusosa (*fyrkka* 'raha' < rts. ark. *fyrk* 'raha').

Vanhaan Stadin slangiin on Paunosen (2000: 16) mukaan lainattu englannin kielestä vain yksittäisiä lainasanoja. Omasta tutkimusaineistostani niitä löytyy kaksi. Verbi *spiikkaa* 'puhua' on hyvin todennäköisesti peräisin englannin kielen verbistä *speak* 'puhua', koska muiden mahdollisten alkuperäkielten vastineet eivät sovi äänteellisesti yhtä hyvin slangisanan äänneasuun: 'puhua' on saksaksi *sprechen*, ruotsiksi se on *tala*, *prata* tai *snacka*, ja venäjäksi *govorit*. Myös Karttunen (1979 s.v. *spiikata*) esittää verbin alkuperäksi englannin kielen. Paunosen (2000 s.v. *spiikkaa*; *spiikkaa*) keräämien tietojen mukaan yhden *k*-äänteen sisältämää *spiikkaa*-varianttia käytettiin Stadin slangissa 1910–1940-luvuilla, kun taas samamerkityksistä geminaatallista *spiikkaa*-muotoa alettiin käyttää vasta 1960-luvulta eteenpäin. Vanhan Stadin slangin aikaan 1910-luvulla oli myös käytössä geminaatallinen *spiikkaa*-verbi, mutta sen merkitys oli 'naulata' (Paunonen 2000 s.v. *spiikkaa*). Toinen englantilaisperäinen sana aineistossani on *dongarit* 'leveälahkeiset pitkät housut', joka on Paunosen (2000 s.v. *dongarit*) mukaan kulkeutunut vanhaan Stadin slangiin englantilaisten merimiesten mukana. Niin ikään kaksi aineistoni lekseemiä on peräisin saksan kielestä. Ne ovat synonyymeja keskenään: *groussi* 'vahva, voimakas, roteva' on peräisin saksan kielen samaa tarkoittavasta sanasta *gross* 'suuri, kookas' (Liuttu 1951 s.v. *groussi*), ja *grode* 'vahva, voimakas, roteva' (*gro-* + *-de*) on *de*-johtimella sanasta *groussi* muodostettu slangijohdos.

5.3 Alkuperältään epävarmat sanat

Tutkimusaineistossani on 38 lekseemiä, joiden alkuperää en saanut varmuudella selvitettyä. Niiden prosentuaalinen osuus aineistossani on 3 %. Taustaltaan epävarmojen sanojen ryhmään kuuluu sellaisia sanoja, joille en löytänyt vastinetta mistään sellaisesta kielestä, josta sana olisi uskottavasti voinut kulkeutua vanhaan Stadin slangiin. Tällaisia kieliä ovat lähinnä

suomi, ruotsi, venäjä, saksa ja englantia. Lisäksi taustaltaan epävarmojen lekseemien ryhmässä on sanoja, joille on olemassa useampi mahdollinen etymologia, enkä pysty todistamaan mitään niistä muita pitävemmäksi. Muutamalle aineiston lekseemille löysin mahdollisen vastineen ruotsin kielestä, mutta vertailun kohteena olevien sanojen äänneasut tai merkitykset olivat sen verran poikkeavia toisistaan, etten voinut esittää näille sanoille täysin perusteltua etymologiaa. Vaikka suuri osa vanhan Stadin slangin leksikosta onkin ruotsista peräisin, ei se tosiasia itsessään toimi riittävänä perusteluna sanojen etymologioita selvitettäessä.

Joillekin tutkimusaineistoni sanoille en löytänyt mistään kielestä sopivaa vastinetta. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi sanat *gnäyssi* 'herraskainen poika, varakas mies tai keikari' ja *böntsa* 'maha'. 'Kapteenin lakkia tai koppelakkia' tarkoittava sana *veega* on merkityksensä perusteella luultavasti tullut vanhaan Stadin slangiin merimiesten mukana, mutta mitään vastinetta vieraista kielistä tai suomesta en ole sille löytänyt, joten en voi esittää sanalle sen tarkempaa etymologiaa. Sana esiintyy aineistossani myös yhdyssanassa *veegatšubu* 'kapteenin lakki tai koppelakki'. Yhdyssanan edusosa *-tšubu* ('lakki') on venäläis-peräinen sana, mutta se ei automaattisesti tarkoita, että määriteosa olisi samasta kielestä, vanhassa Stadin slangissa kun on useita yhdyssanoja, joiden määrite- ja edusosa ovat peräisin eri kielistä. Slangisanalle *fyrtti* 'jännittävä' en myöskään löytänyt sopivaa etymologista vastinetta. Äänneasultaan sille läheinen vastine voisi olla ruotsin kielen *fort* 'nopeasti, kiireesti, joutuin', mutta sanojen merkitykset ovat kaukana toisistaan. Merkitykseltään vastaavat ruotsinkieliset sanat *spännande* tai *rafflande* taas ovat äänneasultaan hyvin erilaiset kuin slangisanan. Myöskään englannista, saksasta tai venäjältä ei löytynyt äänneasultaan läheistä, samaa tarkoittavaa vastinetta.

Etymologioiden löytämistä vaikeuttaa osaltaan myös se seikka, että vanhaan Stadin slangiin on voinut tulla paljon sanoja myös sekä suomalaisista että ruotsalaisista murteista, eikä murreanoja ole aina dokumentoitu kovinkaan kattavasti. Esimerkiksi verbi *hilvaa* 'viitsiä, kehdata' voisi äänneasunsa perusteella olla mahdollisesti jostain suomen murteesta peräisin, mutta en löytänyt sille vastinetta, joten sanan etymologia jää epäselväksi. Sana *bomsa* '(työn)johtaja, esimies, pomo' voisi olla *sA*-johtimella johdettu joko ruotsin kielen arkisessa käytössä olevasta sanasta *boss* 'pomo' (*bo-* + *-m-* + *-sa*) tai sen suomenkielisestä vastineesta *pomo* (*pom-* > *bom-* + *-sa*, jossa *p* on muuttunut sen soinnilliseksi vastineeksi *b*).

Verbit *buffaa* 'huijata, petkuttaa, johtaa harhaan', *skibbaa* 'kiivetä' ja *sleppaa* 'laskea mäkeä (suksilla, kelkalla ym.)' kuulostavat äänneasunsa perusteella ruotsinkielisistä verbeistä lähes suoraan lainatuilta, mutta niiden äänneasultaan sopivan ruotsalaisen vastineen merkitys on hieman eroavainen slangisanan merkityksen kanssa. Ruotsin kielessä verbi *buffa* tarkoittaa

'töniä, tönäistä, työntää'. Slangisanan *buffaa* merkityksen 'huijata' voisi ajatella tarkoittavan jonkinlaista kuvaannollista 'työntämistä' pois totuudesta valheen suuntaan, mutta tämä olisi vain arvailua eikä perusteltavissa olevia etymologisia päätelmiä. Toisaalta verbi voisi myös olla peräisin ruotsin kielen sanasta *bluffa* 'huiputtaa, bluffata' (Jarva 2014 sähköpostitse). Sanan merkityksen voisi ajatella muuttuneen kuvaannollisemmaksi myös sanan *skibbaa* 'kiivetä' kohdalla: ruotsin kielen *skippa* tarkoittaa 'hypätä yli', ja myös slangisanan voisikin ajatella olevan merkitykseltään eräänlaista 'yli pääsemistä', slangisanan tapauksessa vain kiiveten hyppimisen sijaan. Ruotsin verbi *släppa* 'laskea irti, irrottaa' taas on hieman edellistä kahta esimerkkiä helpompi yhdistää merkityksen osalta vanhassa Stadin slangissa esiintyvään verbiin *sleppaa* 'laskea mäkeä (suksilla, kelkalla ym.)': molemmat sanat tarkoittavat jonkinlaista 'laskemista'. Vanhassa Stadin slangissa *sleppaa* esiintyy myös merkityksessä 'päästää (irti)', joka selkeämmin on merkityksensäkin puolesta peräisin ruotsin verbistä *släppa* 'laskea irti, irrottaa'. Luultavasti *sleppaa* onkin polyseeminen eli monimerkityksinen, ja sillä on siten vanhassa Stadin slangissa olemassa kaksi erillistä, mutta toisilleen läheistä merkitystä 'laskea irti' sekä metaforisempi 'laskea mäkeä'. Seuraavassa aineistoesimerkissä (10) voidaan nähdä kahden eri *sleppaa*-verbin merkitykset konteksteissaan:

- 10) Saatiin sittaa kolmeen asti ennen ku se **sleppas** vek sieltä.
'Saatiin istua kolmeen asti ennen kuin se **päästi** pois sieltä.'

No eihän meil ollu ku pikku tunnarit, meil pikkukundeilla, ku näillä, nääs näillä
branttiksilla justii **slepattiin**.

'No eihän meillä ollut kuin pikkuiset tynnyrilaudoista tehdyt sukset, meillä
pikkupojilla, kun näillä, näetkös näillä jyrkillä mäillä juuri **laskettiin mäkeä**.'
(Vahvennukset J. M.)

Tutkimusaineistostani löytyy 'heitettävän kokoista kiveä' tai 'sepelikiveä' tarkoittava substantiivi *musu*, jolle en löytänyt äänneasultaan ja merkitykseltään tarpeeksi läheistä vastinetta. Ruotsin kielen verbit *mosa* 'murskata' sekä *mosas* 'murskaantua' ovat suhteellisen lähellä slangisanaa ainakin äänneasultaan, mutta sanojen merkitykset eivät ole niin läheisiä, että voisin varmuudella sanoa *musu*-sanain lainautuneen ruotsin kielen verbistä *mosa* tai *mosas*. Lisäksi suomen kielen sanat *murikka* ja *murska* ovat äänteellisesti ja merkityksen kannalta suhteellisen lähellä slangisanaa (Jarva 2014 sähköpostitse), mutta näidenkään kohdalla ei ole tarpeeksi selkeää näyttöä siitä, että ne olisivat *musu*-sanain alkuperäisiä vastineita. Sana *röflari* 'ase, pyssy' näyttää viittaavan englannin kielen sanaan *rifle* 'kivääri', mutta pelkän suhteellisen samankaltaisen äänneasun ja merkityksen perusteella en pysty esittämään tätä etymologiaa varmuudella oikeaksi, koska englannista on tullut vanhaan Stadin

slangiin yleisesti ottaen hyvin vähän sanoja. *Röflari* voisi myös Jarvan (2014 sähköpostitse) mukaan olla *kaveri*-sanan kaltainen kontaminaatiomuoto, jossa on yhdistynyt slangisana *röffari* 'rosvo' sekä englannin kielen sana *rifle* 'kivääri'. Venäjän kielen *ružjo* 'kivääri' on äänneasultaan jo paljon kauempana slangisanaa, ja ruotsinkieliset merkitykseltään vastaavat tai läheiset sanat *vapen* 'ase', *bössa* 'pyssy' sekä *gevär* 'kivääri' eivät ole lähelläkään *röflarin* äänneasua. Samalla tavalla epävarmaksi jää sanan *bisu* 'lapsellinen, lapsuuteen liittyvä' etymologia. Lähimpänä mahdollisena kantasanaana merkitykseltään ja äänneasultaan olisi ruotsin *barnslig* 'lapsellinen', mutta vertailtavien sanojen äänneasuissa on siltikin niin paljon eroavaisuuksia, ettei varmaa päätelmää voi tehdä. Samoin verbi *knavaa* 'ottaa, napata' voisi merkityksensä puolesta olla mahdollisesti peräisin ruotsin merkitykseltään samasta *nappa*-verbistä, mutta äänneasut poikkeavat tässäkin tapauksessa liikaa toisistaan.

Tutkimusaineistossani oli myös sanoja, joille löysin useammasta kuin yhdestä kielestä sopivan vastineen, ja eri lähdeteoksissa on myös voinut olla mainittuna näille sanoille toisistaan poikkeavia etymologioita. Sana *gartša* 'katu' voi olla peräisin joko venäjän kielen sanasta *gorod*, *gorodskoj* 'kaupunki, kaupungin' tai ruotsin kielen sanasta *gata* 'katu'. Venäjänkielinen sana vastaa äänneasultaan paremmin slangisanaa, mutta ruotsalainen taas on merkitykseltään lähempänä. Jos lekseemi hahmotetaan *tša*-johtimen avulla muodostetuksi johdokseksi (*gar-* + *-tša*), *r*-äänteen voidaan tuolloin nähdä kuuluvan kantasanaan. Tämän tulkinnan mukaan lekseemin äänneasu näyttäisi viittaavan enemmän venäjän kuin ruotsin kielen suuntaan. Pelkkä *r*-äänne sanavartalossa on kuitenkin itsessään riittämätön todistamaan *gartša*-lekseemin olevan peräisin juuri venäjän kielestä, koska vanhalle Stadin slangille on tyypillistä lisätä slangisanoihin myös odottamattomia epäetymologisia äännteitä. Sana *vek* 'pois, poissa', joka esiintyy aineistossani myös äänneasuissa *veke* ja *veks*, on Liutun (1951 s.v. *vek*) mukaan peräisin saksan kielen sanasta *weg* 'pois'. Karttunen (1979 s.v. *vek*) taas vertaa slangisanaa saksan 'tietä' tarkoittavaan substantiiviin *Weg*. Jarva (2008: 67) esittää edellä mainituista poikkeavan alkuperän sanalle, ja sanoo sen olevan ruotsin kielen sanasta *väg* 'tie'. Kuten monen muunkin slangisanan kohdalla, ei tässäkin tapauksessa voida varmuudella sanoa, kummasta kielestä sana on lainautunut juuri vanhaan Stadin slangiin. Alla olevassa esimerkissä (11) nähdään sanan *vek* käyttö lauseyhteydessä:

- 11) No me yritetään draisaa sitä [koukkua] **vek**, mut perhana ku siin on se väkänen, nii eihä siit tullu mittää – ja siin oli, daggari viel roikku, ei me sitäkään osattu ottaa **vek**.

'No me yritämme vetää sitä [koukkua] **pois**, mutta perhana kun siinä on se väkänen, niin eihän siitä tullut mitään – ja siinä oli, kastemato vielä roikkui, emme me sitäkään osanneet ottaa **pois**.' (Vahvennuokset ja lisäykset J. M.)

'Keittoa' tarkoittava sana *šubu* (esiintyy aineistossani yhdyssanoissa *botlari-peruna-*, *herne-* ja *luušubu*) vastaa merkitykseltään ja äänneasultaan sekä suomalaista sanaa *soppa* että ruotsalaista vastinettaan *soppa* 'keitto'. Luultavasti suomen *soppa*-sana on lainautunut ruotsin kielestä, koska se on tyypillisempi lainaussuunta suomen ja ruotsin kielten välillä Ruotsin ollessa Suomea vanhempi ja edistyneisempi yhteisö (Häkkinen 1997: 25). Vaikka olisikin todistetusti niin, että *šubu* on slangimuunnelma sanasta *soppa*, en voi siinäkään tapauksessa varmuudella esittää, kumman kielen sanasta slangisana on muodostettu. Edellä mainitun *soppa*-sanana eräänä määriteosana esiintyvä *botlari-peruna-* on myös alkuperältään epävarma: se on voinut tulla slangiin joko suomen kielen 'perunaa' merkityksistä sanoista *pottu* tai *potaatti*, tai vaihtoehtoisesti ruotsin kielen samamerkityksisestä sanasta *potatis*. Vastaavanlaisia joko ruotsin tai suomen kielestä peräisin olevia lekseemejä aineistossani ovat myös *pumppu* 'sydän' (vrt. sm. *pumppu* 'sydän', rts. *pump* 'sydän; pumppu') sekä *hamppari* 'katupoika, huonotapainen poika' (vrt. sm. *hampuisi* 'katupoika, huonotapainen poika', rts. *hamnbuse* 'satama- tai rantajätkä').

Liuttu (1951 s.v. *gisa*) nimeää pro gradu -tutkielmassaan sanan *gisa* 'kipeä, sairas' alkuperäksi suomen kielen. Hän ei ole merkinnyt sanalistaansa kyseiselle sanalle minkäänlaista etymologiaa, mutta koska sanasta on olemassa vanhassa Stadin slangissa myös soinnittomalla klusiililla alkava muoto *kisa*, voisi sana olla aiemmin mainitun *kaveri*-sanana kaltainen kontaminaatiomuoto sanoista *kipeä* + *sairas* > *kisa*, *gisa*. Sanalla on myös vanhassa Stadin slangissa rinnakkainen muoto *klesa*. Tämän muodon perusteella voisi arvella sanan tulleen ruotsin *klen*-sanasta, joka tarkoittaa 'heikko, sairas'. Myös slangisana *glenuri* 'lapsi' (myös asussa *klenuri*) vaikuttaa äänneasunsa perusteella muodostuneen edellä mainitusta *klen*-sanasta. Sana kuulostaa olevan peräisin muusta kielestä kuin suomesta sen sisältämän sananalkuisen konsonanttiyhtymän (*glenuri*) vuoksi. Sanojen merkitysten poikkeavuuden voisi selittää esimerkiksi siten, että lapsi on aikuiseen verrattuna pieni ja heikko, mutta sanojen merkitykset poikkeavat kuitenkin niin paljon toisistaan, ettei varmoja päätelmiä sanan alkuperästä voida esittää. Myös sana *bulsa* merkityksessä 'suuri' on alkuperältään epäselvä. Se voi olla peräisin venäjän kielen 'suurta' tarkoittavasta adjektiivista *bolšoi* saman merkityksen ja samankaltaisen äänneasun perusteella. Liuttu (1951 s.v. *buli*, *bulsa*) kuitenkin sanoo *bulsan* tulevan ruotsin kielen sanasta *bulen*, samoin kuin *buli* 'suuri' (< rts. *bulen* 'paisunut').

Verbi *hilaa* 'viedä, kuljettaa, raahata mukanaan, vetää perässään' on hyvä esimerkki vanhalle Stadin slangillekin tyypillisestä pingpong-lainauksesta (Forsskåhl 2006: 60). *Suomen sanojen alkuperän* (SSA 1 s.v. *hilata*) mukaan kyseisestä sanasta on lainattu ruotsin murteisiin verbi *hila* 'hoidella', kun taas suomen kielen *hilata* puolestaan on voinut joko lainautua ruotsin kielen verbistä *hala*, *hiva* 'raahata, hilata', tai olla muunnelma suomen kielen verbistä *hinata* 'vetää perässään, raahata'. Sana on varmastikin lainautunut edestakaisin suomen ja ruotsin murteiden välillä, eikä sanan alkuperästä siis ole varmaa tietoa. Verbi *tuupaa* 'työntää, töniä' vaikuttaa samanlaiselta tapaukselta: se voi *Suomen sanojen alkuperän* (SSA 3 s.v. *tuupata*) mukaan olla peräisin joko ruotsin kielen verbistä *stoppa* 'työntää, tunkea; tukkia' tai suomalaisesta deskriptiivisestä verbistä *tupata* 'tunkea, sulloa; työntää, tyrkätä'.

Pollari 'poliisi' on Paunosen (2000: 28) mukaan voinut tulla joko suomesta tai ruotsista (rts. *pollare* 'pollari, poliisi'). Samoin sanan *skrebat* 'miehen sukupuolielimet, kivekset' kantasana, murteellinen *skräppa* 'sukupuolielimet' on tunnettu sekä ruotsalais- että suomalaismurteissa (Liuttu 1951 s.v. *skrebat*). Sana *hurri* 'ruotsinkielinen, suomenruotsalainen (usein haukkumasana)' voi olla joko suomen *hurrikas*-sanan ekspressiivistä käyttöä merkityksessä 'ensikertalainen', tai sitten se on muokkautunut ruotsinkielisten kysymyssanojen *hur*, *huru* 'kuinka, miten' ja puhuttelun *hör du* 'kuules, kuuletko', murteellisesti *hörru*, pohjalta (SSA 1 s.v. *hurri*). Tutkimusaineistossani *hurri* esiintyy vain yhdyssanan *hurripatteri* 'ruotsinkielinen joukko-osasto' osana. 'Puukkoa' tarkoittava *jungo* on Paunosen (2000 s.v. *jungo*) mukaan Pohjanmaan ruotsalaismurteista peräisin, kun taas Liuttu (1951 s.v. *jungo*) sanoo sen pohjautuvan suomenkieliseen pohjalaiseen *junki*-sanaan. Tässäkään tapauksessa ei tarjolla ole varmaa tietoa siitä, kummankielisestä murteesta sana on alkuaan peräisin.

Vanhassa Stadin slangissa on 1900-luvun alusta saakka ollut 'miestä' tarkoittava sana *stara* (myös esim. muodossa *starbi*), jota ei pidä sotkea samanasuiseen, vasta 1970-luvulla englannin kielestä lainattuun erimerkityksiseen *staraan* 'julkisuudenhenkilö, tähti' (Paunonen 2000 s.v. *stara*). Lekseemi esiintyy myös omissa tutkimusaineistossani pelkästään ensin mainitussa merkityksessä. Eri tutkijat ovat päätyneet erilaisiin etymologioihin sanan suhteen: Karttunen (1979 s.v. *stara*) vertaa sitä sekä venäjän kielen sanoihin *staryj* 'vanha' ja *starik* 'vanhus' että ruotsinkieliseen slangisanaan *stare* 'heppu', kun taas Liuttu (1951 s.v. *stara*) esittää *staran* kantasanaksi ainoastaan ruotsinkielisessä slangissa esiintyvän sanan *stare* 'poika'. Kantasanoiksi esitetyt eri kielistä peräisin olevat vaihtoehdot ovat kukin äänteellisesti ja merkitykseltään yhtä lähellä *stara*-slangisanaa, joten sanan alkuperää on vaikea täsmällisesti määrittää. Monet hyvin yleisessäkin käytössä olevat slangisanat ovat epämääräisiä alkuperältään. Vaikka verbi *skulaa* 'toimia (koneesta/laitteesta/käsistä)' on yleisesti

tunnettu vanhassa Stadin slangissa, ja vielä nykyäänkin Helsingin puhekielessä, ei sille Liutun (1951 s.v. *skulata*) mukaan ole löydetty alkuperää. Karttunen (1979 s.v. *skulata*) taas vertaa sitä sanakirjassaan ruotsin kielen verbiin *skola* 'harjoittaa', mutta hänkään ei esitä suoraa etymologista yhteyttä sanojen välille.

Taustaltaan epävarmoin sanoi olen laskenut kuuluvaksi myös sellaiset sanat, joiden äänneasusta tai merkityksestä voidaan suurella varmuudella päätellä sanan olevan alun perin ruotsalaista lainaa, mutta etymologisen selvityksen kohteena oleva slangisana on joissain tapauksissa todennäköisesti muodostettu slangissa jo olemassa olevan muunnelman pohjalta, joten sanan ei voida täsmälleen sanoa lainautuneen suoraan ruotsalaisesta vastineestaan. Merkitys tällaisissa sanoissa yleensä täsmää, mutta äänneasu on muuttunut usein niin paljon, ettei voida varmasti päätellä sanan tulleen suoraan juuri ruotsalaisesta vastineesta. Tällaisia sanoja aineistossani on esimerkiksi *jedari* 'tyttö, nuori nainen', joka on samamerkityksinen ja äänneasultaankin läheinen ruotsin kielen arkisessa käytössä olevan sanan *jänta* 'tyttö' kanssa. Vanhassa Stadin slangissa on kuitenkin olemassa myös 'tyttöä' tarkoittava sana *jentta*, joka on äänneasunsakin perusteella selkeästi ruotsalaisesta *jänta*-sanasta muodostettu, joten *jedari* on voinut kehittyä joko suoraan ruotsalaisesta sanasta tai slangissa jo olemassa olevan sanan kautta. Myös verbi *jeesaa* 'auttaa' on luultavasti muunnelma jostain toisesta slangisanasta, koska se on äänneasultaan liian kaukana ruotsin sanasta *hjälp* 'auttaa' yhdistettäväksi siihen suoraan. 'Lammikkoa' tai 'lätäkköä' tarkoittava *plotti* on merkitykseltään yhteydessä slangissa esiintyvään verbiin *plutaa* 'pudota veteen, kastella itsensä', joka on peräisin ruotsin kielen verbistä *plutta*, *pluttra* 'sotkea vedellä, läträtä; molskahtaa'. Sana voi kuitenkin yhtä suurella todennäköisyydellä olla myös suomalaisperäinen deskriptiivinen sana.

Joissain tapauksissa slangisanan äänneasu voi vastata täysin ruotsin kielen sanaa, mutta sanojen merkitys on niin erilainen, ettei slangisanaa voi varmuudella väittää lainautuneen ruotsinkielisestä sanasta. Tällainen on esimerkiksi verbi *kniipaa* 'heittää', jonka kanssa äänneasultaan samankaltainen ruotsin kielen verbi *knipa* 'nipistää' on merkitykseltään ratkaisevasti erilainen. Seuraavassa aineistoesimerkissä (12) on nähtävissä *kniipaa*-verbi kontekstissaan:

- 12) Ja mä jouduin suomalaiseen skolaan. Ja en minä kaikkia niit suomalaisii sanoi osannu. Sitte se oli yks opettaja, se oli Kivalo, mun kanssa sitte, ni – – se sano, et: ”Svara på svenska”. No minä perkeleen pöpi kaveerasin svenskaks sitte sen ja, no totta kai minä olin svenkollo! – – Saman luokan kundit, et: ”Svenkollo!” Ja siin kävi semmosii kragninkii, et yks kundi sai sitten ögariin tosta musun, ku mä **kniipasin**. Ja ögari vek!

'Ja minä jouduin suomalaiseen kouluun. Ja en minä kaikkia niitä suomalaisia sanoja osannut. Sitten se oli eräs opettaja, se oli Kivalo, minun kanssani sitten, niin – – hän sanoi, että: "Vastaa ruotsiksi". No minä perkeleen hullu puhuin ruotsiksi sitten sen ja, no totta kai minä olin svenkollo! – – Saman luokan kundit [ilkkuivat], että: "Svenkollo!" Ja siinä kävi sellaisia tappeluita, että eräs poika sai sitten silmään tuosta kiven, kun minä **heitin**. Ja silmä pois!' (svenkollo 'suomenruotsalainen, ruotsinkielinen (haukkumasana)') (Vahvennukset ja lisäykset J. M.)

Stadin slangissa on myös äänneasultaan samanlainen sana *kniipaa* merkityksessä 'piikittää huumeita'. Viimeksi mainitun verbin ja ruotsalaisen sanan merkitysten välillä on jo selkeämpi yhteys, toisin kuin ensin mainitussa 'heittämisessä' ja 'nipistämisessä'. Täten en voi suoraan todeta 'heittämistä' tarkoittavan *kniipaa*-verbin olevan peräisin ruotsalaisesta vastineesta.

6 AINEISTON SEMANTTISTA TARKASTELUA

Tutkielman analyysiluvussa 5 on keskitytty tutkimusaineiston tarkasteluun sen sanaston alkuperän perusteella. Tässä luvussa tarkastelen sanastoa sanojen merkityksen mukaan ja vastaan tutkielmani toiseen ja kolmanteen tutkimuskysymykseen. Ensin selvitän, millaisia tutkimusaineistossa esiintyvät sisältö- ja funktiosanat ovat, ja mistä kielestä kunkin ryhmän sanat ovat peräisin. Sen jälkeen katson, nouseeko aineistosta esiin jonkinlaisia tiettyjä aihepiirejä, joiden ympärille muodostuu paljon synonyymisia ilmauksia.

6.1 Sisältö- ja funktiosanat

Kielen sanasto jaotellaan perinteisesti sanaluokkiin. Sanaluokka tarkoittaa *Ison suomen kieliopin* (VISK 2004 § 438) määrittelyn mukaan ”sanaston alaryhmää, jonka jäsenet käyttäytyvät olennaisilta osin keskenään samalla tavalla”. Sanaluokkajaon lisäksi on esitetty vaihtoehtoinen tapa jakaa sanasto sanojen merkityksen mukaan sisältö- ja funktiosanoihin. Sisältösanat ovat referentiaalisen merkityksen sisältäviä sanoja, joilla voidaan viitata johonkin kielenulkoiseen ilmiöön tai tarkoitteeseen. Sisältösanat ovat tyypillisesti substantiiveja, adjektiiveja ja verbejä (*hame, penkki, reilu, pudota*). Funktiosanat taas ovat jonkin kielipiillisen tai keskustelun kulkua ohjaavan tehtävän omaavia sanoja, kuten partikkeleita, pronomineja ja apuverbejä (*aivan, ja, hei, se, mä, ei, olla*). (Mp.) Muysken (2000: 156) käyttää funktiosanojen sijasta termiä funktionaaliset elementit (functional elements) korostaen termivalinnallaan sitä, että funktionaalisten elementtien ryhmään kuuluu sanojen lisäksi myös affikseja ja muita kielipiillisiä rakenneosia, joita ei voida laskea itsenäisiksi sanoiksi. Funktionaaliset elementit muodostavat Muyskenin (mts. 154) mukaan lauseen rakenteellisen selkärangan, ja ne ovat yhtä tärkeitä kuin sisältösanat. Muysken (mts. 157) jatkaa, että sisältösanoilla ja funktionaalisilla elementeillä on myös semanttisesti tarkasteltuna eroavaisuuksia: sisältösanat ovat itsenäisiä kokonaisuuksia, joilla on kiinteä merkitys, kun taas funktionaalisten elementtien merkitys on enemmän riippuvainen siitä kontekstista, missä niitä milloinkin käytetään.

Jarva (2008: 67) toteaa, että vanhassa Stadin slangissa käytetään suomenkielisiä sanoja kielipiillisissä tehtävissä. Tämä ilmiö näkyy selvästi myös omassa tutkimusaineistossani. Kuten jo aiemmin tutkielmassa mainitsin, vanhan Stadin slangin morfoyntaksi pohjautuu suomen kieleen (mp.), ja tämän seurauksena onkin loogista, että myös kielipiillisen

tehtävän sisältävät sanat ovat peräisin suomen kielestä. Esimerkiksi kaikki konjunktiot (*ja, ku(n), vai*) sekä adpositiot eli pre- ja postpositiot (*takana, ennen, asti*) ovat tutkimusaineistossani suomenkielisiä. Koska aineistonani on nauhoitus puhetilanteesta, siinä esiintyy siitä johtuen muun muassa paljon dialogipartikkeleita ja huomionkohdistimia. Myös ne ovat suomen kielestä: *aha, aijaa, aijai, no, nii(n), hei, muute(n)*. (Taipumattomista sanoista lisää VISK 2004 § 792.) Aineistossani on hyvin paljon käytössä etenkin sana *kato(s)* 'katsos', kuten esimerkissä (13) nähdään:

- 13) Ja me tšögattiin valokuvaa kauan, kas kun Vuoroska pyyti, et: ”Jos saatte, niin hankkikaa”. **Katos** vanhasta poliisilaitoksesta, se on ollu **katos** tossa Vilhovuorenkadun – – ja Hämeentien kulmassa. (*tšöggaa* 'etsiä' < rts. *söka* 'etsiä') (Vahvennukset J. M.)

Pronominit ovat joko suomen yleiskielen mukaisia muotoja *minä, he, tuo, nuo, joku* tai puhekielisiä *mä, sä, toi, noi*. Demonstratiivipronominia *se* käytetään aineistossani viittaamaan myös henkilöön merkityksessä 'hän', kuten esimerkki (14) osoittaa:

- 14) Toi oli, Hyypän Aulis on Chigacossa. Mutta sitten, mullon **se** Laitisen osotekin, kas **se** kävi täällä ja **se** jätti osotteen.

'Tuo oli, Hyypän Aulis on Chigacossa. Mutta sitten, minulla on **se** Laitisen osoitekin, kas **hän** kävi täällä ja **hän** jätti osoitteen.' (Vahvennukset J. M.)

Ison suomen kieliopin (2004 § 720) mukaan *se*-pronominin käyttö ihmisestä puhuttaessa on normaalia ja sävyltään neutraalia käyttöä puhekielessä, se ei siis ole pejoratiivista eli väheksyvää tai halventavaa kielenkäyttöä, toisin kuin esimerkiksi kirjoitetussa kielessä tai virallisissa puhetilanteissa voisi olla (KS s.v. *pejoratiivinen*). Myös interrogatiivipronominit ovat aineistossani suomenkielisiä. Niissäkin esiintyy persoonapronominien lailla vaihtelua suomen yleiskielisten ja puhekielisten muotojen välillä: *kuka, mikä, mitä, mis(sä), miks, mihkä* 'mihin'.

Numeraalit ovat tutkimusaineistossani lähes poikkeuksetta suomenkielisiä sekä peruslukuina (*kuuskyt, kaksikymmentäyks, kolmetoist, viis, yks*) että myös vuosilukuihin viitattaessa (*tuhatyhdeksänsataakahdeksan, kahdeksantoistsataayhdeksänkymmentkaks*). Mielienkiintoisen poikkeuksen sääntöön tarjoavat kuitenkin esimerkiksi asunnon, kadun, raitiovaunun tai rahan nimityksenä käytettävät numeraalit. Kuten Jarvakin (2008: 67) toteaa, tällaiset sanat ovat pääasiassa ruotsinkielisiä: *femma* 'viiden numero (esim. raitiovaunun tai kadun)' < rts. *fem* 'viisi', *fima* 'viisi penniä, viisipenninen' < rts. *fem* 'viisi' ja *tisika* 'kym-

menen pennin kolikko' < rts. *tio* 'kymmenen'. Alla olevassa esimerkissä (15) puhuja viittaa sanalla *trettika* 'kolmekymmentä' (< rts. *trettio* 'kolmekymmentä') nykyisellä Hämeentiellä, silloisella Itäisellä Viertotiellä eli *Östikalla* (< rts. *öster, öst* 'itä') sijaitsevaan taloon numero 30:

- 15) Joo ja perkele sitte mä slumppasin röökiä siitä kioskist, siit **trettikan** vierestä, tosta, silloinhan se oli Itä-Viertotie vielä.

'Joo ja perkele sitten minä ostin tupakkaa siitä kioskista, siitä **kolmenkymmenen** vierestä, tosta, silloinhan se oli Itä-Viertotie vielä.' (Vahvennuokset J. M.)

Suomenkielisiä vastineitakin kuitenkin löytyy: *me käytiin sit skolee siinä Viipurinkatu kahdeksastoista* (*skole* 'koulu' < rts. *skola*).

Myös adverbit ovat tutkimusaineistossa suurimmaksi osaksi suomenkielisiä (*kovasti, paksusti, vieressä, aina, enemmän, etukäteen*), mutta poikkeuksiakin löytyy: paikan adverbi *vek(e), veks* 'pois, poissa' (vrt. saks. *veg* 'pois', *Weg* 'tie'; rts. *väg* 'tie') sekä ruotsinkielisestä ilmauksesta *med sig* 'kanssaan' peräisin oleva sanavartalo *messi-* (Karttunen 1979 s.v. *messissä*), joka esiintyy aineistossani sijamuotoihin taivutettuna inessiivissä *messi-* + *-ssä* > *messissä* 'mukana' ja illatiivissa *messi-* + *-iin* > *messiin* 'mukaan'. Esimerkki (16) havainnollistaa viimeksi mainitun adverbin käyttöä:

- 16) Mutši sano, et: "Älä duunaa tota päälles nyt, kun mennään juhlii!" Nii faija skii-as, et: "Starbi olis alasti, ellei sil oo hugarii **messissä**, saatana", että "se täytyy olla aina".

'Äiti sanoi, että: "Älä laita tuota päällesi nyt, kun mennään juhliin!" Niin isä sanoi, että: "Mies olisi alasti, ellei hänellä ole puukkoa **mukana**, saatana", että "se täytyy olla aina".' (Vahvennuokset J. M.)

Jarva (2008: 67) antaa lisää esimerkkejä muusta kuin suomen kielestä peräisin olevista adverbeista: *tvärt* 'välittömästi, pian' < rts. *tvärt* 'äkkiä, yhtäkkiä', *liit(t)e* 'vähän' < rts. *lite* 'vähän, hiukan' ja *skoraa* 'pian, nopeasti' < ven. *skóro* 'pian'. Kyseisiä sanoja ei kuitenkaan esiinny omassa aineistossani, vaan käytössä on niiden suomenkielisiä vastineita (*vähä(n), äkkiä*).

Vanhassa Stadin slangissa sisältösanat, jopa kielen perussanastoon (core vocabulary) kuuluvat sanat, ovat suureksi osaksi peräisin muusta kuin suomen kielestä (Wälchli 2005: 1; Jarva 2008: 66). Ryhmään kuuluu runsaasti etenkin substantiiveja, esimerkiksi *mutši* 'äiti' < rts. *mor, moder* 'äiti', *faija* 'isä' < rts. *fader* 'isä', (*f*)*likka* 'tyttö' < rts. *flicka* 'tyttö', *bilika*

'auto' < rts. *bil* 'auto', *maga* 'maha' < rts. *mage* 'maha', *bastu* 'sauna' < rts. *bastu* 'sauna' ja *hima* 'koti' < rts. *hem* 'koti'. Edellä mainituista esimerkeistä voidaan havaita, että monista jokaiselle kielelle oleellisista sanoista, kuten perheenjäsenten nimityksistä ja ruumiinosista, käytetään vanhassa Stadin slangissa muusta kuin suomen kielestä peräisin olevia ilmauksia. Myös monet keskeiset adjektiivit ja verbit ovat muusta kuin suomen kielestä, eritoten ruotsista peräisin: *fitti* 'kelju, ikävä' < rts. slg. *fittig* 'ikävä, kelju', *bamlaa* 'puhua' < rts. *babbla* 'jaaritella', *bonjaa* 'ymmärtää' < ven. *ponjat*, *ponimat* 'ymmärtää', *bulttaa* 'lyödä' < rts. *bulta* 'lyödä', *flammaa* 'seurustella' < rts. *flamma* 'heila, tyttöystävä' ja *grinaa* 'nauraa, virnistellä' < rts. *grina* 'nauraa, virnistellä'. Seuraava esimerkki (17) havainnollistaa, miten paljon arkisessa keskustelussa käytetään ruotsalaisperäisiä sisältösanoja:

- 17) No Masa oli niin paljo jännittynyt siin, et sen **bulttas magan** löysäks, ja sille tuli **skeidishätä**. Ja se huus ikkunalla, et: ”**Mutši, mutši, kniipaa nykla ja smirgari!**” – – Ja [mutši] **kniipas bulin smirgarin!** Ja oli kai siin jotain **fisua** pääl, suolafisuu tai muuta, ja **nyklan**, ja mentii **skinderii**.

'No Masa oli niin kovasti jännittynyt siinä, että hänellä meni maha löysäksi, ja hänelle tuli vessahätä. Ja hän huusi ikkunalla, että: ”Äiti, äiti, heitä avain ja voileipä!” – – Ja [äiti] heitti ison voileivän! Ja oli kai siinä jotain kalaa päällä, suolakalaa tai muuta, ja avaimen, ja menimme ulkokäymälään.’ (Vahvenukset ja lisäykset J. M.)

Vaikka vanhan Stadin slangin sanastosta puhuttaessa korostetaan monessa yhteydessä sen huomattavaa ruotsalaisperäisyyttä (ks. esim. Paunonen (2000) ja Kallio (2007)), tutkimusaineistostani kuitenkin löytyy myös paljon suomenkielisiä sisältösanoja, esimerkiksi *aamu*, *elää*, *syntyä*, *tietää*, *ostaa*, *ottaa*, *sanoa*, *tehdä*, *aika*, *asia*, *hajottaa*, *harja*, *harjata*, *heikko*, *hieno*, *huono*, *hyvä*, *kasvaa*, *kaula*, *pieni* ja *polvi*. Kuten jo yllä olevista esimerkeistä voidaan nähdä, suuri osa suomenkielisistä sisältösanoista on sanaluokaltaan verbejä. Tutkimusaineistossani esiintyy myös usein rinnakkain sekä suomen- että vieraskielisiä synonyymisiä ilmauksia: *hyppää* ja *hoppaa* (< rts. *hoppa*), *iso* ja *buli* (< rts. *bulen*), *jalka* ja *klabbi* (< rts. *labb* 'kämpälä'), *kallio* ja *bärtši* (< rts. *berg*), *mies* ja *gubbe* (< rts. *gubbe* 'kaveri (miehestä)'), *poika* sekä *giba* (< rts. *gubbe* 'kaveri (miehestä)', *kille* 'poika') ja *kundi* (< rts. *kund* 'asiakas'), *seisoa* ja *staijaa* (< rts. *stå* 'seisoa', *stanna* 'pysyä, seisauttaa'), *vanha* ja *gamla* (< rts. *gammal*, *gamla* 'vanha'), *vihainen* ja *jeeveli* (< rts. *jävla*, *jävlig* 'pirunmoinen'), *vesi* ja *voda* (< ven. *voda* 'vesi') sekä *kävellä*, *dallaa* (< sm. *tallaa*) ja *steppaa* (< rts. *steppa* 'astella'). Aineistosta löytyy myös samaa tarkoittavia ilmauksia, joista yksi variantti on suomenkielinen (*kaatua*), yksi ruotsinkielinen (*kantraa* 'kaatua' < rts. *kantra* 'kaatua') sekä

yksi suomenkielinen metaforinen ilmaus (*lentää* 'kaatua, mennä nurin'). Toinen tällainen esimerkki on 'nenä', jolle löytyy jo suhteellisen pienestä aineistostani jopa viisi eri synonyymista sanaa: ruotsalaisperäiset *knesa* ja *knevde* (molemmat < rts. *näsa* 'nenä'), ruotsalainen metaforinen *klyyvari* (< rts. *klyvare* 'halkaisija') sekä suomenkielinen *nenu* ja suomenkielinen metaforinen *nokka*.

Vaikka metaforisia ilmauksia onkin Paunosen (2006a: 360) mukaan vanhassa Stadin slangissa vain vähän ja ne yleistyvät vasta uudemmassa Stadin slangissa ruotsalaisperäisten sanojen häviämisen myötä, tutkimusaineistostani on kuitenkin löydettävissä esimerkkejä metaforisista sanoista: *pumppu* 'sydän' kuvaa elimistöön verta pumpaavaa elintä, 'vankilaa' kutsutaan *linnaksi* luultavasti lähinnä näiden kahden paikan ulkomuodon yhteneväisyyksien takia ja *kuono* 'kasvot' on eläimen ja ihmisen kasvot rinnastava ilmaus. Sana *hoito* 'puukko' on peräisin Suomen murteista, kun taas samaa tarkoittava *keglu* (< sm. *kekäle* 'puukko') on vankien salakieltä, samoin kuin 'poliisia' tarkoittava *koukku* (Paunonen 2000: 30).

Keskityin tutkimuksessani tarkastelemaan aineistoani lekseemitasolla, koska siten sain vertailukelpoisia tutkimustuloksia muiden tutkijoiden tuloksiin nähden, kyseiset laskelmat kun on tehty luultavasti kaikissa tapauksissa sanalistojen pohjalta. Vaikka keskityin tutkimuksessani tarkastelemaan aineistoa lekseemitasolla, laskin myös samalla aineistostani sanaesiintymät eli sen, kuinka monta kertaa lekseemi esiintyy tekstissä eri taivutusmuodoissaan. Tarkastelemalla sanaesiintymien lukumääriä sain selville aineistoni lekseemien esiintymisfrekvenssin eli sen, mitä lekseemejä aineistossani käytetään eniten. Seuraavassa taulukossa (4) on rinnakkain vuonna 1979 julkaistun *Suomen kielen taajuussanaston* (Saukkonen ym. 1979) ja vuonna 2004 julkaistun *Suomen sanomalehtikielen taajuussanaston* (Kielipankki 2004) frekvenssilistat sekä oman tutkimusaineistoni frekvenssilista.

Taulukko 4. Suomen yleiskielen sekä oman tutkimusaineistoni 20 yleisintä sanaa. (Saukkonen ym. 1979; Kielipankki 2004).

	Suomen kielen taajuussanasto 1979	Suomen sanomalehtikielen taajuussanasto 2004	Tutkimusaineisto (frekvenssi)
1	olla	olla (v)	se (625)
2	ja	ja (kon)	olla (581)
3	se	ei (v)	ja (430)
4	ei	se (pron)	ni(in) (355)
5	joka	että (kon)	minä/mä (216)
6	että	joka (pron)	ku(n) (211)
7	tämä	vuosi (s)	ne (161)
8	hän	hän (pron)	et(tä) (157)

	Suomen kielen taajuussanasto 1979	Suomen sanomalehtikielen taajuussanasto 2004	Tutkimusaineisto (frekvenssi)
9	voida	myös (adv)	ei (154)
10	saada	saada (v)	sit(ten) (148)
11	mutta	mutta (kon)	siel(lä), sielt(ä), sinne (132)
12	niin	tämä (pron)	siin(ä) (130)
13	kuin	voida (v)	me (129)
14	ne	tulla (v)	no (129)
15	kun	suomi (erisn)	joo (118)
16	tulla	tehdä (v)	kundi (106)
17	myös	kun (kon)	mut(ta) (102)
18	tai	pitää (verbi)	sillo(in) (97)
19	kaikki	mukaan (prepositio)	perkele (97)
20	aika	uusi (adjektiivi)	tulla (75)

Taulukon mukaan aineistoni 20 esiintymisfrekvenssiltään suurimmasta lekseemistä jopa 19 on suomalaisperäisiä, ja listalla on vain yksi ruotsalaisperäinen sana, *kundi* 'poika', joka on vasta 16. käytetyin lekseemi tutkimusaineistossani. Suurin osa eniten käytetyistä lekseemeistä on funktiosanoja niin aiemmin julkaistuissa taajuussanastoissa kuin omassa tutkimusaineistossanikin. Edellä olevan taulukon frekvenssilistat vahvistavat osaltaan tutkielman alussa esittämäni ennakkohypoteesin siitä, että suurin osa funktiosanoista on peräisin suomen kielestä. Suomen yleiskielestä peräisin olevat ja siinä hyvin yleisessä käytössä olevat funktiosanat ovat luultavasti jääneet Liutun (1951) ja Paunosen (2000) arvioissa huomioimatta, koska niitä ei ehkä mielletä ”varsinaisiksi” slangisanoiksi. Tämä selittäisi huomattavan eron heidän arvioidensa ja omien tutkimustuloksieni välillä.

6.2 Semanttiset attraktiokeskukset

Stadin slangille on ominaista synonyymisten ilmausten runsaus tietyillä aihealueilla (Forskåhl 2006: 58). Paunosen (2006a: 336) mukaan Stadin slangissa voi olla äänteellistä, johtopillista tai metaforista synonymiaa. Esimerkiksi 'tupakkaa, savuketta' tarkoittavia sanoja Stadin slangissa on kautta aikojen ollut noin sata erilaista (esim. *rööki, blaadi, sätkä, ratapölkky, spaddu*), ja 'tyttöä, naista' tarkoittavia jopa yli kolmesataa (esim. *bööna, pimu, friidu, jatsipiikki, tsiguli, pulu*) (mts. 342–346, esimerkit Paunosen). Monesti yleiskieliset sanat perusmerkityksineen eivät puhujien mielestä ole tarpeeksi värikkäitä ja osuvia, joten niiden sijaan suositaan mieluummin metaforisia ilmauksia ja vieraista kielistä lainattuja sanoja (Hämäläinen 1946: 263; Sperber 1965: 46). Stadin slangin sana *reva* 'takapuoli,

takamus' on hyvä esimerkki sanasta, jonka merkitysyhteys etymologiseen vastineeseensa on metaforinen: sana on peräisin ruotsinkielisestä sanasta *reva*, joka tarkoittaa 'halkeama, rako'.

Metaforisia ilmauksia leimaa usein tilapäisyys, ja varsinkin vahvan tunnelatauksen sisältävät sanat menettävät nopeasti iskevyyttään ja niiden tilalle syntyy jatkuvasti uusia, elinvoimaisempia nimityksiä slanginpuhujien pyrkiessä jatkuvasti kehittämään mahdollisimman kuvaavia ilmauksia elinpiiriinsä läheisesti liittyville ilmiöille ja tarkoitteille (Hämäläinen 1946: 261; Sperber 1965: 46; Häkkinen 1997: 47). Osa uusista varianteista on vain hetken ”muodissa” (esim. *jatsipiikki* 'tyttö, nainen', *tsava* 'tyttö, nainen'), toiset taas kestävät paremmin aikaa ja kulutusta (esim. *friidu* 'tyttö, nainen', *gimuli* 'tyttö, nainen') (Paunonen 2006a: 346, esimerkit Paunosen). Koska uusien slangisanojen muodostuminen on kytköksissä ennen kaikkea tunteeseen, on helppo ymmärtää, miksi vanhan Stadin slangin yleiskielestä poikkeavuus näkyy enemmän sanaston kuin kielen rakenteiden vaihteluna. Tärkeintä on saada puheenaiheena oleville asioille mahdollisimman kuvaavia nimityksiä, ja tällöin muutokset sanaston tasolla riittävät (Hämäläinen 1946: 260).

Slangi on muun muassa Hämäläisen (1946: 257–259) ja Kallion (2007: 180) mukaan aina ollut enemmän poikien ja miesten kuin tyttöjen ja naisten käytössä. Siksi onkin luonnollista, että vanhan Stadin slangin tyypillisimmät semanttiset attraktiokeskukset liittyvät juuri poikien suosimiin aktiviteetteihin ja mielenkiinnon kohteisiin, kuten tappelemiseen ja leikkimiseen, juoksemiseen ja kaatuilemiseen, tyttöihin, tupakkaan ja alkoholiin (vanhan Stadin slangin semanttisista attraktiokeskuksista lisää esim. Paunonen 2000, Forsskahl 2006). Mainitut merkityskeskittymät erottuvat selvästi myös omasta tutkimusaineistostani. Alkoholiin liittyviä sanoja ei tosin ole nauhoituksella kovin paljon, lähinnä humalaisista vanhemmista miehistä puhuttaessa, kuten nähdään seuraavasta esimerkistä (18):

18) Ja jumalaut täältä tulee, se oli kai Longskonkka sitte, – – ja perkele, ni käy tohon Lenkkaan kiinni ja ne perkele alkaa kragaa, katos ku se [Longskonkka] olis halunnu föraa sen boseen. Lenkka oli kai vähän **jurrissa** ja perkele Lenkkahan [oli] katos himafarstaris, no eihän se enää lähteny messiin. Ja jumalaut ne kragasi, ja mä olin semmonen snadi kundi, mä menin siihe nurkkaan sitte siin farstaris, ja jumalaut ne romahtaa mun päälle!

'Ja jumalauta täältä tulee, se oli kai Longskonkka sitten, – – ja perkele, niin käy tuohon Lenkkaan käsiksi, ja he perkele alkavat tapella, katsos kun se [Longskonkka] olisi halunnut viedä hänet vankilaan. Lenkka oli kai vähän **humalassa** ja perkele Lenkkahan [oli] katsos kodin eteisessä, no eihän hän enää lähtenyt mukaan. Ja jumalauta he tappelivat, ja minä olin sellainen pieni poika, minä menin siihen nurkkaan sitten siinä eteisessä, ja jumalauta he kaatuvat minun päälleni!' (Vahvennukset ja lisäykset J. M.)

Alkoholiin viittaavien sanojen puuttumisen syynä voi olla muun muassa se seikka, että puhujat ovat olleet hyvin nuoria niinä vuosina, joiden aikaisia tapahtumia he muistelevat. Sanaston perusteella puhujien mielenkiinnon kohteina olivat ennemminkin salaa tupakoiminen, tappeleminen, mato-onkiminen, poliisin kiusaaminen sekä ympäri kaupunkia ja kallioita juoksenteleminen.

Olen rajannut erisnimet pois tutkimusaineistosta muodostamastani lekseemilistasta selkeyden vuoksi, mutta esittelen niitä hieman tässä alaluvussa tarkkaillessani aineistoa enemmän semanttisesta näkökulmasta. Esimerkiksi monista henkilöiden lempinimistä on vaikea sanoa, mistä kielestä ne ovat alun perin peräisin. Monilla paikannimillä taas on sekä suomesta että ruotsista peräisin olevia kutsumanimiä. Paunosen (2006b: 59) mukaan ruotsalaiset paikannimien variantit olivat käytössä 1930-luvulle asti, jonka jälkeen alettiin yleisemmin käyttää suomenkielisiä vastineita. Tyypillisiä Helsingin alueiden nimiä 1900-luvun alussa olivat esimerkiksi *Turika* 'Tullisaari' (< rts. *Turholm*), *Valka* 'Vallila', *Hagis* 'Hakaniemi', *Bärgga* 'Kallio' (< rts. *berg* 'kallio') *Hesari* 'Helsinginkatu', *Blobika* 'Mustikkamaa' (< rts. *blåbär* 'mustikka'), *Röba* 'Punavuori' (< rts. *Rödbergen* 'Punavuori') ja *Edisa* 'Taivallahti' (< rts. *Edesviken* 'Taivallahti'). Slanginauhoituksella puhutaan myös paljon *Tširraan* joutumisesta: *Bludea flygaa siin saatanasti ja toi sitte, eihä siin muuta kun Tširraan vaan!* Kyseessä oleva paikka on Helsingin Kirurginen sairaala, joka on perustettu vuonna 1898 (Paunonen 2000 s.v. *Tsirra*). Esimerkissä (19) nähdään, miten eräskin puukkotappelu aiheuttaa matkan sairaalaan:

- 19) No Pave vanha kasakan kundi, jumalaut se veti hugarii heti ja luffas perään. Ja tää kundi trillas siihe ja reva jäi pystyyn, kun se skuffas sen keglun sisään. Ja perkema sitte, nii no siinähän kragattiin yhä edelleen. Sit nää joutu **Tširraan**, nii Pavel oli knesassa buli ventti ja tällä oli revassa buli ventti! Perhana, ja leguri sano, et: ”Missäs te ootte ollu?”

'No Pave vanha poliisimies, jumalauta hän veti puukon heti esiin ja juoksi perään. Ja tämä poika kaatui siihen ja takapuoli jäi pystyyn, kun hän työnsi sen puukon sisään. Ja perkema sitten, niin no siinähän tapeltiin yhä edelleen. Sitten he joutuivat **Kirurgiseen sairaalaan**, niin Pavella oli nenässä iso haava ja tällä oli takapuolella iso haava! Perhana, ja lääkäri sanoi, että: ”Missäs te olette olleet?”” (Vahvennukset J. M.)

Helsingin alueella sijaitsevat kalliot olivat tutkimusaineistonani toimivan slanginauhituksen sisällöstä päätellen yleisiä ja mieluisia pikkupoikien leikkipaikkoja 1900-luvun

alussa, ja siitä johtuen niistä myös puhutaan paljon aineistossani, esimerkiksi: *Suruttomain kalliolle, Marjatan bärtsillä, Kägärin bärtsi ja Blobikan ja Turikan väliin siihe Flensmanin bärtsille* (*bärtsi* 'kallio' < rts. *berg*). Suruttomain kallio on kutsumanimi kallioille, jotka sijaitsevat Kallion kaupunginosassa Torkkelinkadun, Pengerkadun ja Hämeentien paikkeilla. Muita lempinimiä kyseisille kallioille ovat muun muassa Torkkelin bärtsi ja Builiksen bärtsi. (Paunonen 2000 s.v. *Suruttomain bärtsi; Builiksen bärtsi*.) Marjatan kallio ja Kägärin kallio taas ovat eri nimityksiä samoille Sörnäisissä sijaitseville kallioille (Paunonen 2000 s.v. *Marjatan bärtsi*). Kallioilla *brassailtiin* eli riehuttiin ja leikittiin, ja sen *branttiksilta* eli jyrkiltä mäiltä laskettiin alas yleensä tynnyrinlaudoista itse tehdyillä *tunnareilla, tunttareilla* ja *platikoilla* (< rts. *platta* 'laatta, levy'), ja joskus harvemmin kaupasta ostetuilla *skimboilla* (< rts. *skidor* 'sukset' (Karttunen 1979 s.v. *skimbat*)).

Vaikka alkoholi ei noussut yleiseksi aiheeksi aineistoni sanastossa, tupakan polttamiseen liittyvää sanastoa sen sijaan oli tutkimusaineistossa runsaasti. Sitä pyrittiin tekemään salassa aikuisilta, kuten esimerkki (20) havainnollistaa:

- 20) Toi yks Anttoni skiias mulle, ku lähetti skolest, että: ”Mullon **rööki**”, et ”mennään **röökaa** siihe, just siihe Suruttomien bärtsille”. Mentii **röökaa** sinne ja **vedettii sluggii** oikein, perkema, ja jumalauta friidut tulikii, meidän luokan friidut! Ja ne hiffas: Ahha, Anttoni ja Väiski **blaadaa** tuolla. Perkele ne skvalras heti!

'Tuo eräs Anttoni sanoi minulle, kun lähdimme koulusta, että: ”Minulla on **tupakkaa**”, että ”mennään **polttamaan tupakkaa** siihen, juuri siihen Suruttomien kalliolle”. Menimme **polttamaan** sinne ja **imimme savua** oikein, perkema, ja jumalauta tytöt tulivatkin, meidän luokkamme tytöt! Ja he tajusivat: Ahha, Anttoni ja Väiski **polttavat** tuolla **tupakkaa**! Perkele he kantelivat heti!’ (Vahvennuokset J. M.)

'Tupakkaa, savuketta' tarkoittava *blaadi* ja siitä johdettu verbijohdos *blaadaa* 'tupakoida' ovat peräisin ruotsin kielen sanasta *bladtobak* 'lehtitupakka' (Liuttu 1951 s.v. *blaadi*). Mielenkiintoista on, että ruotsinkielisestä yhdyssanasta on johdettu slangisana käyttämällä nimenomaan sen määriteosaa *blad-*, joka ei tarkoita 'tupakkaa', vaan 'lehteä' yleensä. Tämä sanavalinta voi johtua halusta korostaa vanhan Stadin slangin sanaston eroavaisuutta yleiseen puhekieleen, koska yhdyssanan edusosasta johdettu sana *tupakka* on muutenkin hyvin yleisessä käytössä suomen kielessä. Myös sanat *röökaa* 'polttaa tupakkaa' ja *rööki* 'tupakka' ovat peräisin ruotsin kielestä, sanoista *röka* 'tupakoida' ja *rök* 'sauhut (tupakoinnista)'. Substantiivi *rök* tarkoittaa ruotsin kielessä myös 'savua' yleensä, joten sanan kohdalla on selvästi tapahtunut jo ruotsin kielessä merkityksen laajentuminen tarkoittamaan sekä 'savua'

että 'tupakansavua'. (MOT Ruotsi s.v. *röka*; *rök*.) Niin ikään ruotsin kielestä peräisin on myös sana *sluggi* merkityksessä 'savut tai imaisu savukkeesta'. Se on muodostettu ruotsalaisesta verbistä *sluka*, joka tarkoittaa 'nielaista, hotaista' (Liuttu 1951 s.v. *sluggi*). Sanan merkitys on muuttunut 'nielaisemista' tarkoittavasta verbistä 'tupakan imaisemiseen' siirtyessään ruotsin kielestä vanhaan Stadin slangiin. *Sluggi* esiintyy tutkimusaineistossa myös edusosana yhdyssanassa *hermosluggit* 'hermosavut, tupakointi hermostuneisuuden lieventämiseksi' seuraavanlaisissa kontekstissa (21):

- 21) Painettiin sinne Builiksen bärtsille, ja saatana mä trillasin siinä. Saatana, ku klabbu otti johku stenuun, ja perkele mä kantrasin! Ja handut veressä, kaikki! Semmonen karkee bärtsi! Ja polvet ja bökat meni vielä söndriks. – – No, jumalauta, mä mietin, et mitä nyt. No, mä tvettasin siin plottissa kädet ja vedin vähän revaan, bökanrevaan ne kuivaks, ja **röökattiin** siinä vähän niinku **hermosluggit**.

'Menimme sinne Builiksen kalliolle, ja saatana minä kaaduin siinä. Saatana, kun jalka jäi kiinni johonkin kiveen, ja perkele minä kompastuin! Ja kädet veressä, kaikki! Sellainen karkea kallio! Ja polvet ja housut menivät vielä rikki. – – No jumalauta, minä mietin, että mitä nyt. No, minä pesin siinä lätäkössä kädet ja vedin vähän takamukseen, housuntakamukseen niitä kuivaksi, ja **poltettiin** siinä vähän niin kuin **hermosavut**.' (Vahvennuksat J. M.)

Yhdeksi semanttiseksi attraktiokeskukseksi nousivat verbit merkityksessä 'kaatua, pudota'. Sille on tutkimusaineistossani neljä eri synonyymista sanaa: ruotsin kielestä peräisin olevat *kantraa* 'kaatua, mennä nurin, kompastua' < rts. *kantra* 'kaatua, mennä nurin' (Karttunen 1979 s.v. *kantrata*) ja *trillaa* 'kaatua, pudota' < *trilla* 'kaatua, pudota' (Kallio 2007: 184) sekä suomen yleiskielen mukainen *kaatua* ja suomenkielinen metaforinen ilmaus *lentää* 'kaatua, mennä nurin'.

'Tyttöä' ja 'naista' tarkoittavia sanoja löytyi aineistostani runsaasti: (*f*)*likka* (< rts. *flicka* 'tyttö, nainen'), *friidu* (< rts. *fridon* 'tyttö, nainen'), *jedari* (vrt. rts. ark. *jänta* 'tyttö, nainen'), *jentta* (< rts. ark. *jänta* 'tyttö, nainen'), *gimma* (< rts. *gimma*, *gremma* 'tyttö, nainen' (Paunonen 2000: 34)), *sussu* ja *lyyli*. Suurin osa kyseisistä synonyymisista ilmauksista on peräisin ruotsin kielestä. Suomen yleiskieleenkin kuuluva *tyttö* esiintyy aineistossani vain yhdyssanan *pikkutyttö* edusosana. Tyttöjen ulkomuoto herättää pojissa usein paljon kiinnostusta, kuten esimerkistä (22) voidaan nähdä:

- 22) Sillo **flikoil** oli bökat ja glensa, ja sitte perkele, ku ne alko vetää glensaa vek, nii ne huus, skriigas heti kündeille: "Älkää tšiigako tänne!" Eihä me tšiigattukaan niitä, muuta ku mejän täyty tšiigaa, näethän.

'Silloin **tyttöillä** oli housut ja leninki, ja sitten perkele, kun he alkoivat vetää leninkiä pois, niin he huusivat heti pojille: "Älkää katsoko tänne!" Emmehän me katsoneetkaan heitä, paitsi että meidän täytyi katsoa, näethän.' (Vahvennuksat J. M.)

Naispuoliseen 'heilaan' tai 'tyttöystävään' viitataan tutkimusaineistossa sanalla *flamma*, joka tulee vanhasta ruotsinkielisestä samaa tarkoittavasta sanasta *flamma* (MOT Ruotsi s.v. *flamma*). Substantiivista *flamma* on aineistossani käytössä myös verbijohdos *flammaa* 'seurustella'. Suomenkielistä *muija*-sanaa käytetään aineistossa vain merkityksessä 'tyttöystävä', mutta se voi Paunosen (2000 s.v. *muija*) mukaan tarkoittaa vanhassa Stadin slangissa myös 'naista' yleensä. Yleensäkin suurin osa 'tyttöä' ja 'naista' tarkoittavista sanoista voi tarkoittaa kontekstista riippuen myös 'tyttöystävää', 'huonomaineista naista' tai 'ilotyttöä' (Paunonen 2000: 33). Prostituoituun naiseen viittaava sana *blaija* 'katunainen, ilotyttö' on peräisin venäjän kielen sanasta *bljadj* 'huora, portto' (Karttunen 1979 s.v. *blaija*).

Yhdeksi laajaksi semanttiseksi attraktiokeskukseksi tutkimusaineistossani erottuu 'tappelemista' ja 'tappelua' kuvaavat ja aiheeseen läheisesti liittyvät 'lyömistä' ja 'puukkoa' merkitsevät synonyymiset ilmaukset. Ruotsin kielen 'kaulusta' tarkoittavasta *krage*-sanasta on muodostettu vanhaan Stadin slangiin verbi *kragea* 'tapella, nahistella', sekä nominijohdokset *krageus* 'tappelu, tappeleminen' ja *krageninki* 'tappelu'. Tappeleminen on eräänlaista toisen kaulukseen kiinni tarraamista, millä selittyy merkitysyhteys ruotsinkielisen alkuperäisen sanan ja slangisanojen välillä (Paunonen 2000: 29). Aineistossani esiintyy myös 'kaulusta' tarkoittava sana *krage*, joka on samasta ruotsinkielisestä sanasta peräisin. Edellä mainittujen sanojen lisäksi aineistossani esiintyy deskriptiivinen sana *mähinä* merkityksessä 'metakka, nujakka, tappelu'. Eri sakkeihin eli porukoihin kuuluvat pojat tappelivat keskenään heittämällä ja lyömällä toisiaan *musuilla* ('heitettävän kokoinen kivi') ja *stenuilla* ('kivi' < rts. *sten* 'kivi'), ja joskus tappelut yltyivät suuriksi *stenusodiksi*. Tutkimusaineistostani löytyy viisi eri 'lyömistä' tarkoittavaa verbiä: *bulttaa* < rts. *bulta* 'jyskyttää, takoa, hakata' (MOT Ruotsi s.v. *bulta*), *flinttaa* < rts. murt. *flinta* 'lyödä' (SSA 1 s.v. *flintata*), *gibbaa* 'lyödä, iskeä (katuun), panna matalaksi' < rts. *kipa* 'kaataa, kumota, kipata' (Karttunen 1979 s.v. *kipata*), *koikkaa* < rts. murt. *koika* 'lyödä, läimäyttää' (Liuttu 1951 s.v. *koikata*) sekä suomen yleis-kielen mukainen *lyödä*. Esimerkissä (23) nähdään, miten suomalais- ja ruotsalaisperäisiä synonyymisiä ilmauksia käytetään vanhassa Stadin slangissa sekaisin jopa peräkkäisissä lauseissa:

- 23) No sitte Matti joutu ja kuulusteluun siitä [välikohtauksesta], nii Matti sano, et ei hän tiedä, et sen piti **lyödä**. Ja Immu oli siellä ja muuta, se yritti **koikkaa** hoidolla Mattia! Matti sano, et: ”Ei, sillä oli se jungo koko ajan kourassa, kun hän lenti siitä ulos. Se on jollain tapaa itte siinä, kun sitä kättä väännettiin, satuttanu ittesä.”

’No sitten Matti joutui myös kuulusteluun siitä [välikohtauksesta], niin Matti sanoi, että ei hän tiedä, että hänen piti lyödä. Ja Immu oli siellä ja muuta, hän yritti lyödä puukolla Mattia! Matti sanoi, että: ”Ei, hänellä oli se puukko koko ajan kädessä, kun hän lenti siitä ulos. Hän on jollain tapaa itte siinä, kun sitä kättä väännettiin, satuttanut itsensä.” (Vahvennuksset ja lisäykset J. M.)

Myös tappelemiseen ja lyömiseen liittyvälle ’puukolle’ löytyy monta synonyymista ilmausta tutkimusaineistostani: Paunosen (2000: 30) mukaan suomen murteista peräisin oleva *hoito*, joko Pohjanmaan ruotsalaisista murteista (vrt. rts. murt. *junge* ’puukko’ (Paunonen 2000: 29)) tai suomalaisista murteista (vrt. sm. murt. *junki* ’puukko’ (Liuttu 1951 s.v. *jungo*)) peräisin oleva *jungo*, ruotsin kielestä tulleet *hugari* < rts. *huggare* ’sapeli’ (Karttunen 1979 s.v. *hugari*) ja *knigu*, joka esiintyy myös asussa *knivu* < rts. *kniv* ’veitsi, puukko’ (Liuttu 1951 s.v. *knigu*) sekä suomen kielen *kekäle*-sanasta muodostettu muunnos *keglu* (Liuttu 1951 s.v. *keglu*).

Tutkimusaineistossa on paljon ’ulosteeseen’ ja ’ulostamiseen’ liittyviä sanoja. Niitä käytetään myös kuvaamaan ’likaisuutta’ yleensäkin. Ryhmä on ollut erilaisten synonyymisten varianttien perusteella hyvin produktiivinen, ja suurin osa kyseiseen aiheeseen liittyvistä sanoista on muodostettu ruotsin kielen sanoista *gödsel* ’uloste’ ja *skit* ’uloste’. Ryhmässä on sekä substantiiveja, adjektiiveja että verbejä: *göna* < rts. *gödsel* ’uloste’, *flönkkä* vrt. *gönkkä*, *göntsä* < rts. *gödsel* ’uloste’, *skeida* < rts. murt. *skita*, *skeit* ’uloste’ < rts. *skit* ’uloste’ (Liuttu 1951 s.v. *skeida*), *sköna* vrt. *göna* < rts. *gödsel* ’uloste’, *gönaaminen* ’ulostaminen’ < rts. *gödsel* ’uloste’, *gönkkaa* ’ulostaa, paskantaa’ < rts. *gödsel* ’uloste’, *skeidaa* ’ulostaa’ < rts. murt. *skita*, *skeit* ’uloste’ < rts. *skit* ’uloste’, *skeidanen* ’paskainen, likainen, saastainen’ vrt. *skeida* < rts. *skit* ’uloste’ sekä *skiti* ’likainen, saastainen’ < rts. *skitig* ’likainen’ (Kallio 2007: 183). Slangijohtimilla johdettuja sanoja ovat ’vessaa’ merkitsevät *gönkkis* < *gönkk-* + *-is* < *gönkkä* ’uloste’ < rts. *gödsel* ’uloste’ sekä *skinderi* ’ulkokäymälä, puusee, wc’ < *ski-* + *-nderi* vrt. *skidu* ’wc’ < rts. *skithus* ’wc’ (Karttunen 1979 s.v. *skinderi*). ’Kaatopaikkaa’ tarkoittava slangisana *skeidis* on johdettu slangisanasta *skeida* ’uloste’ (*skeid-* + *-is*), joka puolestaan on muodostettu ruotsinkielisestä murren sanasta *skita*, *skeit* ’uloste’ ja ruotsin kielen sanasta *skit* ’uloste’ (Liuttu 1951 s.v. *skeida*). Helsingissä on 1900-luvun alussa ollut tutkimusaineistoni perusteella avoimia likaviemäreitä, koska sitä merkitseviä sanoja esiintyy aineistossa

runsaasti: *skeidakanaali*, *skeidiskanaali* (*skeida-*, *skeidis-* < rts. murt. *skita*, *skeit* 'uloste' < rts. *skit* 'uloste' (Liuttu 1951 s.v. *skeida*); *-kanaali* 'viemäri, putki' < *kanal* 'putki, kanava, käytävä'), *paskakanaali* sekä *skeidaputki*. 'Vessahädän' merkityksessä käytetään aineistossa sanaa *skeidishätä*. Viimeksi mainituista esimerkeistä nähdään, miten ruotsalais- ja suomalais-peräisiä sanoja yhdistetään vanhassa Stadin slangissa luontevasti yhdyssanoiksi.

Voimasanojen käyttö on tutkimusaineistossani hyvin runsasta, kuten tutkielmassa olevista aineistoesimerkeistäkin voidaan havaita. Hyvin yleisessä käytössä on taipumaton *jumalaut(a)*, esimerkiksi lauseessa *Ja jumalauta muistatsä ne stenusodat?* (*stenusota* 'kivisota' < rts. *sten* 'kivi'). Sanasta esiintyy tutkimusaineistossa myös variantit *jugelauta* ja *jugölauda*. Kirosanoista esiintyy myös kevyempiä muunnoksia, esimerkiksi sanan *perkele* vähemmän voimakkaita variantteja aineistossani ovat *perkema* ja *perhana*. Sanasta *saatana* esiintyy myös sävyllään kevyempi muunnos *saakeli*. Voimasanat toimivat myös vuoropuhelussa reaktionä siihen, mitä on juuri toisen puhujan kertomana kuultu. Esimerkissä (24) puhuja B kertoo puhujalle A heidän yhteisen tuttunsa nykyisistä tekemisistä, ja puhuja A ilmaisee kuulleensa ja ymmärtäneensä puhujaa B lyhyillä toteavilla lausumilla *älä saatana* ja *no perkele*:

24) B: Joo, kas sill onkin kivat duunit nyt, kuule.

A: **Älä saatana.**

--

B: Se on semmosena lotjavahtina New Yorkissa.

A: **No perkele.**

(*duuni* 'työ(paikka)', *lotjavahti* 'laivavahti')

(Vahvennukset J. M.)

Usein voimasanat toimivat määrän intensifioijina (*niin*) *x:sti* -rakenteessa (VISK 2004 § 1725), jossa *x* on jokin voimasana. Seuraavissa esimerkkilauseissa (25) kolme ensimmäistä kuvaa *niin x:sti* -konstruktiolla määrän paljoutta, kun taas viimeisessä esimerkissä voimasanan sisältävä rakenne on yhdessä kieltomuotoisen verbin kanssa merkityksessä 'ei niin kovasti/paljon', ja sillä on ennemminkin määrää vähättelevä kuin korostava sävy:

25) Mut se oli kiva mutši, anto kyl sribaa usein, mut ei se glitšarii antanu, niin ku taas toiset, ne veti glitšarii **niin perkeleesti**.

'Mutta hän oli kiva äiti, antoi kyllä vitsaa usein, mutta ei hän korvapuustia antanut, niin kuin taas toiset, he antoivat korvapuusteja niin perkeleesti.'

Ja jumalaut ku ne alko skriigaa, se gimma skriigas **niin helvetisti**.

(*gimma* 'tyttö', *skriigaa* 'huutaa, kirkua')

Nii, [skeida]kanaali, niin siinähan me käytiin metskamas. Mut perkele ne oli niin saatanan skeidasii kaloi, nii döväs **nii saatanasti**, nii!

'Niin, avoin likaviemäri, niin siinähan me kävimme onkimassa. Mutta perkele ne oli niin saatanan likaisia kaloja, niin haisivat niin saatanasti, niin!'

Juu, vaik en minä musujen perään **niin perkeleesti** pikkukundina ollu.
(*musu* 'kämmenen kokoinen heitettävä kivi') (Vahvennuksset ja lisäykset J. M.)

Kirosanoilla ei siis ole tutkimusaineistossa aina negatiivinen tai halventava sävy, vaan ne voivat olla myös sävyltään neutraalissa käytössä ilmaisevassa määrän paljoutta ja vahvistamassa positiivissävytteistä adjektiivivia (VISK 2004 § 1725), kuten myös esimerkki (26) valaisee:

26) Hyppäs [platikat jaloissa] sporaan buffelin päälle nii siin oli **saatanan kiva** sleepaa jumalaut!

'Hyppäsi [tynnyrilaudoista tehdyt sukset jaloissa] raitiovaunuun puskurin päälle, niin siinä oli saatanan kiva liukua!' (Vahvennuksset ja lisäykset J. M.)

Paunonen (2000: 32–35) mainitsee yleisiksi vanhassa Stadin slangissa esiintyviksi merkityskeskittymiksi edellä mainittujen lisäksi myös 'maalaista' ja 'harmittamista' tarkoittavat sekä 'seksuaalisuutta' kuvaavat sanat. Omasta tutkimusaineistostani löytyy kyllä näihin aihepiireihin liittyviä yksittäisiä sanoja, mutta niille ei ole niin paljon synonyymisia ilmauksia käytössä, jotta voisin erikseen mainita ne selkeästi tutkimusaineistosta esiin nouseviksi semanttisiksi attraktiokeskuksiksi.

6.3 Yhteenveto

Tarkasteltaessa edellä esittelemiäni tutkimusaineiston erottuvimpia semanttisia attraktiokeskuksia voidaan huomata, että aineistosta erottuu muutama erityisen paljon synonyymisia ilmauksia houkutteleva aihepiiri, kuten tyttöihin, tappelemiseen ja kallioilla leikkimiseen liittyvät sanat. Tutkimusaineiston ruotsalaisperäisiä sanoja tarkkailtaessa ei kuitenkaan nouse esiin selkeitä semanttisia attraktiokeskuksia, vaan ruotsalaisperäisiä sanoja käytetään kaikissa aihepiireissä, joita keskustelussa nousee esiin. Joitain saman aiheen ympärille kerääntyneitä lekseemejä erottuu aineistosta, mutta kyseinen ilmiö johtuu ennemminkin johtamisesta, eikä niinkään siitä, että jokin merkitys vetäisi synonyymisia ilmauksia puoleensa: esimerkkinä ruotsalaisperäinen sanapesue *duunaa* 'tehdä työtä', *duunari* 'työntekijä, työmies', *duuni* 'työ'

ja yhdyssana *duunibökat* 'työhousut', jotka ovat peräisin Uudenmaan ruotsalaismurteissa esiintyvistä sanapesueesta *duna* 'valmistaa' ja *don* 'työväline' (Liuttu 1951 s.v. *duunata*, *duuni*). Näin ollen vastaus kolmanteen tutkimuskysymykseeni (Esiintyykö ruotsalaisperäisiä sanoja erityisen runsaasti jossain tietyssä aihealueessa?) on kieltävä. Sen sijaan tutkimusaineiston sisältö- ja funktiosanat jakautuvat selkeästi kahtia lekseemien alkuperän perusteella: ruotsalaisperäiset sanat ovat lähes poikkeuksetta sisältösanoja, kun taas aineiston funktiosanat ovat pääasiassa peräisin suomen kielestä. Alla olevasta aineistoesimerkistä (27) on vahvennettu ruotsalaisperäiset sanat, jotka kaikki ovat merkitykseltään sisältösanoja:

- 27) Sitte Vekan kanssa oltii siinä **Builiksen strittiksen** vieressä ja perhana, toi noin, mut meil ei ollu **stidiä**. No perkele, **blaadii** meill oli, mut ei **stidiä**. No Veka, ku se oli semmonen **friski kundi**, niin se **skiias** et: ”Tuolt tulee yks gnäyssi”, et hän menee **sökaa** siltä **eldistä**.

'Sitten Vekan kanssa olimme siinä Builiksen pisuraarin vieressä ja perhana, tuota noin, mutta meillä ei ollut tulta. No perkele, tupakkaa meillä oli, mutta ei tulta. No Veka, kun hän oli sellainen hyväkuntoinen poika, niin hän sanoi, että: ”Tuolta tulee eräs keikari”, että hän menee pyytämään tältä tulta.' (Vahvennukset J. M.)

Yksikään yllä olevan aineistoesimerkin funktiosanoista ei ole ruotsalainen: *sitte*, *siinä*, *vieressä*, *ja*, *no*, *meill*, *mut*, *se*, *et* ja niin edelleen. Tähän vaikuttaa luultavasti se, että äidinkieleltään suomalaisten vanhan Stadin slangin puhujien on ollut helpompi opetella yksittäisiä uusia nomineja ja verbejä kuin uudistaa koko kielen lauserakennetta. Kahden eri kielen ollessa kontaktissa keskenään yleinen taipumus onkin se, että sanasto lainautuu ensin, ja kielen rakenteiden omaksumista toisesta kielestä tapahtuu yleensä vasta hyvin voimakkaan kulttuurisen paineen alla (Winford 2003: 29–30).

7 PÄÄTÄNTÖ

Tämän tutkielman päätavoitteena oli saada selville, kuinka suuri osa vanhan Stadin slangin lekseemeistä on ruotsalaisia. Tutkimusaineistonani toimi yksi M. A. Nummisen viidestä slanginahoituksesta vuodelta 1965. Ruotsalaisperäisten lekseemien määrällisen osuuden lisäksi tarkastelin sitä, millaisia funktio- ja sisältösanoja koko aineistossa on. Taustajatuksena funktio- ja sisältösanojen tarkastelussa oli saada selville, ovatko ruotsalaisperäiset sanat tyypillisesti jompaankumpaan kategoriaan kuuluvia. Viimeisenä analyysissäni tutkin sitä, nouseeko aineistoni ruotsalaisperäisistä sanoista esiin joitain tiettyjä aihepiirejä, joiden ympärille näyttäisi syntyvän paljon synonyymisia ilmauksia, ja vastaavatko nämä aihepiirit vanhaa Stadin slangia koskevassa tutkimuksessa esitettyjä kielimuodolle tyypillisiä semanttisia attraktiokeskuksia.

Tutkimusaineistossani on yhteensä 1272 lekseemiä. Koska tutkielmani keskittyy siihen, kuinka suuri osa aineiston lekseemeistä on ruotsalaisperäisiä, päädyin ryhmittelemään aineistoni lekseemien alkuperän mukaan alla olevan taulukon (5) osoittamalla tavalla. Täten ruotsalaisperäisten sanojen määrää pystyy selkeästi vertaamaan muista kielistä peräisin oleviin sanoihin.

Taulukko 5. Tutkimusaineiston lekseemien jakautuminen alaryhmiin alkuperänsä mukaan.

	Lekseemit	%
Ruotsalaiset	340	26,7
Muut	894	70,3
Epävarmat	38	3
Yhteensä	1272	100

Tutkimusaineiston perusteella vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni (Kuinka suuri osa tutkimusaineiston lekseemeistä on ruotsalaisia?) on, että ruotsalaisperäisten sanojen määrällinen osuus vanhassa Stadin slangissa on 26,7 %. Yhteensä ruotsin kielestä peräisin olevia sekä alkuperältään mahdollisesti (mutta ei varmasti) ruotsalaisia lekseemejä on 29,7 % lekseemeistä eli alle kolmasosa koko tutkimusaineistosta. Suurin osa eli 70,3 % tutkimusaineiston lekseemeistä on muusta kuin ruotsin kielestä peräisin. Kyseiseen alaryhmään kuuluu pääasiassa suomen yleiskielestä ja murteista peräisin olevia sanoja (*alkaa*, *ei*, *kauan*, *kolkyt-viis*, *turpa* 'kasvot'), mutta yksittäisiä lainasanoja löytyy myös venäjältä, saksasta ja englan-

nista (*voda* 'vesi' < ven. *voda* 'vesi', *groussi* 'suuri' < saks. *gross* 'suuri', *spiikaa* 'puhua' < engl. *speak* 'puhua'). Suomen yleiskielestä ja murteista peräisin olevia sanoja on 68,2 % koko tutkimusaineistosta. Taustaltaan epävarmojen lekseemien prosentuaalinen osuus (3 %) tutkimusaineistostani jäi vähäiseksi, joten se ei juuri vaikuta tutkimustuloksiini. Kuten tutkielman analyysiluvussa kävi ilmi, monet taustaltaan epävarmoista lekseemeistä ovat luultavasti ruotsin kielestä, mutta tarkasteltaessa sanoja etymologian peruskriteereiden avulla asian todistamiseksi ei löytynyt tarpeeksi näyttöä. Tutkimustulokseni vastaavat ennakkohypoteesiani siitä, että tutkimusaineistossa on määrällisesti eniten suomalaisperäisiä sanoja. Tulokset poikkeavat selkeästi sekä Liutun (1951: 23) arvioimasta ruotsalaisperäisten sanojen määrästä (51,2 %) että Paunosen (2000: 28) arviosta, jonka mukaan vanhan Stadin slangin sanastosta jopa kolme neljäsosaa olisi ruotsalaisperäistä.

Monet tutkijat (ks. Liuttu 1951, Paunonen 2000, Kallio 2007) ovat sanoneet, että valtaosa vanhan Stadin slangin sanastosta on peräisin ruotsin kielestä. Tämä johtuu luultavasti siitä, että usein tutkimuksessa keskitytään tarkkailemaan lähinnä sisältösanoja, ja Stadin slangin kohdalla etenkin vierasperäisiltä kuulostavia sanoja. Vanhaa Stadin slangia kuunneltaessa tai luettaessa ruotsalaisperäiset sanat yleensä erottuvatkin silmiinpistävästi tekstistä, kuten aineistoesimerkki (28) havainnollistaa:

- 28) Perkele mä muistan, ku mä menin kerran tota Masaa sökaa himasta, nii sielt kuulu semmonen saatanan skriigaus sielt sisältä. Perkele, ku mutši bamlas ja kaveri skriigas. Mä aukasin oven ja tšiigas, nii Masa sittaa pöydän alla ja huutaa: ”Mutši, mutši, älä bulttaa, bludee tulee jo!” Kato, se oli merkki, et ku bludee tuli, nii sit ei enää bultata.

’Perkele minä muistan, kun minä menin kerran tuota Masaa etsimään kotoaan, niin sieltä kuului sellainen saatanan huutaminen sieltä sisältä. Perkele, kun äiti puhui ja kaveri huusi. Minä aukaisin oven ja katsoin, niin Masa istuu pöydän alla ja huutaa: ”Äiti, äiti, älä lyö, verta tulee jo!” Katsos, se oli merkki, että kun verta tuli, niin sitten ei enää lyödä.’

Kuitenkin vahvennettaessa edellä olevasta aineistoesimerkistä kaikki ruotsalaisperäiset sanat voidaan nähdä, miten paljon siinä on muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevia sanoja. Alla on nähtävissä sama aineistoesimerkki, nyt ruotsalaisperäiset sanat lihavoituna (29):

- 29) Perkele mä muistan, ku mä menin kerran tota Masaa **sökaa himasta**, nii sielt kuulu semmonen **saatanan skriigaus** sielt sisältä. Perkele, ku **mutši bamlas** ja kaveri **skriigas**. Mä aukasin oven ja **tšiigas**, nii Masa **sittaa** pöydän alla ja

huutaa: ”**Mutši, mutši**, älä **bulttaa, bludee** tulee jo!” Kato, se oli merkki, et ku **bludee** tuli, nii sit ei enää **bultata**. (Vahvennuokset J. M.)

Yllä olevassa katkelmassa on yhteensä 58 sanaesiintymää, joista vain 15 on ruotsalaisperäisiä, ja loput 43 ovat alkuperältään suomalaisia. Vanhan Stadin slangin sanastoon kuuluu siis hyvin paljon suomen kielestä peräisin olevia sanoja, vaikkei se kenties näykään tarkasteltaessa pelkästään ”slangimaisilta” kuulostavia sanoja.

Sen lisäksi, että jaottelin tutkimusaineiston lekseemit alaryhmiin alkuperänsä perusteella, tarkastelin myös sitä, millaisia keinoja käytetään siirrettäessä alkuperältään erilaisia sanoja vanhaan Stadin slangiin. Koska lekseemit oli jaoteltu alaryhmiin, pystyin tekemään huomioita siitä, onko edellä mainituissa keinoissa kenties eroja ryhmittäin. Tällaisia eroja en kuitenkaan löytänyt, vaan esimerkiksi slangijohtimien (*smirgari* ’voileipä’ < rts. *smörgås* ’voileipä’, *grode* ’suuri’ < saks. *gross* ’suuri’) ja suomen yleiskielelle vieraiden äänneiden (*tšengut* ’kengät’ < sm. *kengät*, *glitšu* ’kellari, liiteri’ < rts. *lider* ’liiteri’) lisäämistä sanoihin on käytetty jokaisessa alaryhmässä mukautettaessa sanoja vanhaan Stadin slangiin. Yhdys-sanoja tarkastellessani tein mielenkiintoisen huomion siitä, että sanan määrite- ja edusosa voivat vanhassa Stadin slangissa olla aivan luonnollisesti peräisin eri kielistä, esimerkiksi ruotsista ja venäjistä (*öölifafka* ’olutkuppila, ravintola’: *ööli* ’olut’ < rts. *öl* ’olut’, *lafka* ’puoti, ravintola’ < ven. *lavka* ’puoti’). Tutkimusaineiston synonyymisia ilmauksia tarkastellessani tein myös sellaisen havainnon, että vanhassa Stadin slangissa on hyvin usein käytössä sekä suomalais- että ruotsalaisperäinen sana kuvaamassa merkitykseltään samaa asiaa, esimerkiksi *takki* ja *rotši* ’takki’ (< rts. *rock* ’takki’) sekä *asua* ja *budjaa* ’asua’ (< rts. *bo* ’asua’).

Tekemäni analyysin pohjalta voin vastauksena toiseen tutkimuskysymykseeni (Miten tutkimusaineiston sisältö- ja funktiosanat jakautuvat alkuperän mukaan?) todeta, että ruotsalaiset sanat ovat enimmäkseen sisältösanoja, kun taas funktiosanat ovat selkeästikin suurimaksi osaksi suomen kielestä. Tämä vastaa tutkimuksen alussa tekemääni ennakkohypoteesia, ja myötäilee myös muiden tutkijoiden havaintoja siitä, että vanha Stadin slangi pohjautuu suomen lauserakenteeseen, sillä funktiosanat toimivat lauseiden rakenneosina. Tosin myös sisältösanojen joukossa on runsaasti suomalaisperäisiä lekseemejä, varsinkin yleisesti käytössä olevia verbejä, kuten *tietää* ja *elää*. Sisältösanojen joukossa on myös joitain venäjistä, saksasta ja englannista peräisin olevia lekseemejä, mutta pääasiassa tutkimusaineistoni lekseemit ovat suomalaista tai ruotsalaista alkuperää.

Tutkielmani kolmannen tutkimuskysymyksen avulla halusin selvittää, esiintyykö ruotsalaisperäisiä sanoja erityisen runsaasti jossain tietyssä aihealueessa. Tutkimuksessani

selvisi, että ruotsalaisperäiset sisältösanat liittyvät merkitykseltään moneen vanhan Stadin slangin puhujille tuttuun aihepiiriin, mutta tutkimusaineistostani ei selkeästi erottunut mitään tiettyä aihepiiriä, joka vetäisi juuri ruotsalaisperäisiä sanoja puoleensa. Selkeimmiksi semanttisiksi attraktiokeskuksiksi koko tutkimusaineistossani nousivat 'tyttö' ja 'nainen', 'tupakka' ja 'tupakointi', 'uloste, paska', 'tappeleminen' sekä 'kaatuminen'. Nämä vastaavat joiltain osin Paunosen (2000: 32–35) esittämiä yleisimpiä vanhan Stadin slangin semanttisia attraktiokeskuksia, jotka ovat tytöt ja naiset, alkoholi ja tupakka, 'mukavaa' ja 'typerää' tarkoittavat adjektiivit, seksuaalisuus sekä tappeleminen ja selkään antaminen. Tutkimusaineistonani on vain tunnin mittainen nauhoitus, jossa kolme miestä puhuu omista lapsuudenajoistaan, joten on luonnollista, etteivät kaikki Stadin slangissa yleisimmiksi mainitut aihepiirit nouse juuri tässä aineistossa esille. Yleisesti ottaen puheenaiheet kuitenkin olivat Paunosen mainitsemien aiheiden mukaisia.

Tässä tutkielmassa aineistona on slangin nauhoitus, joka sisältää vapaata keskustelua vanhalla Stadin slangilla. M. A. Nummisen muut nauhoitukset sisältävät myös materiaalia, jossa puhuja lukee ääneen 1900-luvun alkupuolella kirjoitettuja kirjeitä ja loruja. Tutkimuksen tehtyäni voin todeta olevani tyytyväinen siihen, että valitsin juuri vapaan keskustelun aineistokseni, koska vapaamuotoinen puhe on ääneen luettua kirjoitettua tekstiä harkitsemattomampaa ja näin ollen tietyllä tapaa luonnollisempaa kielenkäyttöä. Myös tutkimusaineiston lekseemien jaottelu alaryhmiin niiden alkuperän perusteella osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Muitakin mahdollisia jaottelutapoja kuitenkin olisi ollut, olisin esimerkiksi voinut tarkastella tutkimusaineistoa niiden erilaisten tapojen kautta, joiden avulla sanat mukautettiin osaksi vanhaa Stadin slangia. Päädyin kuitenkin aineiston lekseemien jaotteluun niiden alkuperän mukaan, koska kyseisen ryhmittelyn avulla pystyin nostamaan aineistosta esiin selkeästi juuri ruotsalaisperäiset sanat ja vertailemaan niitä muista kielistä peräisin oleviin sanoihin.

Tutkimusaineistonani toimiva slangin nauhoitus on vuodelta 1965, ja se on äänenlaadultaan ymmärrettävästi paikoin hyvinkin rakeinen ja epäselvä. Tästä seuraten tutkimusaineistossa oli joitain yksittäisiä sanoja, joista en saanut selvää edes kokeiltuani lukuisia erilaisia toistovälineitä, kaiuttimia ja kuulokkeita. Myös oma odotushorisonttini vaikutti epäselvien sanojen kuulemiseen: saatoin aluksi olla kuulevinani minulle jo ennestään tuttuja slangisanoja, mutta tarkemman kuuntelun ja muun muassa *Stadin slangin suursanakirjan* selaamisen jälkeen sanan oikea lausumismuoto viimein selvisi. Puhujat myös puhuivat paljon päällekkäin, ja se teki keskustelun monin paikoin yhä sekavammaksi. Edellä mainituista seikoista johtuen jouduin jättämään tutkimusaineiston ulkopuolelle muutamia yksittäisiä nauhoituksella lausuttuja sanoja. Tämä tuskin kuitenkaan vaikuttaa lopullisiin tutkimustulok-

siini, sillä tutkimusaineiston ulkopuolelle jääneiden epäselvien sanojen osuus koko aineistosta jää hyvin pieneksi. Kirjoitetussa muodossa olevasta aineistosta olisi vaivattomampaa ja selkeämpää tehdä sanaston tason tutkimusta, mutta toisaalta vanha Stadin slangi on ollut ensisijaisesti puhekielen muoto, joten on perustellumpaa käyttää tutkimusaineistona puhuttua kieltä. Nauhoitus on tehty 1960-luvulla, ja vaikka kaikki puhujat ovat syntyneet 1800- ja 1900-lukujen taitteessa, on heidän puheeseensa kuitenkin voinut tarttua vaikutteita myöhemmästäkin Stadin slangista. Puhujien käyttämän leksikon perusteella puhujat kuitenkin puhuvat selkeästi juuri vanhaa Stadin slangia.

Vanhan Stadin slangin sanastosta tehtyjen ennestään olemassa olevien etymologioiden etsiminen oli haastavaa, koska yksittäisten sanojen etymologioita voi löytyä esimerkiksi slangista yleensä kertovista artikkeleista muun tekstin lomasta. Jos en löytänyt suomen, ruotsin, venäjän, saksan tai englannin kielestä merkitykseltään ja äänneasultaan vastaavaa sanaa, eikä saatavilla olevissa artikkeleissa tai sanakirjoissa ollut mainintoja tutkittavasta sanasta, jouduin laskemaan sanan alkuperältään epävarmojen lekseemien joukkoon. Sanojen alkuperän määrittämisessä minulle tuotti vaikeuksia päättää, miten kauas menneisyyteen minun tulisi edetä sanojen etymologioita selvittäessäni. Tutkimusaineistossa on esimerkiksi vanhoja kulttuurisanoja ja germaanisista lainasanoja (esim. *ankkuri*, *saippua* ja *viikko*), jotka esiintyvät myös suomen yleiskielessä. Päätin laskea tällaiset sanat suomalaisperäisiksi, koska mitä luultavimmin ne on omaksuttu vanhaan Stadin slangiin juuri suomen kielen kautta. Myös monet vanhan Stadin slangin sanat, esimerkiksi *patteri*, *vahti*, *merkki*, *sokeri* ja *vaunu*, ovat alun perin lainautuneet suomen yleiskieleen ruotsin kielestä. On tietenkin olemassa mahdollisuus, että kyseiset sanat olisivat tulleet vanhaan Stadin slangiin sen ruotsinkielisten puhujien kautta, siis ollen sanojen ruotsinkielisistä vastineista. On kuitenkin todennäköisempää, että lekseemit ovat vanhan Stadin slangin näkökulmasta suomalaisperäisiä, koska edellä mainittujen kaltaisten sanojen äänneasut vastaavat suomenkielisten vastineiden äänneasuja.

Tutkimusaineiston koon puolesta tutkielmani tulokset ovat hyvin verrattavissa esimerkiksi Liutun (1951) pro gradu -työhön. Vielä kattavampia tutkimustuloksia voisi saada litteroimalla kaikki M. A. Nummisen slanginauhoitukset ja tekemällä niiden pohjalta uuden etymologisen tutkimuksen. Tässä olisikin mainio jatkotutkimuksen kohde. Tutkimukseni herättää myös ajatuksia siitä, mitä kaikkea tulisi laskea kuuluvaksi vanhaan Stadin slangiin, ja mikä se on kielimuotona: suomen kielen murre, jonkinlainen sekakieli vai kenties jokin muu kielenmuoto? Tutkielmani käsittelee äidinkieleltään suomalaisten puhujien slangia, ja olisikin mielenkiintoista nähdä, miten äidinkieleltään ruotsalaisten vanha Stadin slangi eroaa suomalaisesta.

LÄHTEET

- Bakker, Peter 1996: Language intertwining and convergence: typological aspects of the genesis of mixed languages. – *Sprachtypologie und Universalienforschung* 49 s. 9–20. Berlin: Akademie-Verlag.
- Forsskåhl, Mona 2006: Helsinki slang around 1900: a new slang variety is born. – *Revue d'Études françaises* 11 s. 53–67.
- Hakulinen, Auli & Ojanen, Jussi 1976: *Kielitieteen ja fonetiikan termistöä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 324. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Häkkinen, Kaisa 1997: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa*. Tietolipas 117. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2003: *Kielitieteen perusteet*. Tietolipas 133. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hämäläinen, Simo 1946: Suomalaisesta sotilasslangista. – *Virittäjä* 50 s. 256–267.
- Jarva, Vesa 2008: Old Helsinki slang and language mixing. – *Journal of language contact* (VARIA 1) s. 52–80.
- Kallio, Maarit 2003: *Venäläiset lainasanat Helsingin slangissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- Kallio, Petri 2007: How Uralic is Stadin slangi? – Rogier Blokland & Cornelius Hasselblatt (toim.), *Language and identity in the Finno-Ugric world* s. 176–191. Studia Fenno-Ugrica Groningana 4. Maastricht: Shaker.
- Karlsson, Fred 1998: *Yleinen kielitiede*. Uudistettu laitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Karttunen, Kaarina 1979: *Nykyslangin sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Kauhanen, Erkki Johannes 2012: Slangi.net. – <http://koti.mbnet.fi/joyhan/> 13.1.2014.
- Kielipankki 2004: *Suomen sanomalehtikielen taajuussanasto*. CSC Tieteen tietotekniikan keskus. – <http://www.csc.fi/tutkimus/alat/kielitiede/taajuussanasto-B9996/view> 5.12.2013.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone 2012. – <http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 23.9.2014.
- Kulonen, Ulla-Maija 1996: *Sanojen alkuperä ja sen selittäminen. Etymologista leksikografiaa*. Suomi 181. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lehtilä, Pirjo 1986: 'Tyttöä' tai 'naista' sekä 'poikaa' tai 'miestä' tarkoittavat sanat Helsingin slangissa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen laitos.
- Leinonen, Marja 1992: Venäjää suomen arkikielessä ja slangissa. – *Variaatioita: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen juhlakirja*. Opera Fennistica & Linguistica 4 s. 76–86. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.

- Liuttu, Pentti 1951: *Helsingin slangin keskeistä sanastoa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Lumme, Heli 1994: *Muijat on lautoja ja jätkät homoja: naisen tai tytön ja miehen tai pojan nimitysten halventavuus helsinkiläisten koululaisten kielessä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Matras, Yaron 2011: *Language contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MOT Ruotsi = *MOT Ruotsi suursanakirja*. Helsinki: Kielikone 2013. – <http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 23.9.2014.
- MOT Saksa = *MOT Saksa suursanakirja*. Helsinki: Kielikone 2013. – <http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 23.9.2014.
- MOT Suomi = *MOT Gummerus Uusi suomen kielen sanakirja*. Helsinki: Kielikone 2013. – <http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 24.9.2014.
- MOT Venäjä = *MOT Venäjä sanakirja*. Helsinki: Kielikone 2013. – <http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 23.9.2014.
- Muysken, Pieter 2000: *Bilingual speech: a typology of code-mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Muysken, Pieter & Smith, Norval 1995: The study of pidgin and creole languages. – Jacques Arends & Pieter Muysken & Norval Smith (toim.), *Pidgins and creoles: an introduction* s. 3–14. Amsterdam: Benjamins.
- Nuolijärvi, Pirkko 1999: *Suomalainen slangintutkimus*. – mnytud.arts.klte.hu/szleng/szl_kut/01szl_ut/suomensl.doc 10.1.2014.
- Othman, Mikaela 2002: *Stadin slangit teoksessa Sieppari ruispellossa*. Pro gradu -tutkielma. Åbo Akademi, suomen kielen laitos.
- Paananen, Laura 2012: *Jumala siunaa tota jätkää. Slangin ja uskonnollisen sanaston tehtäviä kolmen nuoren aikuisen kielessä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205155544> 29.9.2014.
- Paunonen, Heikki 1989: Från Sörkka till kulturspråk. Iakttagelser om Helsingforsslangen som språklig och sosiokulturell företeelse. – *Historisk Tidskrift för Finland* 74 s. 585–622.
- 1995 [1982]: *Suomen kieli Helsingissä. Huomioita Helsingin puhekielen historiallisesta taustasta ja nykyvariaatiosta*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- 2006a: Synonymia Helsingin slangissa. – *Virittäjä* 110 (3) s. 336–364.
- 2006b: Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 13–99. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

- Pohjoismaainen kulttuuripiste 2011: *Ruotsin kielen ääntäminen*. – <http://www.kulturkontaktNord.org/motesplats/fi/kielet/pohjoismaiden-kielet/ruotsi> 10.10.2014.
- Rosenberg, Kaisa 2011: *Pääkaupunkiseudulla asuvien slangikäsitteitä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisien ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201107211900> 29.9.2014.
- Saukkonen, Pauli & Haipus, Marjatta & Niemikorpi, Antero & Sulkala, Helena 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Helsinki: WSOY.
- Sperber, Hans 1965: *Einführung in die Bedeutungslehre*. Bonn: F. Dummlers Verlag.
- SSA 1 = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. 1, A–K*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1992.
- SSA 2 = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. 2, L–P*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1995.
- SSA 3 = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. 3, R–Ö*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2000.
- Stadin Slangi ry: *Stadin Slangi ry:n perustamis- ja alkuvaiheet*. – <http://www.stadinslangi.fi/historia.html> 13.1.2014.
- Takala, Anna 2014: *"Tää on yolo hetki" – Nuoret opettavat nykyslangia*. – http://yle.fi/uutiset/taa_on_yolo_hetki_nuoret_opettavat_nykyslangia/7181223 24.9.2014.
- Tanner, Väinö 1949: *Näin Helsingin kasvavan*. Helsinki: Tammi.
- Taskinen, Riitta 1986: *Positiivisia ja negatiivisia ominaisuuksia kuvailevat ilmaukset Helsingin slangissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen laitos.
- Thomason, Sarah Grey 2001: Contact-induced typological change. – Martin Haspelmath & Ekkehard König & Wulf Oesterreicher & Wolfgang Raible (toim.), *Language typology and language universals: An international handbook* s. 1640–1648. Berlin & New York: Walter de Gruyter.
- Thomason, Sarah Grey & Kaufman, Terrence 1991: *Language contact, creolization, and genetic linguistics*. Berkeley, CA : University of California Press.
- Tieteen kansallinen termipankki. – <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu> 20.8.2014.
- Tiittula, Liisa & Nuolijärvi, Pirkko 2013: *Puheen illuusio suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1401. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tuomari Nurmio 2013: *Dumari ja spuget – uusi albumi kaupossa 19.4.2013*. – <http://tuomarinurmio.fi/tuomari-nurmio-dumari-ja-spuget-uusi-albumi-kaupossa-19-4-2013/> 13.1.2014.

VISK = Hakulinen, Auli, Vilkuna, Maria, Korhonen, Riitta, Koivisto, Vesa, Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> 31.1.2014.

Von Rabenau, Päivi 2014: *Diivaa sakkii vai redii jengii – Stadilaisidentiteetit esityksellisenä yhteisönä Tsilari-lehdessä 1996–2014*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. – <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014081332812> 29.9.2014.

Waris, Heikki 1973: *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkänsillan pohjoispuolelle*. Helsinki: Weilin + Göös.

Winford, Donald 2003: *An introduction to contact linguistics*. Malden, MA: Blackwell.

Wälchli, Bernhard 2005: *Relexicalization vs. relexification: the case of Stadin slangi Finnish*. Julkaisematon käsikirjoitus.

Aineistolähde

Numminen, Mauri Antero 1965: M. A. Nummisen slangin nauhoitukset, Signum 16871:1. Suomen kielen nauhoitearkisto. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.

LIITE 1. Ote slanginauhoituksen litteroinnista.

A: Snellin kundi oli ja –

B: Nii.

A: Snellin kundin meidän gimma näkiki siellä. Muistaksä sitä Snellin kundia?

B: Emmä.

A: Aika buli sinun pituses bisi. Ja aina ties sen –

B: Toi oli, Hyypän Aulis on Chigacossa. Mutta sitten, mullon se Laitisen osotekin, kas se kävi täällä ja se jätti osotteen.

A: Vieläks se Pöntisen Timppa siellä elää?

B: Joo kas sill onkin kivat duunit nyt kuule.

A: Älä saatana.

B: Tuo Salmisen Eikka, kun kävi täällä silloin, kun se, sithän se kolaski tänne, sano et: ”Nyt Timppa löytyi vast oikein kivan duunin!”

A: Aijaa.

B: Se on semmosena lotjavahtina New Yorkissa –

A: No perkele.

B: Ettei siellä tartte duunata mitään, senku goisaa vaan siellä!

A: No sehän on vanha bisu jo.

C: Se käy simmamassa –

B: Joo.

A: No se ei, ei se taida seitsemääkymment ihan olla, mut että –

B: Ei se oo vielä niin paljo.

A: Mutta kyllä se siellä kuudenkymmenenkaheksan, -yhdeksän paikkeilla.

B: Kyllä se on, on se.

A: Se –

C: Mitäs se –

A: Budjas sillon ihan tuolla samaan aikaan kun meki.

B: Joo, kato se oli yhtä, Helmisen Matin kans samoja ikiä.

C: No ei –

B: Sehän skytaski Helmisen Mattia.

A: Näin on, justii nii. Masa kolas, mitä se oli, kuuskymment... yheksänkytkuus syntyny.

B: Yheksänkytkuus joo, se on samaa –

A: Suunnilleen samoja –

C: Vieläks Eetu elää? Vai onks se potkassu tyhjää?

B: Kuka Eetu?

C: Hyypän Eetu.

B: Ei, se on kuule, sehän kolas jo monta vuotta sitte.

A: Niillä oli paja tos missä tuo Kallion kirkko, siel oli Hyypän paja –

B: Sen faijal oli paja –

C: Faijal oli ja siel –

A: Nii, ja sitte se duunattiin sinne Suruttomain kalliolle, ja me kundit, me duunattiin se matalaks sitte, kun se kolas, se gubbe. Brassailtiin siellä bärtsillä ja –

C: No mä menin duuniin silloin kaksikymmentkolme jätkää, niin se oli siellä, smidja silloli siinä bärtsillä.

B: Joo. Se Edi, kun se oli loppuaikoina, nääs, se oli, niin se oli niin gisa, ja sen pumppu, niin se, se treenas tommosia pikkutyttöjä jumppaamaan. Ja sill olikin kaks, oikein ku oli meillä tuol äitienpäiväjuhlassaki, kas ne heittivät ton perhosvoltin vaakasuorassa tosta.

A: Joo-o.

LIITE 2. Tutkimusaineiston lekseemit alkuperän mukaan jaoteltuna.

Ruotsalaisperäiset sanat

abborri	ahven	< abborre 'ahven'
ahteri	takapuoli, takamus	< akter 'perä'
[ankkuri]tšeggari	ankkurikettinki	< kätting 'kettinki'
bakki	peruutus (:mennä bakkiin 'peruuttaa, perääntyä')	< back 'pakki, peruutus(vaihte)
bamlaa	puhua	vrt. rts. babbla 'jaaritella' (Karttunen)
barkkari	:luffaa barkkarina 'juosta paljain jaloin'	< barfota 'paljasjaloin'; < bar 'paljas'
bastu	sauna	< bastu 'sauna'
biblu	kirjasto	< bibliotek 'kirjasto'
bilari	matka- tai pääsylippu	< biljett 'matka- tai pääsylippu'
bilika	auto	< bil 'auto'
bisi	(vanha) mies, ukko, äijä	< finn-bisse 'suomalainen' (Paunonen 2000)
blaadaa	polttaa tupakkaa, tupakoida	< bladtobak 'lehtitupakka' (Liuttu)
blaadi	tupakka, savuke	< bladtobak 'lehtitupakka' (Liuttu)
blokkaa	poimia, noukkia (myös asussa plokkaa)	< plocka 'poimia, noukkia' (Karttunen)
blosis	tuuli	< blåsa 'tuulla'
blude	veri	< blod 'veri' (Karttunen)
blutaa	puota veteen, kastella itsensä (myös plutaa)	< rts. murt. plutta, pluttra 'sotkea vedellä, läträtä; molskahtaa' (SSA2)
blygga	lyijy	< bly 'lyijy'
bongnaa	juosta, hyppiä keinuvalla syysjäällä, notkuttaa jäätä	< bågna 'notkua, taipua'
bose	poliisiputka, vankila	vrt. rts. boss 'ruumenet, pahnat', bås 'karsina', påse 'pussi' (Karttunen); < rts. boss 'pahnat' (Liuttu)
botski	vene	< båt 'vene'
botu	vene	< båt 'vene'
botu[laituri]	venelaituri	< båt 'vene'
bragaa	murtua, sortua, mennä rikki	vrt. rts. braka 'rysähtää, romahtaa' (Karttunen)
branttis	jyrkkä mäki	< brant 'jyrkkä; jyrkänne, penger'
brassailla	leikkiä, leikitellä, riehua	< brassa ihop 'käydä toistensa kimppuun' (Karttunen); brassa 'leikkiä' (Kallio)
brassinki	leikki	< brassa ihop 'käydä toistensa kimppuun' (Karttunen); brassa 'leikkiä' (Kallio)
breggis	murtunut (esim. käden tai jalan luusta)	< bräcka 'murtaa' (Karttunen)

brekkaa	murtua	< bräcka 'murtaa' (Karttunen)
brenkku	viina, alkoholijuoma (alkuaan varsinkin palo- viinasta)	< brännvin 'viina, paloviina'
brotari	painija	< brottare 'painija'
budjaa	asua	< bo, bodde 'asua'
buffeli	puskuri	< buffert 'puskuri'
buli	iso, suuri, kookas	< bulen 'paisunut' (Liuttu, Kallio)
bulttaa	lyödä, hakata, antaa selkään	< bulta 'jyskyttää, takoa (hakata)'
byggaa	rakentaa	< bygga 'laatia, pystyttää, rakentaa', < byggande 'rakennus'
bygga	isohko puu- tai kiviraken- nus, talo	< bygga 'laatia, pystyttää, rakentaa', byggande 'rakennus'
byggari	rakennusmestari	< byggare 'rakentaja'
bysarit	housut	< byxor 'housut'
bytsi	pytty, astia	< bytta 'pytty'
bärtši	kallio	< berg 'kallio, vuori'
böbi/pöpi	mielisairas, hullu, tyhmä	< bonde 'talonpoika' (Liuttu)
bökan[polvet]	housunpolvet	(< pöksyt) < byxor (SSA s.v. pöksyt)
bökanreva	housuntakamus	(< pöksyt) < byxor (SSA s.v. pöksyt); < reva 'halkeama, rako' (Karttunen)
bökat	housut	(< pöksyt) < byxor (SSA s.v. pöksyt)
daggari	kastemato	< dagmask 'kastemato'
delaa	kuolla	< dölata < rts. dö 'kuolla' (Liuttu)
dispari	isännöitsijä	< disponent 'isännöitsijä'
dorka	hullu, hölmö, tyhmä, epämiellyttävä	vrt. rts. dåke 'hullu' (Karttunen); < dåre 'hullu' (Liuttu)
dorkis	mielisairaala	< dorka: vrt. rts. dåke 'hullu' (Karttunen); < dåre 'hullu' (Liuttu)
draisaa	vetää	< dra, drajsa 'vetää' (Kallio)
duunaa	tehdä (työtä)	Sipoosta, Inkoosta tms. rts. kiel. seuduilta peräisin, (Paunonen 2000); < espool. duna 'valmistaa' t. pohjanm. dona 'puuhata' (Liuttu)
duunari	työntekijä, työmies, työläinen	< johdos duunaa-verbistä, ks. yllä
duuni	työ	< johdos duunaa-verbistä t. don 'työväline' (Liuttu); < don (Kallio)
duunibökat	työhousut	< johdos duunaa-verbistä t. don 'työväline' (Liuttu); < don (Kallio); (< pöksyt) < byxor (SSA s.v. pöksyt)
dyykkaa	sukeltaa, hypätä pää edellä veteen	< dyka 'sukeltaa'
döftaa/döftää	haista, löyhkätä, lemuta	< dofta 'tuoksua'
dörre	ovi	< dörre 'ovi'
dövää	haista (myös döfaa, döftaa)	< dofta 'tuoksua'
eldis	tuli	< eld 'tuli'
faidaa	naida, rakastella	< murt. fajtas 'tapella' (Liuttu)
faija	isä	< far, fader 'isä'

falskis	salakuoppa	< falsk 'harhaanjohtava, petollinen, epäaito'
farstari	eteinen	< farstu 'eteinen'
femma	viiden numero (esim. raitiovaunusta, talosta, kadusta)	< fem 'viisi'
fibborri	ahven	< fikon-kielestä: abborre-fikon > fibborre-akon (Paunonen 2000)
fibosa	naisen sukupuolielin	< alatyyl. fitta 'pillu, vittu'
fiksu	nokkela, älykäs	< fix 'kiinteä; nokkela, älykäs'
fima	viisi penniä, viisipenninen	< fem 'viisi'
fisu	kala	< fisk 'kala'
fitti	ikävä, kelju, hankala	< rts. slg. fittig 'ikävä, kelju' (Kallio, Karttunen)
flamma	heila, rakastettu	< ark. vanh. flamma 'heila, tyttöystävä'
flammaa	seurustella	< ark. vanh. flamma 'heila, tyttöystävä'
flatari	syöpäläinen, täi	< flatlus 'satiainen' (Karttunen)
flikka/likka	tyttö	< flicka 'tyttö'
flinttaa	lyödä, läimäyttää	< rts. murt. flinta 'lyödä' (SSA1)
flintti	kasvot, naama	vt. flinttaa 'lyödä, läimäyttää' < rts. murt. flinta 'lyödä'
flygaa	lentää (ilmaan, lennähtää)	< flyga 'lentää, lennähtää'
flytaa	karata	< fly 'karata'
flönkkä	uloste	vt. gönkkä, göntsä < rts. götsel 'uloste' (Karttunen)
freka	opettaja, erit. naisopettajasta	< fröken 'neiti; naisopettaja' (MOT, Paunonen 2000)
frelssaa	pelastaa	< frälsa 'pelastaa'
frelssari	pelastaja	< frälsare 'pelastaja'
frelssisbotski	pelastusvene	< frälsa 'pelastaa'; < båt 'vene'
frelssis[rengas]	pelastusrengas	< frälsa 'pelastaa'
friidu	tyttö, nuori nainen	< fridon 'tyttö'
friski	terve, hyväkuntoinen	< frisk 'terve'
froogaa	kysyä; pyytää	< fråga 'kysyä'
frötši	naisopettaja	< fröken 'neiti; naisopettaja' (MOT, Paunonen 2000)
futaa	potkia palloa, pelata jalkapalloa	< fotboll 'jalkapallo', fot 'jalka'
futu	jalka	< fot 'jalka'
fylla	humalatila, juopumus	< ark. fylla 'humalatila, juopumus'
fyrkka	raha	< ark. fyrk 'raha, fyrkka' (SSA1)
föraa	viedä, kuljettaa	< föra 'viedä, kuljettaa'
gamla	vanha	< gammal, gamla 'vanha'
giba	poika	< gubbe 'kaveri', kille 'poika'; Uudenmaan ruotsal. murt. 'poika, mies, ukko' (Paunonen 2000)
gibbaa	lyödä, iskeä (katuun), panna matalaksi	< rts. kippa 'kaataa, kumota, kipata' (Karttunen)
gimma	nainen	< gimma, gremma alunp. 'vanha nainen' (Paunonen 2000)

glen(t)sa	leninki	< klänning 'leninki'
glitšu	kellari, liiteri	< rts. lider 'liiteri' (Paunonen 2006b)
glitšun[luukku]	kellarinluukku	< rts. lider 'liiteri' (Paunonen 2006b)
goisaa	nukkua, maata	< koja 'maata' t. koja (sig) 'mennä nukkumaan' (Liuttu)
goitšu	maja, koju, koppi	< koja 'maja, koju, koppi'
golvis	lattia	< golv 'lattia'
gravari	hauta	< grav 'hauta'
griinaa	nauraa, hymyillä, virnistellä	< grina 'nauraa, virnistellä'
gubbe	(vanha) mies; poika	< gubbe 'kaveri (miehestä), ukko, vaari'
göna	paska, uloste	< rts. gödsel 'uloste' (Karttunen)
gönaaminen	ulostaminen	< rts. gödsel 'uloste' (Karttunen)
gönkkaa	ulostaa, paskantaa	< rts. gödsel 'uloste' (Karttunen)
gönkkis	vessa, käymälä	< rts. gödsel 'uloste' (Karttunen)
hageli	hauli	< hagel 'hauli'
haglari	haulikko	< hagelgevär 'haulikko'
hampuusi	katupoika, huonotapainen poika	< hambuse 'satama-, rantajätkä' (SSA1)
handu	käsi	< hand 'käsi'
helppiä	auttaa	< hjälpa 'auttaa'
[hermo]sluggit	hermosavut, tupakointi hermostuneisuuden lieventämiseksi	< rts. sluka 'nielaista, hotaista' (Liuttu)
hesti	hevonen	< häst 'hevonen'
hiffaa	huomata; oivaltaa, tajuta	< hitta 'löytää, keksiä' (Liuttu, Karttunen)
hima	koti	< hem 'koti'
himafarstari	kodin eteinen	< hem 'koti'; < farstu 'eteinen'
hima[kieli]	kotona puhuttava kieli	< hem 'koti'
hitaa	löytää, huomata, nähdä	< hitta 'löytää, keksiä' (Liuttu, Karttunen)
holma	saari	< holme '(pienehkö) saari'
hoppaa	hypätä	< hoppa 'hypätä'
hugari	puukko	< huggare 'sapeli' (Karttunen)
huggaa	hakata	< hugga 'hakata, pilkkoa'
[jalkapallo]slaagi	jalkapallojoukkue	myös asussa laagi, < lag 'joukkue'
jebari/jeperi	poliisi	Tukholman alamaailman sana (Paunonen 2000); luultavasti Ruotsin rikollisten kielestä (Liuttu)
jeeveli	vihainen, suuttunut	< jävla, jävlig 'pirunmoinen'
jelppaa	auttaa	< hjälpa 'auttaa'
jengi	ryhmä, joukko, sakki	< gäng 'porukka, sakki, joukko'
jentta	tyttö, nuori nainen	< ark. jänta 'tyttö'
jeppis	poliisiasema, poliisikamari	Tukholman alamaailman sana (Paunonen 2000)
[kaato]plaani	kaatopaikka	< plan 'kenttä, aukio'
kammari	huone	< kammare 'kamari (huone)'
kanaali	putki	< kanal 'putki, kanava, käytävä'
kantraa	kaatua, mennä nurin,	< kantra 'kaatua, mennä nurin'

klabbi	kompastua	
kledjut	jalka	< labb 'kämpälä' (Kallio, Karttunen)
kliffa/liffa	vaatteet	< kläder 'vaatteet'
	hauska, mukava, kiva	vrt. rts. livfull 'mukaansatempaava' (Hels. vanh slg.) (Karttunen); vrt. livlig t. lifvigt, livat (Liuttu)
klyyvari	nenä	< klyvare 'halkaisija (purje)'
knaageli	piikki	< nagel 'kynsi; niitti'; vara en nagel i ögat på ngn 'olla piikkinä jonkun lihassa'; knagg(e) 'väkä, naula (naulakossa), puutappi'
knalli	knallihattu, "paukkuhattu"	< knallhatt 'knallihattu' (SSA1)
knesa	nenä	< näsa 'nenä'
knevde	nenä	< slg. knesa < rts. näsa 'nenä'
knigu	puukko	< kniv 'veitsi, puukko' (Liuttu)
knubu	pää	< knubbi, nuppi < nubb 'nupi(naula)'
koikkaa	lyödä (jotakuta)	< murt. koika 'lyödä, läimäyttää' (Liuttu)
komisario		< komissarie 'komisario'
kondari	junailija, konduktööri	< konduktör 'konduktööri'
konttori		< kontor 'konttori'
kordari	kondomi	< kondom 'kondomi'
kortteeri	(vuokra)asunto, yösija, majapaikka	< kvarter 'kortteeri, kortteli (taloryhmä)' (SSA1)
kraga	solmio, kravatti	< kravatt 'solmio, kravatti'; krage 'kaulus'
kragaa	tapella, nahistella	< krage 'kaulus' (tarrata toista kauluksesta)
kragaus	tappelu, tappeleminen	< krage 'kaulus' (tarrata toista kauluksesta)
krageli	kaulus	< krage 'kaulus'
kragninki	tappelu	< krage 'kaulus' (tarrata toista kauluksesta)
kraisu	kaulus	< krageli << krage
krookan[varvas]	harakanvarvas	< kråka 'varis'; elda för kråkorna 'lämmittää harakoille'
krukari	jalkakamppi	< kroka 'koukata, kampata'
kundi	poika	< kund 'asiakas'
kuukaa	keittää	< koka 'keittää'
kööri	joukko, sakkii, jengi, porukka	vrt. kör 'kuoro'
lande	maaseutu	< land 'maaseutu, maa'
lande/landu	maalainen	< land 'maaseutu, maa'
leguri/lekuri	lääkäri	< läkare 'lääkäri'
luffaa	juosta	< rts. luffa 'kulkea', slg. lubba' juosta' (Karttunen); < rts. luffa 'tallustaa', slg. luffa 'juosta' (Liuttu)
luktaa	haista	< lukta 'haista'
lungi	tyyni, rauhallinen; rento	< lung 'rauhallinen'
luudaa	kuljeskella; vetelehtiä,	< loda 'lorvailla, maleksia' (Kallio)

[maalais]glitšu	olla tai oleskella jossain	< rts. lider 'liiteri' (Paunonen 2006b)
maga	maalaiskellari, puuliiteri	< mage 'maha'
maijari	maha	< maisteri < rts. magister 'maisteri; opettaja'
maski	opettaja, yl. miesopettajasta; (uima)maisteri	< mask 'naamio'
mašunisti	naamari, naamio	< maskin 'kone'
meetaa	koneenkäyttäjä, kone- mestari (myös mašinisti)	< meta 'onkia'
meeti	onkia	< metspö 'onki', meta 'onkia'
meinaa	onki	< mena 'tarkoittaa, tuumia, empiä'
messissä	aikoa; tarkoittaa	< med, med sig 'kanssa, kanssaan' (Karttunen, Kallio)
metskaa	mukana	< metspö 'onki', meta 'onkia'
molari	onkia	< målvakt 'maalivahti'
molskibögat	maalivahti	< mollskin 'molski (kangas)'; (< pöksyt) < byxor (SSA s.v. pöksyt)
munnari	molskikankaiset housut	< mun 'suu'
murkkari	suu	< morot 'porkkana'
mutši	porkkana	< mor, moder 'äiti'
nappaa	äiti	< nappa 'napata; tarttua jhk'
nykla	ottaa kiinni	< nyckel 'avain'
[olut]baari	avain	< bar 'baari'
[osto]skimbat	ostetut sukset	< skidor 'sukset' (Karttunen)
[paska]kanaali	avoin likaviemäri	< kanal 'putki, kanava, käytävä'
[pikku]kundi	pikkupoika	< kund 'asiakas'
platikat	lyhyet tynnyrilaudoista tehdyt omatekoiset sukset	< platta 'laatta, levy'
polla	pää	virt. rts. sl. boll (Karttunen); virt. rts. bäll 'pallo' (Liuttu)
på	(prepositio)	tekstissä svara på svenska 'vastata ruotsiksi'
[rautalanka]snara	naru, nuora, nyöri	< snara 'köysi' (Kallio)
reva	takapuoli, takamus	< reva 'halkeama, rako' (Karttunen)
reva[reikä]	peräreikä	< reva 'halkeama, rako' (Karttunen)
rookaa	sattua, tapahtua	< råka 'sattua (tekemään jtn)'
rotši	takki	< rock 'takki, nuttu' (Liuttu)
ruddaa	soutaa	< ro 'soutaa'
rundaa	kiertää	< runda 'kiertää'
rutšaa	soutaa	virt. rts. ro 'soutaa' (Karttunen)
rutsari	soutuvene	virt. rts. ro 'soutaa' (Karttunen)
ryssä	venäläinen	< ryss 'venäläinen'
ryysaa	hyökätä tai käydä	< rusa 'ampaista, rynnistää, rynnätä, syöksyä (rynnätä)'
rödis	kimppuun, tunkea päälle	< röd 'punainen'
röökaa	punainen	< röka 'tupakoida'
rööki	tupakoida	< röka 'tupakoida', rök 'sauhut (tupakasta)'
[šagga]fyrkka	tupakka, savuke	< ark. fyrk 'raha, fyrkka' (SSA1)
sakki	ruokaraha	< rts. ark. schack, sjack 'porukka,
	joukko, jengi, porukka	

šeeffi	johtaja, esimies	sakki, jengi' (SSA3) < chef 'johtaja'
šellaa	haukkua jotakuta tai puhua pahaa jstak	< skälla 'haukkua'
simmaa	uida	< simma 'uida'
simmari	uimari	< simma 'uida'
simmis	uimalaitos, uimala	< simma 'uida'
šingraa	lähteä (salaa) pois, pötkiä pakoon	< skingras 'hajaantua'
sittaa	istua	< sitta 'istua'
skagaa	tutista, täristä, vapista	< skaka 'tutista, täristä'
skeida	uloste	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu) < skit 'uloste' (Liuttu)
skeidaa	ulostaa	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu)
skeidakanaali	avoin likaviemäri	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu); < kanal 'putki, kanava, käytävä'
skeidanen	paskainen, likainen	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu)
skeida[putki]	avoin likaviemäri	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu)
skeidis	kaatopaikka	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu)
skeidis[hätä]	vessahätä	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu)
skeidiskanaali	avoin likaviemäri	< skit 'uloste' (Karttunen); < murt. skita, skeit 'uloste' < skit (Liuttu); < kanal 'putki, kanava, käytävä'
skiglari	purjevene	< segla 'purjehtia', segelbåt 'purjevene'
skiiiaa	sanoa, puhua	< sipool. murt. skissa 'puhua perättömiä' < skit 'uloste' (Liuttu)
skimbat	sukset	< skidor 'sukset' (Karttunen)
skinderi	ulkokäymälä, puusee, wc	< skithus 'ulkokäymälä, wc'
skipemanni	merimies, purjehtija	< sjöman 'merimies'
skiti	likainen, saastainen	< skitig 'paskainen' (Kallio)
skoiji	outo, omituinen	vrt. skojig 'hauska'
skola/skole	koulu	< skola 'koulu'
skotaa/skytaa	ampua	< skjuta 'ampua'
skriigaa/skriikaa	huutaa, kirkua	< skrika 'huutaa'
skriikaus	huutaminen	< skrika 'huutaa'
skrivaa	kirjoittaa	< skriva 'kirjoittaa'
skruutaa	syödä	< skrota (Kallio, Jarva); tukholmal. koulupoikien kielestä (Paunonen 2000)
skuffaa	työntää, tuupata	< skuffa 'sysätä, tönäistä, töytäistä' (Kallio)
skuttaa	työntää, tuupata	< skjuta 'työntää, sysätä'
skvalraa	kannella, kieliä, juoruta	< skvallra 'kannella'
sköna	uloste	vrt. skit, gödsel 'uloste'

sköne	meri	< sjö 'meri'
slagis	teurastamo	< slakta 'teurastaa', slakteri 'teurastamo'
slangi	stadin kieli, helsinkil. katukieli, sakinkieli	< slang 'slangi'
slangin[kieli]	stadin kieli, helsinkil. katukieli, sakinkieli	< slang 'slangi'
slarva	penis	virt. slg. sladdi 'penis' < rts. slg. sladd 'penis' (Karttunen)
sleepaa	liukua jonkin ajoneuvon jäljessä (esim. taka- puskurista kiinni pitäen)	< släpa sig 'raahautua, laahautua, hivuttautua'
sleppaa	päästää	< släppa 'päästää (irti, vapaaksi tms.)'
sluggi	savut, imaisu savukkeesta	< rts. sluka 'nielaista, hotaista' (Liuttu)
slumppaa	ostaa; hankkia sala- myhköisesti	< slumpa 'myydä halvalla' (Karttunen)
slurkki	poliisi	virt. rts. lurk 'roisto' (Karttunen); < Sipoon murt. slurk 'käärme' t. Tukh. slg. purk 'poliisi' (Liuttu)
slurkkis	poliisiasema, poliisikamari	virt. slurkki
smedja/smidja	paja	< smedja 'paja'
smirgari	voileipä (myös smörgari)	< smörgås 'voileipä'
smylkat	leivonnaisten murut (myös smulkkarit)	< smula 'murunen'
snadi	pieni, hento, lyhyt	< (s)nadd 'pieni' (Kallio)
snadibroidi	pikkuveli	< (s)nadd 'pieni' (Kallio); < bror 'veli'
snadisti	vähän, hieman, hiukan	< (s)nadd 'pieni' (Kallio)
snara	naru, nuora, nyöri	< snara 'köysi' (Kallio)
snöge	lumi	< snö 'lumi'
snööarit	puusta tehdyt lumiluisti- met	< snö 'lumi'
spora	raitiovaunu	< spårvagn 'raitiovaunu', spår 'raide' (Paunonen 2000)
stadilainen	kaupunkilainen	< stad 'kaupunki'
staijaa	seisoa, sijaita	virt. stå 'seisoa', stanna 'pysyä, viipyä, seisahtaa'
staili	tyyli, muoti	< rts., virt. stil 'tyyli', vanh. ja murt. styl 'tyyli' (SSA3)
stenu	kivi	< sten 'kivi'
stenu[sota]	kivisota	< sten 'kivi'
steppaa	kävellä, kulkea	< steppa 'astella' (Kallio, Karttunen)
stidi	tulitikku	< (tänd)sticka 'tulitikku' (Liuttu)
stikkaa	heittää, antaa; lähteä pois	< sticka 'pistää (panna, työntää), sujauttaa, ujuttaa; lähteä, painua'
strittaa	virtsa	< stritta 'roiskia'
strittis	valurautainen pisuaari	< stritta 'roiskia'
styyri	peräsin veneessä/laivassa	< styre 'peräsin'
styyrmani	perämies	< styrman 'perämies'
[suola]fisu	suolakala	< fisk 'kala'
svara	vastata	
svenkollo	suomenruotsalainen,	< svensk 'ruotsalainen'

	ruotsinkielinen (haukkuma-nimityksenä)	
svenska	ruotsin kieli	
svenskaa	puhua ruotsia	< svenska 'ruotsin kieli'
svenski	ruotsalainen	< svensk 'ruotsalainen'
svenskbatteri	tykistö patteri, johon kuuluvat olivat kaikki ruotsinkielisiä	< svensk 'ruotsalainen'; < batteri 'patteri'
svenskikundi	ruotsinkielinen poika	< svensk 'ruotsalainen'; < kund 'asiakas'
symfaa	haukkua, moittia	< skymfa 'häväistä' (Karttunen)
systeri	sisko, sisar	< syster 'sisko'
[sähkö]slangi	sähköjohto tai (kumi)letku	< slang 'letku'
sökaa	etsiä, hakea, haeskella	< söka 'etsiä, hakea'
söndraa	rikkoo, särkeä, hajottaa	< söndra 'rikkoo, särkeä, hajottaa'
söndri	rikkinäinen, rikki	< sönder 'rikkinäinen, rikki, hajonnut'
šöne[paita]	merimiehen sinivalko-raidallinen paita	< sjö 'meri'
šötebulla	lihapulla	< köttbulle 'lihapulla'
söökaa	etsiä, hakea	< söka 'etsiä'
taalaa	puhua	< tala 'puhua'
tatsi	katto	< tak 'katto'
tiptop	äärimmäisen huolitellusta pukeutumisesta tai hyvin hoidetusta kodista	< tiptop, tipptopp 'tiptop'
tisika	kymmenen pennin kolikko	Helsingin ruotsinkiel. koululaisten slangista (1800-l.) peräisin
tiskaa		< diska 'tiskata'
tiski		< disk 'tiski'
tortši	tori	< torg 'tori'
[tosi]sköne	todellinen merimies	< sjö 'meri'
trabari	rappu- tai porraskäytävä	< trappa 'rappukäytävä'
treena	harjoitella	< träna 'harjoitella'
treffaa	tavata, kohdata	< träffa 'tavata'
trettika	kolmekymmentä	< trettio 'kolmekymmentä'
trillaa	kaatua, pudota	< trilla 'kaatua, pudota' (Kallio)
trokaa	myydä, kaupata tai välittää tavaraa	Hki rts. koululaisten slg. 1800-l. (Paunonen 2000); < Hki rts. slg. tråkka 'myydä sanomalehtiä' (Liuttu)
tšeba	keppi tai kepakko	< käpp 'keppi' (Kallio, Jarva)
tšennaa	tuntea	< känna 'tuntea'
tšiigaa	katsoa, katsella	< kika 'kurkistaa'
tšuppari	juoksupoika, lähetti	< rts. slg. skubbare 'juoksupoika' (Karttunen)
tšyrkka	kirkko	< kyrka 'kirkko'
tšögaa	etsiä, hakea, haeskella	< söka 'etsiä'
tšöraa	ajaa, ajella	< köra 'ajaa, kuljettaa ajoneuvoa'
tvettaa	pestä	< tvätta 'pestä'
tvettis	pesulaitos, pesula	< tvätta 'pestä'
vage	vahtimestari, vartija	< vakt 'vartio; vartija, vahti'
vage[mikko]	vahtimestari	< vakt 'vartio; vartija, vahti'

[vapa]knivu	vapapuukko	< kniv 'puukko, veitsi'
vedu	(poltto)puu	< ved 'polttopuut, halot'
vekselijarkku	vaihderauta (myös järkku)	< växel 'vaihe'; < järn 'rauta'
[yli]mašunisti	ylikoneenkäyttäjä/kone- mestari (myös mašunisti)	< maskin 'kone'
ögari	silmä	< öga 'silmä'
öpnaa	avata	< öppna 'avata'
ööli	olut	< öl 'olut' (Karttunen)
ööli[lafka]	ravintola, olutkuppila	< öl 'olut' (Karttunen)

Muusta kuin ruotsin kielestä peräisin olevat sanat

aamu	bonjaa 'ymmärtää, tajuta' < ven. ponjat, ponimat (Paunonen 2000)
ah(h)a	[botu]laituri 'venelaituri'
ai	bulkki 'vehnäleipä, pulla' < ven. bulka 'pulla' (Paunonen 2000)
aijaa	[bökan]polvet 'housunpolvet'
aijai	dallaa 'kävellä, kulkea, mennä' < sm. tallaa
aika 'taipum. intensiteettimäärite'	densa 'denaturoitu sprii, tenu'
aika	disarit 'rinnat' < sm. tissit
aikaisemmin	dongarit 'leveälahkeiset pitkät housut', engl. dungarees (Jarva)
aikoinaan	edelleen
aina	edellä/edessä/eteen
ainaki	ehdonalainen 'ehdonalainen vapaus vankilasta'
ainoa	ehdonalaisuus 'ehdonalainen vapaus vankilasta'
aita	ehkä
aivan	ei
alakerros	eiku
alapää	elikkä
alasti	ellei
ales	eläke
alkaa	elävä
alku	elää
alla/alta/alle	en/et
alottaa	enemmän
ankkuripoiju	ennen
ankkuri[tšeggari] 'ankkurikettinki'	ensi
antaa	ensimmäinen
apukoulu	ensin
apusilta	enää
asia	epeli 'vintiö, viikari, veijari (leik.)' vrt. viro ebel 'keikaileva, typerä, narri'
askel	porras
asti	erikseen
astua	et(tä)
asua	
aukasta	
auki	
blaija 'katunainen, ilotyttö' < ven. bljadj 'huora, portto' (Liuttu, Paunonen 2000)	
bokaan 'kiinni (joutua bokaan)'	

etukäteen	hommaa 'hoitaa, järjestää, hankkia'
flitšari 'litteä kivi' vrt. sm. litteä	huone
[frelssis]rengas 'pelastusrengas'	huono
glitšari 'korvapuusti, poskelle tai korvalliselle annettu läimäys' onomatop. klits-äänne imitoi korvalle läimäytt. (Liuttu)	[hurri]patteri 'ruotsinkiel. joukko-osasto'
[glitšun]luukku 'kellarinluukku'	huutaa
grode 'voimakas, roteva < groussi < saks. gross 'suuri, kookas; kova (voimakas)' (Paunonen 2000)	hyppää
groussi 'voimakas, roteva' < saks. gross 'suuri; kova (voimakas)' (Liuttu)	hyvin
hajottaa	hyvä
hakata	hän
hakea	hätä
haluta	hätätila
haluttaa	hävittää
halveeraa 'pilkata, ivata, väheksyä'	hävitä
hame	ihan
hankkia	ihana
harakanvarvas	ihmetellä
harja	iho
harjata	ikinä
harvasen	ikivanha
hatkaan 'pakoon, karkuun'	ikkuna
haukkua	ikuinen
he	ikä
hei	ildis 'iltaloma'
heikko	ilman
heittää	ilta
helkkari	isku
helvetisti	iso
helvetti	issikka 'hevosajuri, hevosajurin rattaat' < ven. izvoztšik 'issikka, vossikka'
heppa 'hevonen'	istua
hermo[sluggit] 'hermosavut, tupakointi	isäntä
hermostuneisuuden lieventämiseksi'	itkeä
herne[šubu] 'hernekeitto'	itte 'itse'
herra	ittekseni
herra(n)jestus 'päivittelynä'	ja
herra(n)jumala 'päivittelynä'	jaa
heti	jalka
hieno	jalkapallo[slaagi] 'jalkapallojoukkue'
hikiliina 'huivi'	janari 'maalainen'
hiljalleen	jatkaa
[hima]kieli 'kotona puhuttava kieli'	jatko
hissun kissun 'vähitellen, hiljaa hiipien'	jep
hoito 'puukko'	jessus 'päivittelynä'
hokaa 'huomata, havaita' < sm. murt. hokata, honata 'huomata' (Liuttu)	jo
	johku 'johonkin, jonnekin'
	johtokunta
	joka
	joku
	jolkki 'pojannulkki' (Paunonen 2000)
	jollain

jonkunlainen	kaikennäkösiä
jonnekin	kaikkein
joo	kaikki
jos	kaks
joskus	kakskymmentkolme
jotain	kakskymmentäyks
joutua	kaksvitonen
jugelauta/jugölauta 'päivittelynä'	kala
juhla	kallio
juhlapäivä	kama 'tavara, rihkama, romu'
juhlia	kammata
juma 'päivittelynä'	kans(sa), kaa
jumalaut(a) 'päivittelynä'	kansanedustaja
jumalavi(ta) 'päivittelynä'	karju 'mies'
jumppaa 'voimistella' suomal. ekspr. sana (Jarva)	karkee
jumppaaja 'voimistelija' johdos sanasta jumppaa	karra 'jäätelö' < ven. horošoje 'hyvä' ; ven. jäätelönmyyjät möivät "garoosi maroosia" < ven. horóšoje moróženoje 'hyvää jäätelöä'
juntti 'tyhmä, hölmö, typerä'	karrakuski 'jäätelönmyyjä' ks. karra
jurri 'humalatila'	kas
just	kasa
justii	kasakka 'ratsupoliisi; poliisi' < ven. kazak 'kasakka, palkollinen, renki'
jutella	kasarmi
juttu 'asia, asiantila' vanha suomal. sana (Jarva)	kassu 'kasarmi'
juu	kasvaa
juuri 'parhailaan; aivan äsken; hädin tuskin'	kasvatuslaitos
juuri 'kasvin osa'	katkasta
juurikori	kattoa 'katsoa'
jännittyny	katu
jätkä 'nuori mies'	kauan
jättää	kauhee
jää	kaula
jäädä	kauppakirja
jäätävä	kauppias
kaasu	kaupunki
kaato[plaani] 'kaatopaikka'	kautta
kaatua	kaveeraa 'sanoa, puhua, kertoa, jutella' < ven. govorit 'puhua' (Leinonen 1992, Paunonen 2000)
kah(d)eksan	kaveri 'ystävä, toveri' < kaveri + toveri (kontaminaatiomuoto) (SSA1)
kah(d)eksantoist(a)	keglu 'puukko' < sm. kekäle (Liuttu, Paunonen 2000)
kahdeksantoistsataayhdeksänkymmentkaks	kelju
kahdeksastoista	keljuilla
kahvila	kenttä
kahvi	keretä
kahvila	kerranki
kai	
kaiffari 'poika, mies; ystävä, kaveri' vrt. kaveri	
kaikale	

kerros	ku(in)
kerta	ku(n)
kertyä	kuinka
keskelle	kuitenkin
keskipenkki	kuiva
kevät	kuka/kukaan
kieli	kulkea
kieltää	kulma
kiertää	kumartua
kii(nni)	kumminkin/kumminkaan
kiitos	kumpikaan
kiittää	kunnon
kiljua	kunto
kioski	kuono 'kasvot, naama(taulu)'
kipee	kupru 'kupari'
kirkko	kuu
kirkkoaika	kuude 'kupari'
kissa	kuulla
kiva < sm. murt. peräisin (Liuttu)	kuulustelu
kivasti	kuusketviis
kivikko	kuusky(mmen)tkolme
kohdal	kuuskymment
kohti	kuuskymmentäkaheksan
koko	kuustoist(a)
kokonaan	kuusvuotias
kolaa 'kuolla' < rts. ark. (Tukh. alam. slg.)	kuva
kola 'kuolla' < sm. kuolla (Kallio,	kyl(lä)
Liuttu, Paunonen 2000)	kylä
kolkytviis	kymmenen
kolmas	kymmenvuotias
kolme	kysy
kolmekymment	kysymys
kolmetoist	kytätä 'tarkkailla, vahtia'
kolmonen	känninen 'humalainen'
komento	käsi
konkkaronkka 'ryhmä, joukko, porukka'	käskeä
kori	kätönen 'käsi'
korkeekorkonen	kävellä
korva	käydä
koska 'siksi että'	käyttää
koska 'milloin'	käytävä
koskaan	kääntää
koukku	laiha
koukku 'poliisi' < sm. (Paunonen 2000)	laita
koura 'käsi'	laiva
kova	laki
kovanaama	lapsi
kovasti	laskea
kovin	lava
[krookan]varvas 'harakanvarvas'	lentää 'kaatua, mennä nurin'

leuka	mielipuoli 'järjetön, hullu, mielisairas'
liha	mies
lihapulla	mieltä
liika	mihkä/mihinkään
linja	miittarit 'pihdit'
linna 'vankila'	miks
lisää	mikä/mikään
lopettaa	minkälainen
loppu	minkänäkönen
loppua	minä/mä
loppuaika	mis(sä)
lotjavahti 'laivavahti' < ven. lod'já	molemmat
'proomu, vene'	moni
luja	muija 'vaimo; nainen; tyttöystävä'
lukukaus	muistaa
luokka	muistua
luona	mukaan
luonnostaan	mut(ta)
luopua	muu
luu	muualla
luulla	muutama
luu[šubu] 'luukeitto'	muute(n)
luvata	muuttaa
lyyli 'tyttö, nainen'	myöhään
lyödä	myös
lähteä	mähinä 'metakka, nujakka, tappelu'
läpi	mänttiremmi 'ohut nahkaremmi'
löysä	määrää
löytää	ne
maa	neljä
maalais[glitšu] 'maalaiskellari, puuliiteri'	neljäky(mmen)t
maksaa	neljäkytkaks
malttaa	neljäkytviis
markka < sm. < germaaninen sana (SSA2)	neljäs
mars	neljätoist
matala	nenu 'nenä'
me	ni(in)
meede 'messinki'	niinku
mehnatanko 'messinkitanko'	nimi
mekkala	no
melkein	noin
mellakka	nokka 'nenä'
mennä	nousta
merkki	nuo/noi
merkkitapaus	nuori
mesta 'paikka' < ven. mesto 'paikka'	nurkka
(Paunonen 2000)	ny(tte)
mielellään	nykyään
mieli	nyppylä 'näppylä'
mielikuvitus	nähdä

näkemiin
 nälkä
 nämä/nää
 näppylä
 näyttää
 nääs 'näetkös, nimittäin'
 ohi
 ohkanen 'ohut
 oikee
 oikein
 oja
 olla
 ollenkaa
 olut[baari]
 omainen
 opettaja
 oppia
 osa
 osata
 osote
 ostaa
 osto[skimbat] 'ostetut sukset'
 ottaa
 ovi
 paha
 pajaa 'silittää hyväilytarkoituksessa'
 alkuaan lastenkieltä (Paunonen 2000)
 paikka
 paikkeilla
 painaa 'mennä vauhdikkaasti'
 painonnostaja
 painua 'mennä vauhdikkaasti'
 paja
 paketti
 paksusti
 palaa
 paljas
 paljo(n)
 palvella
 palvelus
 palvelusaika
 panna
 pannu
 pannuhuone
 paras
 parempi
 pari
 parikymmentä
 paska[kanaali] 'avoin likaviemäri'
 peffa 'takapuoli' < pehva < perse, leikill.

muunnos (SSA2)
 pelastusvene
 peli
 penkere
 penkki
 penni < Lönnrot: penninki (SSA2)
 perhana 'kirosanana' kontaminaatiomuoto,
 eri kirosanat luultavasti sekoittuneet
 (SSA2)
 perhanasti 'kovasti, paljon'
 kontaminaatiomuoto, eri kirosanat
 luultavasti sekoittuneet (SSA2)
 perhosvoltti 'sivuttaisvoltti, eräänl.
 akrobaattinen temppu'
 perkele 'kirosanana' < sm. < baltt. vrt. liett.
 perkūnas 'ukoksen jumala, ukkonen'
 (SSA2)
 perkeleesti 'kovasti, paljon' < sm. < baltt.
 vrt. liett. perkūnas 'ukoksen jumala,
 ukkonen' (SSA2)
 perkema 'kirosanana' kontaminaatiomuoto,
 eri kirosanat luultavasti sekoittuneet
 (SSA2)
 peräkkäin
 perässä/perään
 pieni
 piha
 piiri
 pikku
 pikku[kundi] 'pikkupoika'
 pikkutyttö
 pimee
 piru
 pirusti 'kovasti, paljon'
 pitkin
 pitkä
 pituinen
 pituus
 pitää
 poika
 poikki
 poliisi
 poliisilaitos
 polvi
 ponkasta
 poski
 possu
 potkasta
 pudota
 puhua

pukki 'istuinenpenkki'	roivaa 'mellastaa, herättää pahennusta'
pulpetti	romahtaa
punanen	romis 'romukauppa'
puoli	romu
pussi	roska
putka/putku 'poliisiputka' < ven. budka 'koju, (poliisi)putka' (SSA2)	rosvoilla
puuboblat 'puukengät' < ven. polubotinok 'kengät'	ruosteinen
puutalo	ruotsi
puuttua	ruveta
pyllistää	rähistä
pystyyn	rähjää 'huutaa, rähistä; käyttäytyä huonosti'
pyykki	rändy 'ränni'
pyytää	sa(a)pikka 'saapas'
päin	saada
päivä	saakeli
pärjätä	saatana
pässi ' (ihmisestä) tyhmä, typerä'	saatanasti 'paljon, kovasti'
pää	safkis 'ruokapaikka, kuppila' johdos sanasta safka 'ruoka' < ven. závtrak 'aamiainen' (Paunonen 2000)
pääl	šagga 'ruoka' vrt. safka
pääpotilas 'sairaalaan tulleesta porukasta suurimmat vammat omaava'	šagga[fyrkka] 'ruokaraha' vrt. safka
pääsiäinen	saippua < sm. < germ. sana (SSA3)
päästä	saippuavesi
päätyä	sakset
pölliä 'varastaa'	sama
pöytä	samanlainen
raisu 'raju, vauhdikas'	samaten
raitioyhteys	sana
rakastaa	sanoa
rakentaa	satakakstoist
ranta	sattua
rantši/rantšu 'ranta'	satuttaa
ratsu	sauna
rautalanka[snara] 'naru, nuora, nyöri'	saunatalo
rautatie	se
reilu	seinä
reisi	seisoa
remmi	seitsemän/seittemän
remuli 'nahkahihna, vyö tai remmi' < sm. (Liuttu)	seitsemänkymment
repiä	seitsemäntoist(a)
reuna	sekasin
[reva]reikä 'peräreikä'	selittää
riisua	selkis '(selvästä asiasta:) hyvä on, selväksi tuli'
rindis 'rinta(kehä) '	selkä
roikkua	selvä
roina 'sekalainen tavara, rihkama, roju'	semmone(n)
roisaa 'viedä pois tai vetää'	senku
	sentään

seppä	2000)
seuraava	suu
seurue	suunnilleen
siel(lä), sielt(ä), sinne	suuri
siima	svetta 'hyppyri tai töyssy (hiihtomäessä)'
siin(ä)	syksy
siis	syntyä
sijoiltaan	syy
sillai	syytaa 'pyytää; kerjätä'
silli	syötti
sillityntsi 'sillitynnyri'	sähkö[slangi] 'sähköjohto tai (kumi)letku'
sillityntsilauta 'sillitynnyrin lauta'	[šöne]paita 'merimiehen
sillo(in)	sinivalkoraidallinen paita'
silta	sörkkalainen 'Sörnäisten asukas'
sinä/sä	taas
sisältä	tahansa
sisää(n)	tai(kka)
sit(ten)	taistaa
[skeida]putki 'avoin likaviemäri'	takana
[skeidis]häätä 'vessahätä	takaperin
[slangin]kieli 'stadin kieli, helsinkil.	takasi(n)
katukieli, sakinkieli'	takia
(s)liipaa 'itkeä'	takki
slobo 'venäläinen (yl. halv.)'	talo
slusi 'venäläinen' < ven. Slušaj! 'Kuule!'	talvisota
(Leinonen 1992)	tapa
soittaa	taputtaa
sokeritehdas	tarkastus
sokrutehdas 'sokeritehdas'	tarvita
soopavesi 'saippuavesi'	te
sopia	tehdä
sormi	tekeminen
sota	terve 'tervehdyksenä, huudahduksena'
sota-aika	tie
sovelluttaa	tietysti
spiikaa 'puhua' < engl. speak 'puhua'	tietää
(Karttunen)	tila
[stenu]sota 'kivisota'	tilapäinen
stoidi 'venäläinen' < ven. "Stoi!",	toinen
komentona pysähtyä	toistakymment
strandi 'higna' < engl. strand 'nauha'	toivottavasti
striba/stripa 'risu, vitsa; selkäsauna,	tommonen
piiskaaminen' < risu t. murt. ripi-rapi	t(u)os(sa), tost(a), tonne, toho(n)
'selkäsauna' (Liuttu)	tosi[sköne] 'todellinen merimies'
suinkaan	tota
sunnuntai	totta kai
suola[fisu] 'suolakala'	tšengut 'kengät' < sm. kengät (Karttunen)
suomalainen	tšubu ' (lippa)lakki, (miesten) päähine'
suomi	< ven. tšuika 'työtakki' ja tšapka 'lakki'
sussu 'heila, tyttöystävä' < sm. (Paunonen	sekoittuneet (Liuttu)

tuhatyhdeksänsataakahdeksan	valoisa
tuhatyhdeksänsataakymmenen	valokuva
tukka 'hiukset'	valta
tuli	vanha
tulla	vapaa
tunnarit 'tynnyrin laudoista tehdyt lyhyet sukset'	vapaasti
tunnustaa	vapa[knivu] 'vapapuukko'
tuntea	vapapuukko
tunti	vara < olla varaa 'olla uskallusta tai kanttia tehdä jotain'
tunttarit 'tynnyrinlaudoista tai vanhoista suksista tehdyt lyhyet mäkisukset'	varmaan
tu/toi	varoa
tuoda	varten
tuol(la), tuolt(a), tuonne	varvas
tuota	vast(a)
tuppi	vastaa
turpa 'kasvot, naama(taulu)' < suomen murt. (Paunonen 2000)	vastapäätä
tyhjä	vauhti
tyntsi 'tynnyri'	vaunu
tyrkkää 'työntää'	[veega]tšubu 'kapteenin lakki tai koppalakki' < ven. tšuika 'työtakki' ja tšapka 'lakki' sekoittuneet (Liuttu)
tyyli	vehje
tähden 'takia'	ventti 'haava'
tämmönen	veri
tämä/tää	vesi
täs(sä), täst(ä), tänne	vessa
täys	vetinen
täyttää	vetää
täytyä	viedä
tääl(lä), täält(ä)	viel(ä)
uintipaikka	viemäri
uittaa	vierellä
ulkomaa	vieres(sä), vierestä, vieree(n)
ulos	vihanen
unohtaa	viidennes
usein	viikko < sm. < germaaninen laina (SSA3)
uudestaan	viimeinen
uusi	viis
vaa/vain	viistoist
vaakasuora	viittiä
vaan	villanen
vaatia	vispaa
[vage]mikko 'vahtimestari'	voda 'vesi' < ven. voda 'vesi' (Paunonen 2000)
vai	voi
vaik(ka)	voida
vaikee	voimakas
vaisto	vollaa 'itkeä (äänekkäästi)'
vakituinen	volti 'eräänl. akrobaattinen temppu'
valmis	

vuosi	yks
vyötärö	yleensä
vähä(n)	ylhäällä, ylhäältä, ylös
väkänen	yli
välillä	yli[mašunisti] 'ylikoneenkäyttäjä/ konemestari'
välissä, väliin	yläpää
välitunti	ymmärtää
väsyä	yrittää
vääntää	äijä 'mies, ukko'
vääristää	äitienpäiväjuhlat
väärä	äkkiä
yh(d)eksän	älä/älkää
yhdeksänkytkaks	äsken
yheksänkytkuus	ääni
yheksäntoistasataakymmenen	[ööli]lafka 'ravintola, olutkuppila' < ven. lavka 'puoti' (Liuttu, Karttunen)
yhtään	
yhä	

Taustaltaan epävarmat sanat

bisu	lapsellinen, lapsuuteen liittyvä	
bomsa	(työn)johtaja, esimies, pomo	
botlarišubu	perunakeitto	< sm. pottu, potaatti t. < rts. potatis 'peruna'; vrt. sm. soppa, rts. soppa
buffaa	huijata, petkuttaa, johtaa harhaan	vrt. bluffa 'huiputtaa, bluffata'
bulsa	iso, suuri, kookas	< ven. bolšoi 'suuri'; vrt. buli < rts. bulen 'paisunut' (Liuttu)
böntsa	maha, vatsa	
fyrtti	jännittävä	
gartša	katu	vrt. ven. gorod 'kaupunki', gorodskoj 'kaupungin; rts. gata 'katu' (Karttunen)
gisa	kipeä, sairas; myös asussa klesa	< sm. (Liuttu); vrt. rts. klen 'heikko, sairas'
glenuri, klenuri	lapsi	vrt. rts. klen 'heikko, sairas'
gnäyssi	herraskainen poika, varakas mies tai keikari	
hamppari	katupoika, poika	< sm. hampuusi t. < rts. hambuse 'satama-, rantajätkä'
[herne]šubu	hernekeitto	vrt. sm. soppa, rts. soppa
hilaa	viedä, kuljettaa, raahata mukanaan, vetää perässään	vrt. rts. hala, hiva 'raahata, hilata'; sm. > rts. murt. hila 'hoidella', vrt. hinata, alkup. epäselvä (SSA1)
hilvaa	viitsiä, kehdata	
hurri[patteri]	ruotsinkielisestä joukko-	sm. hurrikas-sanan ekspr. käyttöä

	osastosta	merkityksessä 'ensikertalainen' t. < rts. hur, huru 'kuinka, miten' ja hör du, murt. hörru 'kuules, kuuletko' pohjalta synt. slangisana (SSA1)
jedari	tyttö, nuori nainen	vt. rts. ark. jäntä 'tyttö'
jeesaa	auttaa	vt. helppiä, jelppaa < rts. hjälpa 'auttaa'
jungo	puukko	Pohjanm. rts.murt., myös asussa junge (Paunonen 2000); alunp. pohjal. sanasta junkki (Liuttu)
knavaa	ottaa, napata	
kniipaa	heittää	
[luu]šubu	luukeitto	vt. sm. soppa, rts. soppa
musu	heitettävän kokoinen kivi, sepelikivi	vt. rts.mosa 'murskata', mosas 'murskaantua'; sm. murikka, murska (Jarva)
plotti	lammikko, lätäkkö	vt. plutaa 'pudota veteen, kastella itsensä' < plutta, pluttra 'sotkea vedellä, läträtä; molskahtaa'
pollari	poliisi	voinut tulla joko suomesta tai ruotsista (rts. pollare 'pollari, poliisi') (Paunonen 2000)
pumppu	sydän	sm. pumppu 'sydän' tai < rts. pump 'sydän' (Kallio)
röflari	ase, pyssy	vt. slg. röffari 'rosvo', rifle 'kivääri' (Jarva)
skibbaa	kiivetä	
skrebat	miehen sukupuolielimet, kivekset	< murt. skräppa, sekä ruotsalais- että suomalaismurteissa (Liuttu)
skulaa	(koneesta/laitteesta/käsistä:) toimia	ei ole löydetty alkuperää (Liuttu); vt. rts. skola 'harjoittaa' (Karttunen)
sleppaa	laskea mäkeä (suksilla, kelkalla ym.)	
stara	mies	vt. ven. staryj 'vanha', starik 'vanhus', rts. sl. stare 'heppu' (Karttunen); < rts. slg. stare 'poika' (Liuttu)
starbi	mies	vt. ven. staryj 'vanha', starik 'vanhus', rts. sl. stare 'heppu' (Karttunen); < rts. slg. stare 'poika' (Liuttu)
tuuppaa	työntää, töniä	vt. tupata 'tunkea; työntää, tyrkätä' < rts. stoppa 'työntää, tunkea; tukkia', saattaa olla myös sm. deskr. (SSA3)
veega	kapteenin lakki tai koppalakki	
veega[tšubu]	kapteenin lakki tai koppalakki	
vek, veke, veks	pois, poissa	vt. saks. Weg 'tie' (Karttunen); < saks. weg 'pois' (Liuttu); < rts. väg 'tie' (Jarva)